

KOMISYA EDUKACYI NARODOWEJ

1780—1793.

Zeszyt 1.

RAPORTY

SZKOŁY WYDZIAŁOWEJ WARSZAWSKIEJ

SKŁADANE

SZKOLE GŁÓWNEJ KORONNEJ

w latach 1782—1789

WYDAŁ

Teodor Wierzbowski.

Z zapomogi Kasy pomocy
dla osób pracujących na polu naukowym,
im. D-ra Józefa Mianowskiego

WARSZAWA.

Druk K. Kowalewskiego, Mazowiecka 8.

1902.

Cena 60 kop.

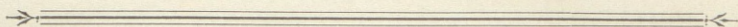
KOMISYA EDUKACYJNA.

KOMISYA EDUKACYI NARODOWEJ

i jej szkoły w Koronie,

1780— 1793.

ZESZYT 1.

I. RAPORTY SZKÓŁ WYDZIAŁOWYCH I PODWYDZIAŁOWYCH.

A. Wydział Mazowiecki.

I. WARSZAWA.

WARSZAWA.

1901.

RAPORTY
SZKOŁY WYDZIAŁOWEJ
WARSZAWSKIEJ

SKŁADANE

SZKOLE GŁÓWNEJ KORONNEJ

w latach 1782—1789

WYDAŁ

Teodor Wierzbowski.

©.r. ————— ❖❖❖ ————— 2.6
Z zapomogi Kasy pomocy
dla osób pracujących na polu naukowym
im. d-ra Józefa Mianowskiego.
5.7 ————— ❖❖❖ ————— 3.6

WARSZAWA.
Druk K. Kowalewskiego, Mazowiecka 8.

—
1901.

37

Дозволено Цензурою.
Варшава, 28 іюля 1901 года.

29960/2

PRZEDMOWA.

W uznaniu ważnej roli, jaką zakłady naukowe odegrały w historii cywilizacji polskiej, wzięto się w ostatnich czasach do studyów nad historią szkolnictwa w Polsce. Wieki średnie, epoka humanizmu, szkoły jezuickie i oddzielne wyższe zakłady naukowe, istniejące w dawniejszych i nowszych czasach, znalazły już historyków swoich. Po za programem studyów pozostała niemal tylko Komisya Edukacyi Narodowej i działalność jej na polu oświaty. Wiadomości nasze o niej ograniczają się na tem, co powiedział Łukaszewicz (*Historya szkół w Koronie i W. Księstwie Litewskiem*, II, 166—492), co wszakże bardzo niewielkie może dać pojęcie o całości pracy Komisji, a tembardziej o stanie szkół pojedynczych¹⁾, o duchu i tendencji nauczania w nich, o programach nauk, jakoteż o uczniach, korepetytorach, nauczycielach i kierownikach tych instytucji. Zadaniem niniejszego wydawnictwa będzie wypełnić tyle ważną lukę w historii na-

¹⁾ Pomijając ustawy i okólniki współcześnie wydane w druku przez samą Komisję Edukacyi Narodowej, odnoszą się do tej kwestji następujące wydawnictwa: Wł. Tekieliński, *Opis dzienny szkół wileńskich*, Wilno, 1876; 2) Wł. Wisłoeki, Szczepana Hołowczyca *Wizyta generalna południowo-wschodnich wydziałów szkolnych*, odprawiona w r. 1782, *Archiwum do dziejów oświaty i literatury w Polsce*, I, 21; 3) Wł. Seredyński, *Wizyta szkoły głównej koronnej przez Feliksa Oraczewskiego w r. 1786*, tamże, III, 169; 4) A. Karbowiak, *O książkach elementarnych na szkoły wojewódzkie z czasów Komisji Edukacyi Narodowej*, Lwów, 1893 (odbitka z „Muzeum“); 5) Br. Wojciechowski, *Fragment z dziejów szkół kaliskich*, Kraków, 1895.

szego szkolnictwa. Powody zaś, które mię skłoniły do zajęcia się tą sprawą uznane będą zapewne i przez tych, którzy doniosłości jej dotąd należycie może nie ocenili. Komisya Edukacyi Narodowej była instytucją znakomicie uorganizowaną; utrzymywane przez nią zakłady naukowe, szczególnie w ostatniem dziesięcioleciu istnienia Komisyi, stały na wysokości swego zadania: miały dobre siły naukowe i doskonałe programy nauk, które starano się wypełniać i które o tyle były postępowe, że posłużyły za wzór do programów gimnazyów niemieckich, na których znowu wzorowały się wszystkie późniejsze programy i naszym szkołom zalecane. Kierownicy i wykonawcy idei i zasad Komisyi dobrze pojmowali swoje zadanie i starali się wykonać je najlepiej, a w każdym razie tyle włożyli w tę sprawę pracy i trudu, że poznanie bliższe ich działalności tylko sławę i chlubę przynieść może zarówno im, jak i współczesnemu społeczeństwu. W szkołach utrzymywanych przez Komisję lub zostających pod jej kontrolą wykształciło się całe pokolenie, dały one spory zasób inteligencji i oświaty szerokim kołom społeczeństwa, co znowu było pierwszą i najważniejszą przyczyną tego rozwoju dziennikarstwa, literatury i nauki polskiej, jaki nastąpił zaraz w pierwszej ćwierci XIX wieku i jaki poprzedził najpiękniejszą epokę w rozwoju samodzielności i oryginalności polskiej myśli w czasie bezpośrednio następnym.

Z nowem stuleciem rozpoczynam to ciekawe i na większy zakres obliczone wydawnictwo, które objąć ma i materiały i ich opracowanie. Nie będę nakreślał szczegółowego planu, gdyż w miarę postępu wydawnictwa plan ten uwidoczni się sam przez się. Nadmienię tylko, że materiały będą wydane pierwaj i obejmą prawie wyłącznie lata 1783—1793, to jest stan i rozwój szkół od chwili ostatecznej organizacyi Komisyi, ujawnionej w wydanych przez nią w r. 1783 „Ustawach.“

Rozpoczynam wydawnictwo od najważniejszej grupy materiałów: raportów szkół wydziałowych i podwydziałowych, składanych Szkole Głównej Koronnej czyli uniwersytetowi Krakowskiemu; przesyłano je z początku co pół roku, następnie co rok, w miesiącu lipcu; dochowały się one dopiero od r. 1783. Raport składał się zazwyczaj z czterech części: pierwsza dotyczyła nauk poszczególnie wykładanych w każdej klasie, druga personelu nauczycielskiego, trzecia—dyrektorów, czwarta zaś—uczniów.

Raporty o stanie nauk podane są w całości w dosłownym tekście z najniezbędniejszymi adnotacyami. Raporty o personelu szkolnym

pisane były w rubrykach, w postaci tablic¹⁾. Raporty o osobach zgromadzenia nauczycielskiego obejmują następujące rubryki: 1) urząd lub nauki, które daje nauczyciel; 2) imię i ojczyzna; 3) wiek; 4) lata w zgromadzeniu, czyli ile lat służy pod zwierzchnictwem Komisji; 5) zdrowie; 6) zdatność; 7) pilność; 8) obyczaje; 9) przydatkowe powinności. Nie wszystkie rubryki wypełniane są zawsze w każdym raporcie i zazwyczaj tylko dwie pierwsze; w jednej zaś wiadomości znalazłem dane o pobieranej przez każdego nauczyciela pensji i włączyłem je do ułożonego przezemnie spisu, w którym, w celu uniknięcia powtarzań przy przedrukowywaniu wszystkich raportów, w alfabetycznym porządku, z dodaniem odpowiednich lat, podani są wszyscy nauczyciele szkoły w danym okresie czasu.

W ten sam sposób, w alfabetycznym porządku ułożyłem jeden wykaz dyrektorów; raporty o nich obejmują rubryki: 1) imię i nazwisko, 2) ilu uczniów ma pod sobą, 3) zdatność, 4) uwaga o pełnieniu obowiązków, 5) wiadomości, w której jest klasie lub czem się zajmuje, jeżeli ukończył kurs nauk w szkołach. Dyrektorami nazywano domowych dozorców uczniów, brano ich zazwyczaj z liczby mniej zamężnych uczniów i uważano niejako za urzędowych kandydatów do stanu nauczycielskiego lub duchownego.

W raportach o uczniach znajdujemy następujące rubryki (w całości lub w części nie wypełniane bardzo często): 1) imię, nazwisko i ojczyzna (miejsce pochodzenia); 2) wiek; 3) zdrowie; 4) pilność; 5) postępek; ta ostatnia rubryka składa się z kilku poszczególnych, a mianowicie w klasach I i II notowane są stopnie albo postępy każdego ucznia w: a) łacinie, b) arytmetyce, c) nauce moralnej i d) formowaniu charakteru; w III i IV klasie — w: a) łacinie, b) geometrii, c) historii naturalnej, d) nauce moralnej, e) historii dziejów ludzkich; w klasie V — w: a) łacinie i wymowie, b) algebrze, c) fizyce i historii naturalnej, d) nauce moralnej i prawie, e) historii dziejów ludzkich; w klasie zaś VI-ej — w: a) łacinie i wymowie, b) logice c) historii kunsztów, d) nauce moralnej i prawie, e) historii dziejów ludzkich, f) obyczajach. Z tych spisów uczniów każdej klasy ułożyłem również jedną listę, podawszy w niej wiek ucznia, miejsce pochodzenia, klasy, do których uczęszczał, i lata, w ciągu których do szkoły chodził;

¹⁾ Por. wzory № VIII, IX i X w dodatkach do „Ustaw Komisji Edukacyi Narodowej“, Warszawa, 1783.

lista ułożoną została alfabetycznie i jedna ogólna dogodniejszą jest w każdym razie; ułożenie jednej listy było niezbędne i z tego powodu, że w raportach corocznych porządek alfabetyczny nie jest zachowywany ściśle, w niektórych nawet raportach wykazy uczniów są ułożone nie według nazwisk, lecz według imion—szczególniej w raportach szkół pijarskich, stosownie do dawnego zwyczaju duchowieństwa zakonnego.

Czy potrzebnem lub pożytecznem jest drukowanie podobnych spisów, szczególniej uczniów? Wielu może się to wydawać zbyt bezużytecznem, ja wszakże innego jestem zdania i w niniejszym pierwszym zeszytcie wydawnictwa wydrukowałem taką listę, choćby tytułem próby. Zdaje mi się, że lista uczniów, obejmująca 1 $\frac{1}{2}$ —2 arkusze druku, nie będzie zbyt bezużytecznym balastem; co więcej, niejednemu uczonemu może dać pożyteczną wskazówkę. Dowiedzieć się z niej możemy, w których szkołach kształcili się późniejsi wybitni przedstawiciele nauki, literatury, dziennikarstwa, umiejętności, sztuk i przemysłu. Z listy takiej dadzą się ułożyć dane statyczne co do wieku uczniów w porównaniu z klasami, do których uczęszczali, miejscem pochodzenia i stanem ich. Z takiego spisu wyrobić sobie możemy pojęcie, że się tak wyrażę, o długości i zakresie promienia wpływu danej szkoły i tem ciekawsze są spisy, o ile się dotyczą miast głównych, i w szczególności Warszawy, gdzie byli uczniowie z rozmaitych stron kraju, więc dobadac się można wskazówek jakimi drogami, a raczej, za pośrednictwem których osób, nowe postępowe idee rozchodziły się i rozkrzewiały w odległej prowincyi; osobliwie dla końca XVIII wieku u nas nie jest to sprawa małej wagi. Ze spisu uczniów widzimy, że w ówczesnych szkołach synowie wojewodów, kasztelanów i dygnitarzów ziemskich: starostów, sędziów, wojskich (nie mówiąc już o ziemiaństwie czyli zwyczajnej szlachcie) na jednej ławce siedzą i kolegują z synami rzemieślników i kupcami: jest to bardzo ważny czynnik zbliżenia się stanów i wyrównania różnic społecznych i towarzyskich; dokumentnie przytem widzieć możemy, które mianowicie rodziny arystokratyczno-szlacheckie w osobach młodych potomków swoich, pierwiej niż inne, wyzbywały się kastowych przesądów czy stanowych uprzedzeń. Wobec rozwiniętych u nas studyów i poszukiwań, naukowych i amatorskich, w zakresie genealogii rodzin szlacheckich, podobne spisy nieraz mogą dać wskazówki, gdzie była osiedloną dana rodzina i gdzie jej gniazda poszukiwać należy. Jako obznajmieni z manipulacją archiwalną, dobrze wiemy, jaką wartość

mają podobne wskazówki, skoro i dzisiaj wielu przedstawicieli nawet ongi polskich rodzin, rozproszonych w Rosyi, w Niemczech i w innych krajach poszukuje dowodów swego pochodzenia i nie wiedzą, gdzie ich szukać, w księgach jakiej miejscowości. Wreszcie, dla każdej danej okolicy, w której po dziś dzień żyją potomkowie tych samych rodzin, każda taka lista o tyle może być miłą pamiątką, że posłuży za dowód wykształcenia, a przynajmniej kształcenia się, ich przodków w dobrych szkołach. Sądzę więc, że i ta, napozór sucha, dodatkowa część wydawnictwa nie będzie pozbawioną właściwego znaczenia i praktycznej korzyści.

T. W.

Warszawa, 5 maja 1901.

RAPORTY O NAUKACH.

Marzec 1783.

K L A S A I.

Z nauki moralnej. Ucząc moralnej nauki, wykładałem jaśnie i porządnie uwagi moralne o powinnościach dzieci względem rodziców i rodziców względem dzieci, w książce elementarnej¹⁾ podane, które gdy podług swej zdolności uczniowie zrozumieli, okazywałem to w przykładach, stosując zawsze, ile tylko być mogło, do nich i ich codziennych postępow.

Z wypisów²⁾ do moralnej nauki. Tłumaczenie autorów klasycznych poczytałem najprzód od wyrazów pojedynczych, powtóre — złożonych, nakoniec treść myśli całych wykładałem, stosując do nich uwagi gramatyczne.

Z gramatyki³⁾. Przeszedłem rozdziały z powtórzeniem o częściach mowy, ich znaczeniu, odmienności lub nieodmienności i o składni tak języka polskiego, jako też łacińskiego z okazaniem tego wszystkiego w przykładach.

Z arytmetyki⁴⁾. Pokazywane były rozdziały o liczbowaniu, dodawaniu, odciąganiu, mnożeniu i dzieleniu, poczynawszy od części pierwszej aż do trzeciej, stosując przykłady do rzeczy potrzebnych i w codziennem używaniu będących.

Piotr Łopieński.

¹⁾ Popławski Antoni, Nauka moralna dla szkół narodowych na klasę I i II, Warszawa, 1778; Wilno, 1778.

²⁾ Wypisy z autorów klasycznych do nauk w szkołach narodowych na klasę I. Warszawa, 1780.

³⁾ Onufry Kopczyński, Gramatyka dla szkół narodowych. Warszawa, 1778.

⁴⁾ L'Huillier S., Arytmetyka dla szkół narodowych, tł. ks. A. Gawroński. Warszawa, 1778.

K L A S A II.

Z nauki moralnej Sposobem rozbiorowym czyli analitycznym tłumaczone mieli wszystkie rozdziały o powinnościach wzajemnych między uczniem i nauczycielem, jako też między sługą a panem, co aby z większym ucznióm pożytkiem być mogło, używałem na to prywatnie przejrzaných przestróg i sposobów, które w przypisach do tej nauki są podane.

Z gramatyki. Rozbierając porządkiem wprzód szczególne, toż dopiero powszechne języka polskiego i łacińskiego reguły, przeszli ucznié tej klasy rozdziałów siedm, to jest: o rodzajach imion polskich i łacińskich, o stopniowaniu przymiotników, tudzież o postaciach gramatycznych, o przypadkowaniu, czasowaniu, tak polskiem, jako też łacińskiem.

Z wypisów autorów klasycznych¹⁾. Mając wzgląd w tłumaczeniu nie tylko na słowa, ale też co się tycze gładkości i układu polskich wyrazów, przeszli wszystkie rozdziały o powinnościach wzajemnych między uczniem i nauczycielem, między sługą i panem; także tłumaczone mieli bajki Fedra i listów Cycerona pięć z tychże wypisów.

Z arytmetyki. Przeszła się część pierwsza o rachunkach liczb całkowitych i część druga o liczbach, różne gatunki rzeczy znaczących. Zadawane były ucznióm różne przykłady dodawania, odejmowania, mnożenia i dzielenia.

Paweł Szumczyński.

K L A S A III.

Z nauki moralnej. W niedostatku książek elementarnych do wyższych stopniów moralnej nauki, zbierają się z najlepszych w tym rodzaju dzieł dla uczniów tej klasy szczególne obowiązki człowieka względem Twórcy, względem siebie samego i względem bliźniego. W zbiegłem dotąd półroczu skończone są obowiązki osobiste; na dalsze miesiące zostaje przekładać im obowiązki towarzyskie. Łączy się do tego w godziny wyznaczone tłumaczenie z łacińskiego na ojczysty język najpiękniejszych zdań autorów klasycznych z wypisów.

Przybylski, F. D.

Z dziejów asyryjskich etc. Pierwszą część historii starożytnej z książki elementarnej²⁾ przeszli, a w ciągu tych lekcji pokazywało się na kartach geograficznych miejsca w tej części historii wspomiane. W takowy także przeszli dzieje Asyryjczyków i Medów, tudzież połowę dziejów perskich.

¹⁾ Wypisy z autorów klasycznych do nauk w szkołach narodowych na klasę II. Warszawa, 1780.

²⁾ Skrzetuski Kajetan, Historia powszechna dla szkół narodowych na klasę III. Warszawa, 1781. Historia Assyryjczyków, Medów, Persów i Egipcyan dla szkół. Warszawa, 1780.

Z gramatyki. Gramatyka elementarna na tęż klasę wydana cała porządkiem została przebiegniona, w ciągu czego okazało się uczniom potrzeby wiadomości wyrazów, ile ich i jakie, tak w szczególności, jako w powszechności dają im się nazwiska, z roztrząśnieniem tego wszystkiego w przykładach częścią ojczystego, częścią łacińskiego języka. Wirgiliusza o Ziemianstwie ksiąg dwie tłumaczyli na ojczysty język. Pliniusza listy dwa i Cycerona listów sześć, stosując się zawsze do prawideł gramatyki.

ks. Szczepan Pieślak, profesor.

Z arytmetyki i początków geometryi¹⁾. Geometrya początkowa aż do rozdziału 6 i rachunki dawane były, gdzie prócz tych zadań, które się w książce elementarnej znajdują, na ćwiczenia domowe dawane były takowe przykłady, któreby służyły do potrzeb życia ludzkiego.

ks. Adam Kukiel, AA. LL. et Ph. Doc.

Z nauki ogrodnictwa. Przełożywszy najprzód okoliczności czasu i miejsca, tyjące się zakładania ogrodów, mówiło się dalej o różnych sposobach rozmnażania drzew owocowych i ich utrzymaniu użytecznem, o wygubianiu szkodliwego robactwa w ogrodach. Używało się do tej lekcyi *ks. Kluka²⁾*. Wypisy tłumaczone z *Kolumelli³⁾*, zastanawiając się, czy tym sposobem we wszelkich okolicznościach można sobie postępować w naszym kraju.

ks. Paszkiewicz.

K L A S A IV.

Z moralnej nauki. Prawo natury jest zabawą uczniów tej klasy, krótko zbierane z sławnych pism: „*Physiocratie par du Pont⁴⁾*” i „*L'ordre naturel et essentiel des sociétés politiques par de la Riviere⁵⁾*”. W zeszłych miesiącach przebiegliśmy potrzeby, siły, własności i powinności naturalne człowieka; w następujących zostaje objaśnić domysł o stanach naturalnych społeczności i o zgromadzeniu się ludzi do stanu cywilnego.

Z dziejów greckich. Historia grecka podaje się do wiadomości uczniom, zbierana z dzieła francuskiego „*Les origines des états*” przez *ks. Wyrwicza⁶⁾*. Podział tej części starożytnej historii uczyniony jest na cztery peryody: a) od przybycia osad wschodnich do Hellady—aż do bitew pod Plateą i pod Mikale, b) od rzeczonych bitew aż do panowania Filipa I, c) aż do śmierci Aleksandra Wielkiego, d) aż do pobicia Grecyi przez Rzymian. Dało się wyobrażenie o wiadomościach mitologicznych, jako potrzeb-

¹⁾ L'Huiller, Geometrya dla szkół narodowych, tłum. *ks. A. Gawroński*. Warszawa, 1781.

²⁾ Roślin potrzebnych utrzymanie. Warszawa, 1777—1781, 3 tomy.

³⁾ Lucius Junius Moderatus Columella, De re rustica. Lipsiae, 1735, 1773.

⁴⁾ Physiocratie ou constitution naturelle du gouvernement le plus avantageux au genre humain. Paryż 1768.

⁵⁾ Paryż, 1767.

⁶⁾ Origines des états modernes et des nations. Varsovie, 1769.

nych do zrozumienia poezyi. Geografii pokazuje się tyle, ile wystarczyć powinno do zupełnego dziejów greckich zrozumienia. Te historyczne wiadomości umacniają się w pamięci przez tłumaczenie na język polski życia sławnych mężów z Korneliusza Neposa.

Przybylski, F. D.

Z geometryi. Geometrya daje się porządkiem tym, jaki jest przepisany w książce elementarnej, począwszy od rozdziału 8 aż do końca pierwszej części; zostaje druga część czyli solidometrya. W dowodzeniu twierdzeń, rozwiązywaniu zagadnień czynią się uwagi, jak stosować teorią trzeba do praktyki. W tejże klasie dawane były rysunki geometryczne czyli sposoby robienia map, pól i lasów oznaczenia, słowem całej sytuacji.

Adam Kukiel, AA. LL. et Ph. Doctor.

*Z wstępu do fizyki*¹⁾. Zakończyły się dwa pierwsze rozdziały z fizyki wyznaczonej za elementarną, traktujące: o powierzchni ziemi, o następnej przemianie dnia z nocą; skąd pochodzą trzęsienia ziemi, ile się liczy główniejszych wiatrów, a między nimi wiele pobocznych rachują żeglarze; o szerokości i długości geograficznej etc.

Z rolnictwa. Po opisanu różnych gatunków ziemi i każdego mniejszej lub większej zdatności, przekładały się sposoby różne polepszenia gruntów z ks. Kluka.

ks. Puzkiewicz.

Z retoryki czyli wymowy. Na tę klasę ponieważ żadnej niemasz książki elementarnej do lekcji łacińskiej, dawały się zatem początki wymowy z Dekoloniusza²⁾: o peryodach, o figurach, o sposobie dobrego naśladowania. Naznaczono do uczenia się na pamięć i tłumaczenia na ojczysty język Wirgiliusza księga 2 o Eneaszu; jako też życia mężów niektórych z Korneliusza Neposa. Dla ćwiczenia się w stylu naznaczano pisanie listów w różnych materjach, peryodów branych z różnych autorów do przekładania już z łacińskiego na polski, już z polskiego na łaciński język.

ks. Szczepan Pieslak, profesor.

K L A S A V.

Z prawa i nauki moralnej. W tem półroczu traktowane było prawo polityczne i narodów, objaśniając, co się ma rozumieć przez prawdziwą politykę, wiele jest kształtów rządu i prawa każdego fundamentalne; przystąpiło się o powinnościach wzajemnych pomiędzy majestatem a poddanymi zachodzących, o poselstwach i tem wszystkiem, co do nich należy, o prawach wojennych podług układu Vattela³⁾. Przyłączy się w przyszłym półroczu nauka o rządach królestw i rzeczypospolitych, dziś kwitnących w Europie.

Przybylski, F. D.

¹⁾ Hube Jan Michał, Wstęp do fizyki, przełożył J. Koc. Warszawa, 1783.

²⁾ De Colonia Dominik, De arte rhetorica. Lublini, Vilmæ, 1770.

³⁾ Droit des gens ou principes de la loi naturelle appliquée à la conduite et aux affaires des nations et des souverains. Amsterdam, 1775.

Z fizyki. Traktowane były materye o wodzie, powietrzu, głosie, ogniu, świetle, kolorach i elektryczności, do czego używałem książek ks. Osińskiego¹⁾, Biwalda²⁾, Makona³⁾.

ks. Paszkiewicz.

Z historii naturalnej o zwierzętach. Wyluszczywszy najprzód niektóre własności zwierząt w powszechności, ich systematyczny podział, opisywałem własności w szczególności niektórych zwierząt, jako to: małp, słonia, nosorożca, psów, wielbłądów, bobrów etc. Do czego używałem opisanego przez ks. Kluka⁴⁾. Za wypisy tłumaczyło się Pliniusza o zwierzętach.

ks. Paszkiewicz.

Z retoryki czyli wymowy. Uczyli się w tej klasie dalszych przepisów o wymowie, mianowicie o źródłach tak wewnętrznych jako i zewnętrznych, z których czerpają się dowody; do których robili przykłady z naznaczonych materyi polskim i łacińskim językiem. Uczyli się na pamięć mowy Cycerona za Archyaszem poetą i na polski tłumaczyli język. Wykładali niektóre ody Horacyusza. Nadto dla ćwiczenia się w stylu tłumaczyli mowy niektóre z Liwiusza i Tacyta, jakoteż wprawiali się do pisania różnych listów.

ks. Szczepan Pieślak, profesor.

Z algebry. Algebra dawana była z książki elementarnej⁵⁾, począwszy od rozdziału pierwszego, z samych zagadnień złożonego, aż do rozdziału drugiego.

ks. Adam Kukiel, AA. LL. et Ph. Doctor.

KLASA VI.

Z prawa cywilnego. Do nauki prawa krajowego używałem dzieła świeżo wyszłego przez ks. Wincentego Skrzetuskiego S. P.⁶⁾, jakoteż woluminów Konstytucyi⁷⁾ i Inwentarza do nich przez ks. Żeglińskiego S. P.⁸⁾ stosującego się. W zeszłym półroczu przebiegli tytuły o kształcie rządu polskiego, o dostojenstwie królewskim, o prerogatywach stanu rycerskiego, o sejmach i sejmikach, o wojsku i skarbie Rzeczypospolitej.

Z dziejów narodowych. Dla łatwości, którą podaje krótki zbiór, używane było dzieło ks. Wagi⁹⁾ do nauki dziejów ojczyźtych. Wszakże nauczy-

1) Osiński Józef Herman, Fizyka doświadczeniami potwierdzona. Warszawa, 1777.

2) Institutiones physicae in usum philosophorum. Wiedeń, 1779.

3) Paweł Mako, Compendiaria physicae institutio. Wiedeń, 1762.

4) Kluk Krzysztof, O zwierzętach, ptactwie, gadzie, owadzie. Warszawa, 1779.

5) Śniadecki Jan, Rachunku algebraicznego teorya, przystosowana do geometryi linii krzywych. Kraków, 1783, 2 tomy.

6) Prawo polityczne narodu polskiego. Warszawa, 1782.

7) Volumina legum, tomy I—VIII. Warszawa, 1782.

8) Żegliński Arn., Inwentarz praw, konstytucyi. Warszawa, 1782.

9) Waga Teodor, Historia książąt i królów polskich krótko zebrana. Warszawa, 1770.

ciel starał się i skądinąd zasiągać wiadomości, jakoto: z świeżo wychodzącego dzieła przez Jks. Naruszewicza, Kromera etc., dla obszerniejszego uczniom wrażenia tej nauki. W pierwszym półroczu naukę historii narodowej na panowaniu Zygmunta III zakończyli. Zamiast wypisów do prawa i historii narodowej czytane bywają książki Starowolskiego.

Przybylski, F. D.

Z wymowy. Uczniom tej klasy, znającym początkowe prawidła wymowy, dawana była nauka o rodzajach, częściach i rozłożeniu mowy i o poezyi. Tłumaczyli Wirgiliusza księgę 4-tą o Eneaszu, Horacyusza „de arte poetica“, Salustyusza o wojnie Katyliny; mieli naznaczaną do uczenia się na pamięć mowę Cycerona za Milonem, którą na ojczysty także tłumaczyli język. Dla ćwiczenia się w stylu uczni tej klasy robili mowy z naznaczonych materyi, amplifikacye polskim i łacińskim językiem; tłumaczyli mowy niektóre z Liwiusza i Tacyta, pisali listy i wiersze polskie.

ks. Szczepan Pieślak, profesor.

Z logiki. Logika dawana była godzin wyznaczonych, zbierana z różnych autorów (ponieważ jeszcze elementarnej nie mamy) o sposobie nabywania wyobrażeń, czyli doskonałego poznania przedmiotów, tak przez rozbiór analityczny, jako i syntetyczny, tudzież o innych częściach tej nauce służących. Zostaje jeszcze o rozumowaniu czyli racyonacyi i o rozeznaniu fałszu od prawdy, z uwagami niektórymi, potrzebę tej nauki okazującymi.

ks. Adam Kukiel, AA. LL. et Ph. Doctor.

Z historii kunsztów Z historii kunsztów następujące przekładałem materye, to jest: o rolnictwie, malarstwie, sztuce budowniczej, leczenia, drukarskiej, snycerskiej, strycharskiej, sztuce robienia soli i pokostu. Każdej w szczególności wyprowadzały się początki pierwsze, wzrost i wydoskonalenie, toż w których krajach każda dziś szczególniej kwitnie.

ks. Paszkiewicz.

Raport der deutschen Sprache.

Die Lehre der deutschen Sprache ist in drei Klasse eingetheilet. In der ersten, welche aus lauter Anfängen besteht, müssen die Schüler aus der Gottschedischen Grammaire ¹⁾ ihre lectiones versagen, davon die erste mit Abänderungen der Haupt- und Beiwörter, die andere mit Abwandelungen der richtigen, sowohl als unrichtigen Zeitwörter zugebracht wird. Hernach wird mir kleine Aufgabe aus den Gesprächen auswendig wiederholet und redlich muss ein jeder nach der Reihe deutsch lesen, solches ins polnische versetzen, wobei die verschiedenen Arten der Wörter und ihre eigentliche Fügung ihnen gewiesen und erkläret werden. Alle Sonnabend zeigen sie ihre deutsche Schreibbücher und alsdann wird auch einem jeden vorgeschrieben. Von 1. bis 2. ist Montags, Mittwochs, Freitag und Sonnabend ihre Lehrstunde.

Die mittelste oder 2-te Classe hat eben fast diese Schulübungen und bedienet sich derselben Grammaire; doch wird diesen schon etwas von grin-

¹⁾ Gottsched, Gramatyka niemiecka. Sandomierz, 1782; Warszawa, 1782.

gen Briefen oder moralische Stelle zu übersetzen aufgegeben. Da nun die Abwandlungen der unrichtigen Zeitwörter den Pohlen viele Schwierigkeiten verursachen, so wird auch in dieser Classe noch die Uebung des Coniugirens beibehalten und werden ihnen solche Redensarten aufgegeben, welche sie durch alle Zeiten und Personen abwandeln müssen. Bis dahin haben sie die Fabeln, Briefe und Sittenlehre aus ihrer Grammaire übersetzt; nach Ostern werden sie Gellerts Briefe und Fabeln zum Lesen und Uebersetzen vornehmen. Von 10 bis 11 ist an oben bemeldten Tagen ihre gewöhnliche Lehrstunde.

Die 3-te und höchste Classe hat bis dahin theils polhnische Briefe aus dem Bohomolec und andern Schriftstellern, theils die griechische Geschichte aus den Rollen zur Schulübung gehabt. Folgende drei Bücher: 1) C. L. Gellerts Briefe nebst einer praktischen Abhandlung von dem guten Geschmack der Briefen, 2) Vorübungen zur Erweckung der Aufmerksamkeit etc. zum Gebrauch einiger Classen, 3) Vorübungen der Beredsamkeit zum Gebrauch der grössern Schulen etc. werden nach der Reihe gelesen und ins polnische übersetzt. Von 4 bis 5 ist ihre Lehrstunde wie oben.

T. Spielert h mp.

Lipiec 1783.

KLASA I.

Z nauki moralnej. Nauka moralna uczniom tej klasy przekładana była z książki elementarnej, o powinności dzieci względem rodziców i rodziców względem dzieci, o potrzebach każdego stanu ludzi, gdy nikt nie może się obejść bez pomocy cudzej etc., stosując zawsze, ile tylko być mogło, do nich samych i ich codziennych postępków.

Z gramatyki. Przeszedłem wszystkie rozdziały z powtórzeniem: o wymawianiu, ośmiu częściach mowy, formach imion rzeczownych i przymiotnych, ile ich jest w obydwóch językach polskim i łacińskim, i skąd się poznają, jakim sposobem odmieniają się przez liczbowanie, rodzajowanie, czasowanie i trybowanie etc. Tłumaczyli z wypisów na tę klasę wydanych o kochaniu rodziców, o słuchaniu i czezeniu onych, o szanowaniu sędziwych; wykładali także bajki Fedra.

Z arytmetyki. Początki arytmetyki były pokazywane z książki elementarnej: o liczbie prostej czyli liczbowaniu, dodawaniu, odciąganiu, mnożeniu i dzieleniu, począwszy od rozdziału pierwszego aż do rozdziału szóstego, stosując przykłady do rzeczy potrzebnych i w codziennem używaniu będących.

Z geografii. Uczyli się o podziale geografii w powszechności i naturalnej, jako to: z czego się składa powierzchność okręgu ziemnowodnego, które są jego części; dawny świat jak się dzieli, jak nowy? i dlaczego się tak nazywa etc.

Piotr Łopieński mp.

K L A S A II.

Z nauki moralnej. Przeszedłem naukę moralną całą na tę klasę w księdze elementarnej zawartą: o powinnościach wzajemnych między uczniem i nauczycielem, między sługą i panem. Co aby z większym uczniów pożytkiem wykonać się mogło, używa się przestroż, wzorów i sposobów, które w przypisach do tej nauki są podane.

Z gramatyki. Wszystkie dziesięć rozdziałów były uczniom wykładane, z których dwa o rodzajach imion polskich i łacińskich, jeden o stopniowaniu, takżeo polskiem i łacińskiem, dwa o przypadkowaniu, dwa o czasowaniu języka polskiego i łacińskiego, naostatek dwa o pisowni polskiej i łacińskiej.

Z wypisów: rozdziały o powinnościach wzajemnych między uczniem i nauczycielem, między sługą a panem mieli sobie wykładane, stosując zawsze reguły gramatyki. Takżeo bajki Fedra i dziewięć listów Cyncerona z ksiąg do przyjaciół.

Z arytmetyki. Zabawiali się uczniowie przykładami różnemi dodawania, odejmowania, mnożenia i dzielenia liczb jeden rzeczy gatunek, jakoteż wieloraki znaczących.

Z geografii. Jakie są Europy granice, długość i szerokość? Na wiele potencyi dzieli się Europa, i które są tychże potencyi miasta stołeczne?

O Królestwie Polskiem: mieli opowiadane sobie granice Królestwa Polskiego, długość jego i szerokość. Na wiele prowincyi dzieli się Królestwo Polskie? i czy większe prowincye dzielą się na mniejsze? Wiele każda z tych prowincyi zawiera w sobie województw? Jakie ich są herby? miasta stołeczne? etc.

Paweł Szumczyński.

K L A S A III.

Z nauki moralnej. Po wyłożeniu obowiązków człowieka w ogólności zakonnych, osobistych i towarzyskich, objaśniałem ważność ich przez uwagi nad niektórymi przymiotami i wadami w obcowaniu, a zakończyłem naukę moralną na zdaniach wybornych autorów klasycznych, przekładając one z łacińskiego na ojczysty język i do poprawy obyczajów stosując.

Z historii starożytnej. Ciąg historii starożytnej dawałem z książki elementarnej, zastanawiając się nad celniejszymi monarchii perskiej odmianami, osobliwie od panowania Daryusza Histaspą, już dlatego, że tu zaczyna się widok sławnych ludzi w dawnej Persyi, już że dzieje ich dla bliskości ery chrześcijańskiej pewniejsze od poprzedzających wiele wpływają do objaśnienia starożytności. Mając rzecz o domysłach względem pierwiastków Egiptu, Feników, Scytów, Indów i Chińczyków, okazałem, którym narodom początek i wydoskonalenia kunsztów, rękodziel, nauk i w jakim stopniu winniśmy.

Jacek Przybylski, F. D.

Z języka łacińskiego. Dawana była gramatyka elementarna na tę klasę, którą całą przeszli; Wirgiliusza księga 2 o Ziemiaństwie całą; tej się na pamięć uczyli i na ojczysty tłumaczyli język; listy Pliniusza i Cyncerona z wypi-

sów; we wszystkich zaś tłumaczeniach ukazywane były reguły gramatyczne. Na ćwiczenia domowe naznaczone były kawałki z różnych autorów zebrane, do nauki moralnej ściągające się, które przekładali z polskiego na łaciński język.

ks. Szczepan Pięślak.

Z arytmetyki i początków geometrii. W tej klasie powtórzona była arytmetyka początkowa; potem kontynuowana aż do ostatniego stopnia rachunków sposobem w księdze elementarnej podanym. Dawana oraz była geometrya od rozdziału pierwszego aż do ósmego z księgi elementarnej.

ks. Adam Kukiel.

Z nauki ogrodnictwa. Po wyłożeniu różnych sposobów ulepszania ziemi, rozmnażania drzew i utrzymywania ich użytecznie, przekładały się dalej przyczyny, dla których drzewa prędkiemu zniszczeniu podpadają, podając zarazem środki, przez które ocalić je i utrzymać na długi czas można. Używałem do tego ks. Kluka. Wypisy stosowne do tej nauki tłumaczyli z Kolumelli.

ks. B. Puszkiewicz.

KLASA IV.

Z prawa natury. W niniejszem półroczu po wyłuszczeniu potrzeb, własności, należyłości i powinności naturalnych, nie zostawało tylko opisać stany naturalne ludzi, niżeli utworzyli społeczeństwa rządne, a w tem wyszczególnieniu dałem poznać, jakimi krokami rodzaj ludzki rozmnażając się i coraz większych potrzeb doznając, dążył do polepszenia bytności swojej.

Z historyi greckiej. Podług zamierzonego porządku czterech peryodów doprowadziłem aż do końca dzieje greckie, najbieglejszych w tym zamierzeniu używając autorów. Szczególniejszego zaś starania przykładałem około wyobrażenia ducha praw i edukacyi dawnych Greków, gustu ich w naukach i sztukach, oraz cnoty z walecznością złączonej w tyłu wielkich mężach, których życie potomność dziwi i naśladowania godnem zawsze sądzi. Z nauką historyi szła nieodstępnie nauka geografii dawnej i nowej Grecyi, a przytem łączyła się mitologia.

Jacek Przybylski, F. D.

Z geometrii. Krótko powtórzywszy początki geometrii, poczęli dalej ją pojmować od rozdziału ósmego i skończyli zupełnie. Zamykającą się w tej części pierwszej księgi elementarnej, trygonometrię i gruntważenie czyli libelację gruntownie zrozumieli: nadto i drugi tomik o bryłach był w tej klasie tłumaczony z przydaniem algebry początkowej. Rysunki geometryczne dawane były w sposobie najłatwiejszym i najużywalszym, w których postępek znaczny niektórzy z uczących się uczynili; co dowodem jest, iż Najjaśniejszy Pan, wybrawszy niektóre do swojego upodobania, oddać sobie nakazał.

ks. Adam Kukiel.

Z wstępu do fizyki. Przeszli trzeci rozdział z książki, wyznaczonej za elementarną, gdzie się traktowało o różnych odmianach dnia i nocy, ciepła i zimna; też o podziale ziemi na różne jej części, jako też o odmiennych stopniach ciepła i zimna w różnych częściach ziemi panujących.

Z rolnictwa. Szczególniej w tym czasie okazywała się potrzeba i użytek na wielu miejscach łąk sztucznych, przekładając oraz sposoby i łatwość ich czynienia. Używałem do tego ks. Kluka.

ks. B. Paszkiewicz.

Z języka łacińskiego. Ponieważ na tę klasę żadnej niemasz książki elementarnej, dawały się zatem przepisy początkowe Dekoloniego do wymowy służące. Uczono się na pamięć i tłumaczono Wirgiliusza księgę 2 o Eneaszu, w którym tłumaczeniu przypominały się reguły gramatyczne. Tłumaczono także niektóre życia z Korneliusza Neposa. Na zabawy domowe dla ćwiczenia się w stylu i w łacinie naznaczane było pisanie listów, peryodów i różne kawałki z autorów zebrane do przekładania już z polskiego na łaciński, już z łacińskiego na polski język.

ks. Szczepan Pieślak.

K L A S A V.

Z fizyki. Tłumaczyłem własności meteorów, ich sposoby tworzenia się. Lecz najwięcej czasu zabrała uwaga nad ciałami świat składającymi i wykładanie przyczyn ich biegu, wzbierania wód morskich, wyszczególniając miejsca, na których większe lub mniejsze nadarzają się. Używałem do tej nauki Biwalda, Makona, Muchembroka ¹⁾.

Z historii naturalnej o zwierzętach. W tym czasie spisywały się własności, zdatność, użyteczność najwięcej tych zwierząt, które się w kraju znajdują, jako to: jeleni, łosiów, sarn, kóz, owiec etc. Używałem do tego ks. Kluka. Wypisy do tej wiadomości tłumaczyli z Pliniusza.

ks. B. Paszkiewicz.

Z algebry. Algebra w tej klasie dwa razy na tydzień dawana była, to jest: w piątek po obiedzie z książki elementarnej, która najwięcej samemi przykładami zabawić się nakazuje. Koniec uczyniło w tym roku zadanie dwudzieste rozdziału drugiego.

ks. Adam Kukiel.

Z języka łacińskiego. Dawano w tej klasie dalsze przepisy do wymowy służące, mianowicie o źródłach wewnętrznych i zewnętrznych, z których się czerpają dowody, do których robiono przykłady z naznaczonych materyi polskim i łacińskim językiem, o sposobach wzruszenia, o narracyi i amplifikacyi. Uczono się na pamięć mowy Cycerona za Archyaszem poetą i na polski tłumaczono język. Wykładano niektóre ody Horacyusza. Dla ćwiczenia się w stylu na zabawy domowe naznaczano do tłumaczenia mowy niektóre, wybrane z Liwiusza i Tacyta; wprawiano do pisania listów i mów małych.

ks. Szczepan Pieślak.

Z prawa narodów. Wykonany w przeszłym półroczu zamiar prawa politycznego i narodów dopełniłem w biegu terażniejszego wiadomościami

¹⁾ Muschenbroek Piotr Elementa physicae. Lejda, 1741; Compendium physices experimentalis. Lejda, 1762.

o rządach kwitnących w Europie, wystawując niejako w praktyce pod różnemi kształtami to, czego już wyżej uczniowie teoryę posiadali. Rządy, prawa i zwyczaje cesarstw, królestw i rzeczypospolitych europejskich opisując w stanie takim, w jakim się dziś znajdują, dawałem razem poznać, jak daleko różni się niniejszego wieku polityka od dawnej, przysposabiając młodych do łatwiejszego poznania rządu i prawodawstwa krajowego.

Jacek Przybylski, F. D.

K L A S A VI.

Z prawa publicznego polskiego. Wydawszy w przeszło półrocznych lekcjach cokolwiek można było powiedzieć o źródłach prawa publicznego polskiego, o prerogatywach i obowiązkach trzech stanów Rzeczypospolitej, o władzach prawodawczej i wykonywającej, w ostatnich miesiącach szkolnych wypadały materye o magistraturach sądowych wszelkich instancji, wyższej i niższej, określając powagę, wydział, moc do sądenia spraw, poczet osób zasiadających, tudzież ordynacyę sądów każdej z osobna magistratury.

Z historii narodowej. Przeszedłszy wszystkie epoki historii narodowej, skończyłem na panowaniu Augusta III. W traktowaniu dziejów ojczy- stych prócz chronologii, z geografją krajową złączonej, przekładałem genealogię panujących i podział ich krwi na różne linie.

Jacek Przybylski, F. D.

Z wymowy. Uczniom tej klasy znającym niższe przepisy wymowy, dawana była nauka o rodzajach, częściach i rozłożeniu mowy i o poezyi; czyniono uwagi stosowne do prawdziwej wymowy, osobliwie co się ściąga do zwięzłości stylu i dobrego wyrażenia. Tłumaczono Wirgiliusza księgę 4-tą o Eneaszu, Horacyusza list „de arte poetica“, Salustyusza o wojnie Jugurtyńskiej. Naznaczano do uczenia się na pamięć mowę Cycerona za Milonem i na ojczysty przekładano język, w którym przekładaniu uważano moc dowodów, rozłożenie i sztukę. Dla ćwiczenia się w stylu uczniowie tej klasy robili mowy z naznaczonych materyi, amplifikacye polskim i łacińskim językiem, tłumaczyli mowy wybrane z Liwiusza i Tacyta, pisali listy i wiersze polskie.

ks. Szczepan Pieślak.

Z logiki. Logika dawana była z różnych autorów zbierana: o pro- stem rzeczy pojęciu, rozsądku, rozumowaniu i rozbiorze traktowano było; także o różnem wyobrażeniu ciał pojedynczem, powszechnem, które od zmysłów ma początek etc.

ks. Adam Kukiel.

Z historii kunsztów. Traktowały się materye w zeszłym półroczu, o wynalezieniu sztuki drukarskiej, o wynalezieniu papieru, sztuce lekar- skiej, o pokostach, porcelanie, robieniu szkła, sposobie warzenia soli, miel- carstwie, robieniu płótna etc.; dawał się każdego kunsztu wywód historycz- ny, opisywał się materyał każdego, miejsce, gdzie się znajduje i sposób ro- bienia etc.

ks. B. Paszkiewicz.

Lipiec 1785.

KLASA I.

Nauka chrześcijańska. Uczniowie tej klasy uczyli się przedniejszych wiadomości do zbawienia służących, tudzież tych wszystkich rzeczy, których podług przykazań i obowiązków chrześcijańskich każdy człowiek wiadomość mieć powinien, jako to: o stworzeniu człowieka i wszystkich rzeczy widomych i niewidomych, o końcu człowieka, na który jest stworzony, i co czyniąc, a czego się wystrzegając, może go osiągnąć; o tajemnicy Trójcy Przenajświętszej; o tajemnicy wcielenia Syna Bożego; o najświętszych sakramentach; o modlitwie i o sposobie modlenia się; o cnotach, przez które człowiek może się najlepiej podobać Bogu; o grzechu, co on jest i wieloraki; o znaku krzyża świętego, o intencji etc. Dawana zaś ta nauka była po godzinie co niedziela i święto.

Nauka moralna. Nauka moralna uczniom tej klasy była przekładana podług pytań w teże nauce na klasę pierwszą wydanej wyrażonych, co ona jest, skąd wzięła początek i do czego zmierza, o potrzebach każdego stanu ludzi w powszechności i w szczególności, o potrzebach dzieciennych, o niemożności obejścia się bez pomocy cudzej, o potrzebie szczególnej i właściwej młodemu wiekowi, o sposobie zachowania się dzieci czczących, szanujących i posłusznych swym rodzicom.

Gramatyka polska i łacińska. Początki języka polskiego i łacińskiego, dotyczące się mianowicie ośmiu części mowy polskiej i łacińskiej, form imion, wiele ich jest w polskim a wiele w łacińskim języku i jakie imiona do której z nich, tak w polskim, jako też łacińskim języku należą, form na słowa polskie i łacińskie i jakie są cechy poznawania, do której formy jakie słowo należy, konstrukcyi czyli składni, na czem się zasada, były dawane z gramatyki dla szkół narodowych wydanej, zaczawszy od pierwszego aż do ostatniego rozdziału. Tłumaczyli na ojczysty język wypisy na tęż klasę wydane o kochaniu rodziców, o słuchaniu i czczeniu onych, o zawdzięczaniu tymże za ich dobrodziejstwa, o szanowaniu sędziwych. Wykładali także niektóre bajki Fedra na ojczysty język.

Arytmetyka. Początki arytmetyki były pokazywane z księgi elementarnej o liczbie prostej, to jest liczbowaniu, dodawaniu, odciąganiu, mnożeniu i dzieleniu, począwszy od rozdziału pierwszego aż do rozdziału szóstego, stosowane zaś były przykłady do rzeczy potrzebnych i w codziennem używaniu będących.

Geografia. Geografii początki opowiadane były uczniom tej klasy o podziale jeografii w powszechności i naturalnej, z czego się składa powierzchność okręgu ziemnowodnego, jakie są jego części, dawny świat jak dzieli się, a jak nowy, i dlaczego tak się nazywa.

P. Łopieński.

K L A S A II.

Nauka duchowna. Był tłumaczony podług katechizmu rzymskiego pater, pozdrowienie anielskie, i artykuły wiary w składzie apostoelskim zamykające się, tudzież rozbierane i tłumaczone było dziesięcioro bożego przykazania. Dawała się zaś ta nauka regularnie co niedziela i święto przez godzinę.

Nauka moralna. Przeszły się wszystkie rozdziały o powinnościach wzajemnych między uczniem i nauczycielem, między sługą i panem.

Gramatyka. Uczyli się wszystkich rozdziałów w gramatyce na tę klasę wyznaczonych, jako to: o rodzajowaniu, stopniowaniu, przypadkowaniu, czasowaniu tak polskiem, jak łacińskiem, z uwagami, w czem polszczyzna łacińskie podobna, a czem różna, jakoteż o pisowni obydwóch języków. Z wypisów przeszli wszystkie rozdziały o powinnościach wzajemnych między uczniem i nauczycielem, między sługą i panem. Pięć bajek z Fedra z przedmową i dziewięć listów Cycerona.

Arytmetyka. Powtórzone były pięć rozdziałów o liczbach, jeden rzeczy gatunek znaczących, i rozdziałów cztery o liczbach, znaczących gatunek rzeczy wieloraki.

Geografia. Geografia dawana była o Europie z okazaniem podziału na potencey i stołecznych miast, tudzież o Polskiem Królestwie.

Paweł Sumczyński, profesor mp.

K L A S A III.

Gramatyka. Uczniowie tej klasy w przeciągu roku szkolnego przeszli całą gramatykę elementarną, na tę klasę wydaną, — razy kilka, nie tak co do słowa na pamięć się ucząc, jako raczej swojemi słowy tłumacząc, a dane w niej prawidła do składni, zgody, rządu, przenośni etc. ściągające się w tłumaczeniu wypisów okazywali.

Wypisy. Uczyli się na pamięć i na ojczysty język przekładali: a) list Pliniusza do Tacyta, b) tegoż do Kwintyliana, c) Cycerona do M. Marcyusza, d) tegoż do Warrona dwa, e) Katona do Cycerona, f) odpis Cycerona, g) Wirgiliusza o Ziemiaństwie księgę 2-gą całą tłumacząc, a niektórych kawałków uczyli się na pamięć, h) życie Tymoleona.

ks. Szczepan Pieślak, profesor wymowy.

Arytmetyka i początki geometrii. Z części trzeciej arytmetyki na szkoły narodowe wydanej przekładane były przepisy, do rachunku liczb łamanych czyli frakcyi służące, z podaniem w klasie, a naznaczeniem na domowe zabawy przykładów, od tegoż rachunku zależących. Z czwartej części arytmetyki wykładane były przepisy stosowne do ułatwienia zagadnień pod regułę trzech pojedynczą i złożoną, prostą lub odwrotną podpadających. Naostatek przekładane były twierdzenia i zagadnienia w czterech początkowych rozdziałach 1-szej części geometrii na szkoły narodowe wydanej zawarte.

ks. Wiktor Poniatowski, profesor matematyki.

Historya i moralna. Dawałem historję na tę klasę przepisana w tej obszerności, jak jest wydana, łącząc oraz stosowną geografję. Moralną zaś naukę w tej klasie podawałem o obcowaniu ludzi, już to szczególnie, jakie sądzę np. Piotra z Pawłem, już powszechnem, jakie być widzę między ludźmi w narody złączonymi; w tej tedy nauce przekładałem uczniom potrzebę obcowania, wytykałem korzyści, spływające na ludzi z obcowania, a opisawszy im przynioły w obcowaniu zalety godne, jako to: rzetelność, łagodność, skromność i t. d., czyniłem im wstręt do wad czyli występków, związku dobrego obcowania targających, jakie są: obłuda, gniew i t. d. Wypisy także tu należące były tłumaczone.

Muciej Sosenkowski, profesor prawa.

Z ogrodnictwa. Mówiąc o wiadomości ogrodnictwa, najwięcej zatrzymywała się uwaga uczniów nad poznawaniem tego dokładnie, co najlepiej służyć może do dobrego i użytecznego utrzymywania wszelakiego rodzaju roślin w ogrodach, jako to: nad poznawaniem własności ziemi, nad sposobami poprawiania wad jej szkodliwych roślinom, nad rozmnażaniem i utrzymywaniem pożytecznem drzew owocujących w ogrodach. Wypisy przekładali z łacińskiego na polski język z Kolumelli.

ks. Bal. Paszkiewicz, profesor fizyki.

K L A S A IV.

Geometrya. Począwszy od rozdziału 5-tego wykładane były twierdzenia i zagadnienia wszystkie w pierwszej części geometryi na szkoły narodowe wydanej zawarte. Podawane były w klasie, a okazywane na polu różne praktyczne sposoby względem wymierzania odległości, wysokości i pomiaru gruntów, względem rysowania map, względem ich powiększania lub zmniejszania i dzielenia na różne części. Z algebry wykładane były przepisy, służące do rachunku ilości całkowitych i łamanych.

ks. Wiktor Poniatowski, profesor matematyki.

Z wstępu do fizyki. Wszystkie materye w książce zawarte elementarnej w tym roku wyłożyłem, wyjąwszy rozdziały o powierzchni i świetle traktujące, o czem w piątej klasie obszernie się mówiło; aby zaś uczniowie i łatwiej pojąć i lepiej pamięcią objąć wszystko mogli, naznaczane mieli na domowe zabawy zbierać krótko każdej rzeczy dowody, z czego sprawę w klasie dawali.

ks. Bal. Paszkiewicz, profesor fizyki.

Z rolnictwa. Przełożywszy najprzód potrzebę i pożytki na kraj każdy z rolnictwa wynikające, czyniły się potem uwagi nad krajowem i oraz okazywały się najłatwiejsze środki poprawy krajowego rolnictwa. Dalej po opisaniu różnych własności gruntów i sposobach poprawiania ich, mówiło się o rozmaitych roślinach, szczególniej do rolnictwa należących, sposobach rozmnażania ich i utrzymywania z pożytkiem i t. d. Wypisy do tej wiadomości wykładali na polskie z Kolumelli.

Łacina. Tej klasy uczniom dawane były pierwsze początki wymowy, jako to: „de fabula“, „de narratione“, „de periodis“ z Dekoloniusza; tłumaczono Wirgiliusza o Eneaszu księgę 2-gą, życia niektórych wodzów grec-

kich z Korneliusza Neposa, narrację o Dedalu i Ikarze z Owidyusza, o wyniesieniu Abdalonyma na tron sydoński z Kurcyusza, o Dyonizyzuszu i Dymoklesie ex Tusculanis Quaestionibus.

Ćwiczenia domowe. Na zabawy domowe naznaczone były różne kawałki z autorów wyjęte, ściągające się do nauki moralnej i polityki, do przekładania już z łacińskiego na ojczysty, już z ojczystego na łaciński język. Pisanie listów, robienie peryodów polskim i łacińskim językiem.

ks. Szczepan Pieślak, profesor wymowy.

Historja i moralna. Dawałem historję grecką, zbieraną z księdza Szybińskiego ¹⁾ i innych. W przekładaniu zaś prawa natury stosowałem się do układu, który mi się zdał być najprościejszy, mówiąc: o wiadomości i własności prawa natury, o środkach, przez które nabywamy znajomości przyrodzenia ludzkiego; o potrzebach, którym podlega człowiek podług porządku natury; o siłach człowieka osobistych; o pracy, zasadzającej się na porządku natury; o własności ruchomej i nieruchomej; o stanach, przez które przechodził rodzaj ludzki, niżeli powstały królestwa i rzeczypospolite. Na wypisy tłumaczony był Kurcyusz.

Maciej Sosenkowski, profesor prawa.

K L A S A V.

Fizyka. Wyłożywszy najprzód tę część fizyki, którą popolicie zowią fizyką astronomiczną, gdzie mówiło się o tem wszystkim, co się tylko tyczy obiegów planet, odległości wzajemnych, wielkości względnej, zaćmień księżyca i słońca i t. d.; wykladałem dalej własności i skutki światła i ognia, elektryczności, powietrza, meteorów i te wszystkie odmiany, którym tylko którekolwiek ze wspomnianych ciał znajdujące się podlega; mówiło się naostatek o narzędziach i ich użyciu i t. d.

O człowieku względem zachowania zdrowia. Z wiadomości o człowieku względem zachowania zdrowia czytali Tyssota ²⁾ i wypisy tłumaczyli z Celsa ³⁾.

Z botaniki. Wyliczywszy pożytki, które odbieramy z rozmaitego rodzaju roślin, opisywały się niektóre w szczególności, z których większe wygody i użycie znaczniejsze nad inne czynią zyski.

ks. Bal. Puszkiewicz, profesor fizyki.

Łacina i początki wymowy. Tu się dawała nauka o źródłach krasomówskich, z których się czerpają dowody „de locis intrinsicis et extrinsecis“, „de amplificatione“ z Dekolomiusza. Tłumaczono niektóre ody z Horacyusza, mowę Cycerona za M. Marcellem, której się uczono na pamięć;

¹⁾ Chompré, Słownik mitologiczny czyli historia bogów, tłum. Dominik Szybiński. Warszawa, 1784.

Szybiński Dominik, krótka wiadomość o znakomitszych w świecie monarchiach. Warszawa, 1772.

²⁾ Tissot, Rada dla spolsztwa względem zdrowia. Warszawa, 1785.

³⁾ Celsus Cornelius, De medicina libri octo. Lipsk, 1766; Padwa, 1769; Lejda, 1785.

w tłumaczeniu pokazywały się figury oratorskie, moc argumentów, związki czyli tranzytce.

Ćwiczenia domowe. Na zabawy domowe naznaczone były niektóre mowy z Liwiusza do przekładania na ojczysty język; pisali listy; robiono mowy krótkie czyli amplifikacye z naznaczonych materyi polskim i łacińskim językiem.

ks. Szczepan Pieślak, profesor wymowy.

Algebra. W klasie piątej z algebry na szkoły narodowe wydanej, przekładane były zagadnienia, należące do porównań czyli ekwacyi pierwszego i drugiego stopnia.

ks. Wiktor Poniatowski, profesor matematyki.

Moralna i prawo. Z prawa politycznego brane były materye o rządach: monarchicznym, arystokratycznym, demokratycznym, oligarchii, ochłokracyi, tyranii i despotyzmie, o państwach udzielnych, hołdowniczych, lennych, sprzymierzonych, o potrzebie prawodawstwa w narodzie, o pożytkach handlu i rolnictwa.

Z prawa narodów brane były materye o podziale ministrów publicznych, ich przywilejach. O warunkach wojny, przymierza. Łączyła się oraz wiadomość o rządach, teraz kwitnących w państwach europejskich.

Maciej Sosenkowski, profesor prawa.

K L A S A VI.

Prawo i historia. W tej klasie dawane były prawo polityczne kraju naszego, opisując najprzód prawa kardynalne i materye status, o bezkrólewiu, elekeji i koronacyi króla, o osobach, składających senat polski, o ministrach pokoju i wojny, o urządach, które posiada stan rycerski i jakimi się przywilejami zaszczyca, o sejmach i sejmikach, tudzież o wszelakich sądach w kraju odprawujących się. Historia narodu polskiego podzielona była na epoki; pierwsza zawierała w sobie panowanie Piastów, druga panowanie Jagiellonów, trzecia wolnie obieranych królów, gdzie każdego panowania chronologia, ważniejsze czyny i osoblwsze zdarzenia na pamięć były przywożone, chwając to, co było pochwały godnego, a czyniąc różnicę między sprawami, które nie były pochwały godne.

Maciej Sosenkowski, profesor prawa.

Wymowa. W tej klasie uczniowie zastanawiali się uważnie nad wymową, nad prawidłami o porządnem rozłożeniu mowy, o gładkości i zwiezłości stylu. Tłumaczono Horacyusza „de arte poetica“, Salustyusza o wojnie Katyliny, mowę Cycerona za Milonem, w której uważali rozłożenie, sztukę, moc dowodów, figury etc.

Ćwiczenia domowe. Naznaczano im dla ćwiczenia się w stylu tłumaczenie mów łacińskich z różnych autorów wybranych na ojczysty język, pisanie listów, robienie wierszów polskich i mów z naznaczonych materyi podług sztuki i prawideł krasomówskich polskim i łacińskim językiem.

ks. Szczepan Pieślak, profesor wymowy.

Logika. Ta z różnych autorów zbierana uczniom na piśmie była podana. Przełożyły się przepisy, służące do nabycia dokładnego wyobrażenia, tudzież rozsądku, rozumowania, rozbioru etc.

ks. Wiktor Poniatowski, profesor matematyki.

Historya kunsztów. Przełożywszy pożytek, tak wyzwolonych, jako i rzemieślniczych nauk, mówilo się potem o snycerstwie, malarstwie, drukarstwie, architektonice cywilnej i militarnej etc. Każdego kunsztu w szczególności przywodziły się pierwsze początki, wzrost i upadek, oraz gdzie temi czasy które z tych w większym doskonałości stopniu zostają. Wypisy do tej wiadomości przekładali na polskie z Pliniusza.

ks. Baltazar Paszkiewicz, profesor fizyki.

Von der deutschen Sprache.

Der Unterricht dieser Sprache ist noch bis dahin in drei Classen eingetheilet. Die 1 davon bestand dieses Jahr aus lauter Anfängern. Sie haben ihre Uebungsstunden von 1 bis 2 Uhr Nachmittag und zwar 4-mal die Woche übergehabt. Decliniren, Conjugiren, einige Anfangsregeln aus der Wortfügung, Lesen und Uebersetzen waren ihre gewöhnliche Beschäftigungen. Est ist ihnen auch der rechte Grundstrich im Schreiben gewiesen und vorgeschriben worden.

Die 2-te Classe ist mit Uebersetzung aus dem polnischen ins deutsche beschäftigt gewesen. Einige Fabeln und Beispiele von Tugenden und Lastern sind dazu erwählet worden. Ihre Lehrstunden waren von 4 bis 5 Nachmittag, allwo ihnen die so genannte Syntaxis oder Wortfügung, derer Regeln sie auswendig erlernen mussten, gründlich erkläret wurden. Lesen und Uebersetzen war in der Lehrstunde ihre übrige Beschäftigung.

Die 3-te Classe hat Briefe und andere Sachen aus dem polnischen ins deutsche gebracht, auch verschiedene deutsche Bücher und Schriften, so aber in einer höhern Schreibart abgefasst, gelesen und übersetzt. Ihre Lehrstunde war von 10 bis 11 Uhr Vormittag. Der Pater Zamberger hat dieses Jahr zu 2 verschiedenen Malen alle 3 Classen examinirt.

Thomas Spielertl mp.

Lipiec 1786.

K L A S A I.

Nauka chrześcijańska. Uczniowie tej klasy wprawiani byli w wiadomość przedniejszych rzeczy do zbawienia służących, o których podług przykazań i obowiązków chrześcijańskich każdy człowiek, w wierze prawdziwej zostający, wiadomość mieć powinien, jako to: o stworzeniu człowieka, o końcu jego, na który jest stworzony, to jest, co czyniąc, a czego się wystrzegając, może go osiągnąć; o tajemnicy Trójcy Przenajświętszej, o tajemnicy wcielenia Syna Bożego; o najświętszych sakramentach; o modlitwie, o sposobie modlenia się; o cnotach, przez które człowiek najlepiej może się podobać Bogu; o grzechu, co on jest i wieloraki?, o znaku krzyża świętego, o intencji etc. Dawana zaś ta nauka była po godzinie co niedziela i święto.

Nauka moralna. Nauka moralna była przekładana podług pytań w tejże nauce na klasę pierwszą wydanej wyrażonych, co ona jest, skąd wzięła początek i do czego zmierza, o potrzebach każdego stanu ludzi w powszechności i w szczególności o potrzebach dzieciennych, o niemożności obejścia się młodych bez pomocy cudzej, co winni są rodzice dzieciom, a co dzieci im wzajemnie, o sposobie zachowywania się dzieci czeujących, szanujących i posłusznych swym rodzicom.

Gramatyka polska i łacińska. Początki języka polskiego i łacińskiego, dotyczące się mianowicie ośmiu części mowy polskiej i łacińskiej, form i imion: wiele ich jest w polskim, a wiele w łacińskim języku i jakie imiona do której z nich, tak w polskim, jako też i w łacińskim języku należą; formy na słowa polskie i łacińskie; jakie są cechy poznawania, do której formy jakie słowo należy; konstrukcyi czyli składni, wielości ich i na czym się która z nich zasadza — były dawane z gramatyki dla szkół narodowych wydanej, zaczawszy od pierwszego aż do ostatniego rozdziału. Tłumaczyli także na ojczysty język wypisy na też klasę wydane o kochaniu rodziców, o słuchaniu i czytaniu onych, o zawdzięczaniu onymże za ich dobrodziejstwa, o szanowaniu sędziwych. Wykładali także niektóre bajki Fedra na ojczysty język.

Arytmetyka. Początki arytmetyki były pokazywane z książki elementarnej o liczbie prostej, to jest liczbowaniu, dodawaniu, odciąganiu, mnożeniu i dzieleniu, począwszy od rozdziału pierwszego aż do rozdziału szóstego; stosowane zaś były przykłady do rzeczy potrzebnych i w codziennem używaniu będących.

Geografia. Geografii początki były opowiadane uczniom tej klasy o podziale jej w powszechności, z czego się składa powierzchowność okręgu ziemnowodnego, jakie są jego części, dawny świat jak się dzieli a jak nowy, i dlaczego tak się nazywa.

Pokazywane były uczniom tej klasy wzory formowania charakteru.

Piotr Lopiński mp.

K L A S A II.

Nauka duchowna. Był tłumaczony podług katechizmu rzymskiego pater, pozdrowienie anielskie i artykuły wiary w składzie apostołskim zamykające się; tudzież rozbierane i tłumaczone było dziesięcioro bożego przykazania. Dawała się zaś ta nauka regularnie co niedziela i święto.

Nauka moralna. Przeszli wszystkie rozdziały o powinnościach wzajemnych między uczniem i nauczycielem, między sługą i panem.

Gramatyka. Wszystkie rozdziały w części gramatyki na tę klasę przypadającej tłumaczone były uczniom tej klasy.

Wypisy. Z wypisów tłumaczyli wszystkie dziewięć rozdziałów o powinnościach wzajemnych między uczniem i nauczycielem, wszystkie trzy o wzajemnych powinnościach między sługą i panem, bajki z Fedra tudzież sześć listów Cyncerona w tych wypisach znajdujące się i tegoż na pamięć się uczyli. Kompozycje zadawane były trzy razy na tydzień i na te wybierane były zdania z autorów klasycznych.

Arytmetyka. Zadawane były z dwóch części arytmetyki do przerabiania w domu przykłady z pierwszej o liczbach jeden rzeczy gatunek, z drugiej

różny rzeczy gatunek znaczących; te w klasie doświadczane i na wzór tych inne zadawane były.

Geografia. Dawana była o Europie z okazaniem granic, podziału na poteneye i każdej potencji stołecznych miast. Co zaś tyczy się geografii o Polsce, tu okazywane były stare i nowe granice, podział na prowincye większe, większych na mniejsze, mniejszych na województwa, ziemie, powiaty, z okazaniem stołecznych miast, rzek i wyliczeniem senatorów, posłów i deputatów.

Paweł Szumczyński.

K L A S A III.

Z języka łacińskiego. Dawana była gramatyka elementarna cała na tę klasę wydana, której nie uczono się na pamięć, ale swojemi mówiono słowami. Z wypisów uczono się na pamięć i na ojczysty język tłumaczono Wirgiliusza księgę 2-gą o ziemiaństwie całą, życie Trazybula z Korneliusza Neposa. Dwa listy pierwsze Pliniusza, sześć listów Cyclerona. W tłumaczeniu rozbierano wyrazy podług ośmiu części mowy, pokazywano składnię zgody i rządu. Na zabawy domowe dyktowane były krótkie sensa z różnych autorów zebrane do przekładania z polskiego na łaciński język.

ks. Szczepan Pieślak.

Z arytmetyki wyższej. Z książki elementarnej do tej nauki służącej przekładane były przepisy względem dodawania, odciągania, mnożenia i dzielenia liczb łamanych czyli frakeyi, podawane w klasie i na domową zabawę naznaczane różne zagadnienia stosowane do tegoż czworakiego działania. Dawane były potem przepisy, służące do ułatwienia zagadnień, należących do reguły frakeyi pojedynczej lub złożonej, prostej i wspacznej, do reguły współki dwojakiej etc. Naostatek z 1-ej części geometryi wykładane były cztery od początku położone rozdziały.

ks. Wiktor Poniatowski.

Z ogrodniczej nauki. Przełożywszy najprzód te wszystkie okoliczności, na które zamyślający ogród zakładać względ mieć powinien, aby mógł należyte z roślin umieszczonych w ogrodzie odnieść pożytki. Opisywały się różne gatunki ziemi i własności każdego, podając oraz sposoby na doświadczaniu zasadzone poprawiania wad rozmaitych. Dalej mówiło się o wielorakiem rozmnażaniu drzew owocujących, ich różnych przypadkach i sposobach, przez które od nich ochraniane i zachowane być mogą. Wypisy do tej wiadomości służące przekładali uczniowie na ojczysty język z Kulumelli.

Baltazar Paszkiewicz.

Z moralnej i historyi starożytnej. Moralna w tej klasie, zamykając w sobie nauki stosowane do przystojnego z ludźmi obcowania, przekładała uczniom przyczyny, przekonujące ludzi o potrzebie obcowania z określeniem tych korzyści, które ludziom społeczeństwo przynosi, a opisałszy im przymioty, które towarzystwo miłym i pożytecznym czynią, jako to: rzetelność, łagodność, dobroczynność, czyniła im wstręt do wad i występków społeczności szkodliwych, jakimi są: obłuda, gniew, nierzetelność, niewdzięczność. Że zaś zdarza się towarzyszyć z ludźmi przyjaznymi lub nieprzyjaznymi, albo

też obojętnymi, podawała też nauka przestrogi do obcowania i rozmów z każdym tych ludzi gatunkiem służące. Nakoniec, czego przystojność w odzieży i ułożeniu ciała po obcujących wyciąga, krótko dotknięte było. Historia dawana była o Asyryjczykach, Medach i Persach z książki elementarnej na tę klasę wydanej, podając w ohydę te w dziejach upatrzone przypadki, które się i z rozumem nie zgadzają i społeczności są szkodliwe. Ucznie nie przywiązywali się do słów, ci zwłaszcza, którzy byli zdolni własnymi się wytłumaczyć słowy. Podawane im prócz tego były obszerniejsze, z innych autorów wzięte, wiadomości z geografiją tu należące.

Maciej Sosenkowski.

K L A S A IV.

Z prawa natury i historii greckiej. Po wyłożonem prawa natury znaczeniu, własnościach i nieuchronnej ludzom znajomości jego potrzebie, oraz po wytkniętych źródłach i środkach, do nabycia jego wiadomości służących, opisane były naturalne człowieka potrzeby, prawa i siły z przyłączeniem, gdzie były potrzebne, uwagi. Dalej określone były stany człowieka naturalne, potrzeba pracy i własności z tej pochodzące. Nakoniec wyłożone były powinności człowieka, do których pełnienia już względem Boga, już względem siebie samego, już względem innych jest obowiązany, z powodem prawideł, służących do poznania i zachowania większego obowiązku w czasie, gdy inne wraz nadchodzące razem wypełnione być nie mogą. Zbierane były te nauki z Tabelli pana du Pont¹⁾, z Filozofii Chrystyana Baumeisteri²⁾.

Historya Grecka. Opisałwszy kraje od Greków posiadane, początki Greków i ich pierwsze osady, zamykała w sobie znakomitszych rzeczypospolitych rządy, przyczyny ich wzrostu i upadku, wojny domowe i z sąsiadami. Nadto opisała mędrców, prawodawców, wodzów, rządców lub innym sposobem w Grecyi zasłużonych mężów: zgoła te Greków dzieje w niej umieszczone były, które młodź oświecić, do naśladowania pociągnąć, a zatem krajowi użyteczniejszą uczynićby mogły. Zbierana zaś była z ks. Szybińskiego, z dykcyonarzów historycznego i starożytności³⁾ i z Korneliusza Neposa, który też na wypisy był tłumaczony.

Maciej Sosenkowski.

Z geometryi. Wykładane były twierdzenia i zagadnienia, poczynające się od rozdziału V-go, a ciągnące się do rozdziału XII-go z przyłączeniem zagadnień, okazanych w klasie i na polu względem wymierzania (za pomocą

¹⁾ Piotr Samuel Dupont de Nemours, Tableau raisonné des principes de l'économie politique. Paryż, 1775.

²⁾ Philosophia definitiva. Wittenberga, 1735; Institutiones philosophiae naturalis methodo Wolfiana conscriptae. Wittenberga, 1736; Elementa philosophiae recentioris. Lipsk, 1747.

³⁾ Chaudon L., Nowy historyczny dykcyonarz przez Józ. Ign. Boelcke przełożony. Warszawa, 1783—1784.

Furgault, Dykcyonarz starożytności dla szkół narodowych przez Grzegorza Piranowicza. Warszawa, 1779.

stolika mierniczego) trojakię dwóch miejsc odległości i dwojakię wysokości, tudzież względem wymierzania gruntów, rysowania map tychże gruntów i dzielenia ich potem na równe części.

Z trygonometrii. Po wyłożeniu trzech osobliwszych twierdzeń przekładane były różne zagadnienia za pomocą tychże twierdzeń przy użyciu logarytmów prędszym sposobem ułatwiających się. Naostatek podawane były przepisy służące do czworakięgo w ilościach całkowitych i łamanych algebraicznego działania.

ks. Wiktor Poniatowski.

Z wstępu do fizyki. Mówiło się o ziemi w ogólności, jej podziale, kształcie, różnem miejscu położeniu, odmianach rozmaitych, tak co się tyczy ciepła i zimna, jako też długości, krótkości dni i nocy, które się ledwie nie na całej ziemi dzieją, o własnościach światła i jego skutkach, o kształcie słońca i księżyca, ich wielkości i odległościach od ziemi, o zaćmieniach i t. d., przekładając jak najjaśniejsze sposoby, przez które w wszelką pewnością do poznania tych wiadomości przyjść można i to wszystko, co tylko do łatwiejszego pojęcia i objaśnienia, o czem się mówiło, służyć mogło.

Z rolnictwa Po dokładnem opisanii różnych prób gatunków ziemi, własnościach ich i sposobów poprawiania wielorakich gruntów, przekładaly się te wszystkie przyczyny, które są największą przeszkodą do udoskonalenia rolnictwa krajowego, podając przytem te środki, któreby tylko do łatwiejszej poprawy go służyć mogły. Wypisy do tej wiadomości stosowne wykładali na ojczysty język z Kolumelli.

Baltazar Paszkiewicz.

Z języka łacińskiego i początków wymowy. Nie mając na tę klasę żadnej książki elementarnej do łacińskiej lekcyi, użyta była retoryka Dekoloniego, z której dawała się nauka początkowa wymowy, jako to: o peryodach, o narracyi, o sposobach dobrego naśladowania (de imitatione), o bajkach. Uczono się na pamięć i na ojczysty język tłamaczono narracyę poetyczną o Dedalu i Ikarze z Owidyusza, o utarczce Horacyuszów z Kuryacyuszami z Liwiusza, Wirgiliusza ks. 2-gą o Eneaszu. Tłamaczono w klasie Alcybiadesa, Tymoteusza i Konona z Korneliusza Neposa. Na zabawy domowe naznaczano pisanie listów, robienie peryodów polskim i łacińskim językiem i różne kawalki z autorów zebrane do przekładania, już z polskiego na łaciński, już z łacińskiego na polski język.

Szczepan Pieślak.

K L A S A V.

Z fizyki. Po przełożeniu potrzeby i pożytkach fizyki i wyłożeniu różnicy, zachodzącej pomiędzy ciałami, mówiło się o własnościach ciał ogólnych, jako to: podzielności, kształcie, dziurkowatości i t. d.; o własnościach chemicznych, jako to: roztwarzaniu, opadaniu, burzeniu i t. d.; o własnościach okazujących się ciał, jako to: oporze, sile pociągającej, ciężkości i t. d.

Z mechaniki. Opisawszy wprzód różne rodzaje biegu, najwięcej się potem zastanawiała uwaga uczniów nad biegiem prostym ciał, nie opuszczając jednak nic, coby do pojęcia w każdej okoliczności będącego w biegu ciała

służyć mogło. Mówiąc o rozmaitych silniach, które przemysł ludzki na fundamentach wiadomości obiegu zasadzające się może ustanawiać, czyniły się jak najdokładniejsze i jak najmocniej rozum przekonywające okazania każdego z tych podań i twierdzeń, które tylko względem tej rzeczy przywieść się mogły.

Z hydrostatyki i hydrauliki. Dawszy wprzód poznać jak najdokładniej uczniom powszechniejsze własności wody, wykladało się dalej to wszystko, co tylko do wiadomości tych ściągac się może, opisując oraz wszystkie te silnie, które tylko siłą wody ku znacznej pomocy ludzkiej poruszane być mogą, a z których w wielu okolicznościach użytki nader wielkie bywają.

Z kopalni. O rzeczach kopalnych tym się porządkiem i to wszystko przełożyło, co z szkoły głównej przesłano, przydawszy tylko niektórych rzeczy wedle potrzeby dokładniejsze opisanie. Wypisy wykładano na ojczysty język z Pliniusza.

Z botaniki. O roślinach to się wszystko wyłożyło cokolwiek, zamknięte jest w książce elementarnej.

Baltazar Paszkiewicz.

Z drugiej części geometryi. Wykładane były twierdzenia względem własności, a zagadnienia względem wynajdowania powierzchni i bryłowości graniastosłupów, ostrosłupów, walców, ostrokregów i kuli z podaniem sposobu powiększania tychże brył lub zmniejszania w jakimkolwiek stosunku. Przekładane były potem sposoby, które się używać zwykły w czynieniu przedziałów na linii do wymiaru beczek służącej, na linii kalibrą nazwanej i na linii, oznaczającej średnicę kul równoważących z różnych kruszców.

ks. Wiktor Poniatowski.

Z języka łacińskiego i początków wymowy. Dawano w tej klasie dalszą naukę o wymowie, mianowicie o źródłach krasomówskich (de locis intrinsecis et extrinsecis), z których się czerpią dowody, o amplifikacyi, o sposobach dowodzenia (de argumentatione), do których robiono przykłady z oznaczanych materyi polskim i łacińskim językiem. Uczono się na pamięć mowy Cyncerona za królem Dejotarem i na ojczysty tłumaczono język. Uczono się także niektórych ód Horacyusza. Na ćwiczenia domowe naznaczano niektórych tłumaczenie mów z Liwiusza i wprawiano do pisania listów.

Szczepan Pieślak, mp.

Z historyi rzymskiej. Po powtórzonej z przeszłego roku moralnej, dawana była historia rzymska od założenia Rzymu do podziału państwa na Wschodnie i Zachodnie. Widzieli w tej uczniowie różne rządów odmiany z należytem nad każdym z nich zastanowieniem się i odkryciem zdań własnych o ich lepszości. Przypatrywali się już tym sposobom i stopniom, którymi to państwo zwolna postępując do tej z czasem chwały i potęgi doszło, że królom przepisywało prawa i całym prawie światem władało, już owym smutnym przyczynom, które o upadek przypawiły. Poglądali raz na owych wiekopomnej chwały godnych Rzymian, którzy majątek swój i życie samo na ocalenie lub powiększenie dobra publicznego chętnie łożyli, drugi raz na owych odrodnych swej ojczyzny synów, którzy dobro prywatne nad jej całość przekładali. Słowem dzieje rzymskie, bądź w czasie pokoju, bądź w czasie wojny uważane, wystawując uczniom tej klasy chwalebne Rzymian dzieła, były wystarczające do wrażenia w ich serca miłości dobra publicznego i do

uczynienia ich dobrymi prawodawcami, patriotami i ojcami ojczyzny swojej. Czytali uczniowie tę historję z ks. Szybińskiego, mając sobie podane obszerniejsze z innych autorów wzięte wiadomości. Na wypisy czytane były wyimki z Liwiusza.

Maciej Sosenkowski.

K L A S A VI.

Z prawa cywilnego. Prawo cywilne polskie podług porządku na ten rok w tej klasie przypadające czytali uczniowie (żeby czasu pisaniem w szkole nie tracili) z ks. Ostrowskiego z obowiązkiem zdania sprawy na pamięć z potrzebniejszych i pożyteczniejszych materyi, jako to: o prawach i wolnościach stanu szlacheckiego, o swobodach, miastom polskim nadanych, o poddanych polskich i innych kraju polskiego mieszkańcach: tatarach, neofitach, żydach i t. d., o rodzicach, opiekunach, kuratorach, o lasach i polowaniu, o rzekach, jeziorach i rybołówstwie, o wojsku, żołnierzu i nabytkach wojennych, o znalezionych rzeczach, skarbach, kruszczach kopalnych, o nabyciu rzeczy przez dawność, o kontraktach i wszelkich tranzakcyach, w powszechności i w szczególności, o posagach zapisach i dożywociach między małżonkami, o testamentach, fundacyach, pobożnych legatach i dziesięcinach, o sukcesyi, potomstwie nieprawem i kadukach, o karach (z wyrażeniem przyzwoitego forum) za przestępstwa przeciw wierze, majestatowi, ojczyźnie, za zabójstwo, kradzież, najazdy domów, zajazdy dóbr, napaści po drogach, o postępku prawnym, egzekucyi dekretu i karach za niedopuszczenie tradycyi lub wyrugowanie pomocy wojskowej i t. d. Że zaś z doświadczenia okazały się omyłki w tem dziele, zapewne w drukarni popełnione, i opuszczenia wielu praw potrzebnych do wiedzenia, przeto będące w ręku nauczyciela „volumina legum“ i omyłki czytanej od uczniów książki poprawiały i niedokładności, o ile czas pozwolił, nadgrodziły.

Z historii narodu polskiego. Historia narodu polskiego dawana była, począwszy od Mieczysława I do Augusta III z opisaniem genealogii i chronologii panowania polskich monarchów, tudzież znakomych przypadków pod każdego w szczególności panowaniem zaszłych. Uczniowie tę historję czytali osobliwie z ks. Wagi, mając od nauczyciela obszerniejsze i dokładniejsze, gdzie było potrzeba, z innych autorów zasięgnięte wiadomienia. A jako w niższych klasach, tak osobliwie w tej historyi była obszerną materyą do okazania uczniom różnicy między prawdziwym bohaterstwem, szczerą dobrą publicznego miłością i t. d., i między pozorem jej dla dogodzenia prywatnej chciwości, ambicyi, zemście i t. d.

Maciej Sosenkowski.

Z nauki wymowy. Uczniowie tej klasy, znający już początkowe wymowy przepisy, brali dalszą naukę o rodzajach, częściach i rozłożeniu mowy; tłumaczyli Wirgiliusza ks. 6-tą o Eneaszu, Horacyusza „de arte poetica“, mowy niektóre z Liwiusza. Uczyli się na pamięć mowy Cyncerona za Ligaryuszem, uważali jej części, sztukę, moc dowodów, sposoby przejścia od jednej rzeczy do drugiej, czyli tranzycye. Dla ćwiczenia się w stylu naznaczano robienie mów w materyach, do moralności i polityki ściągających się, polskim i łacińskim językiem.

Szczepan Pieślak.

Z logiki. Mówiąc o tej wiadomości, pokazywało się, że przyrodzenie samo udarowało nas sposobnością poznawania rzeczy i o nich rozumowania tak, jakimi są; samo tylko złe użycie tej udzielonej władzy wprowadza nas w tysiączne błędy i fałszywe mniemania, a zatem podawały się środki, których użycie jak nas wyprowadzić może z wielu omyłek, tak i nauczyć, jakie zdania i rozsądki czynić względem każdej rzeczy powinniśmy i jakim sposobem do poznania ich przychodzić możemy.

ks. Wiktor Powiatowski.

Z historii kunsztów. Dawszy powszechne względem niektórych kunsztów wiadomości po większej części z dykcjonarza starożytności wyjęte, przekładane były sposoby rysowania i ustawiania kompasów, to jest: horyzontalnego, ekwinokcyalnego, polarnego, kompasów ściennych na ścianach niestępujących lub ustępujących i kompasów innych, które wskazują godziny, nie będąc ustawione na linii południowej.

Baltazar Paszkiewicz.

Von der deutschen Sprache.

Der Unterricht in der deutschen Sprache ist dieses Jahr auf eben dieselbe Art wie vorhin gewöhnlich gewesen, in allen dreien Classen beigebracht worden. Auch haben die Schüler bei der so genannten Prüfung oder Examen hinlängliche Proben ihres Fleisses im Februario und Julio und zwar in Gegenwart des Paters Zamberger abgelegt.

Thomas Spielert.

Lipiec 1787.

K L A S A I.

Nauka chrześcijańska. Uczniowie tej klasy mieli przekładane sobie przedniejsze wiadomości, do zbawienia służące, tudzież nauczani byli tych wszystkich rzeczy, których podług przykazań i obowiązków chrześcijańskich każdy człowiek, w wierze prawdziwej zostający, wiadomość mieć powinien, jakoto: o stworzeniu człowieka, o końcu jego, na który jest stworzony, to jest, co czyniąc, a czego się wystrzegając, może go osiągnąć; o tajemnicach Trójcy Przenajświętszej; o tajemnicy wcielenia Syna Bożego; o najświętszych sakramentach; o modlitwie i o sposobie modlenia się; o cnotach, przez które człowiek może się najlepiej podobać Bogu; o grzechu: co on jest? i wieloraki?, o znaku krzyża świętego; o intencyi etc. Dawana zaś była ta nauka po godzinie co niedziela i święto.

Nauka moralna. Nauka moralna uczniom tej klasy była wyluszczana podług pytań, w tejsze nauce na klasę pierwszą wydanej wyrażonych, co ona jest? skąd wzięła początek? i do czego zmierza? O potrzebach każdego stanu ludzi w powszechności i w szczególności. O potrzebach dziecinnych, o niemożności obejścia się bez pomocy cudzej; o potrzebie szczególnej i właściwej

wiekowi młodemu, o potrzebach dzieciennych; o sposobie zachowywania się dzieci, jak mają czcić, szanować i posłusznymi być swym rodzicom.

Gramatyka polska i łacińska. Początki języka polskiego i łacińskiego tyczące się mianowicie ośmiu części mowy polskiej i łacińskiej: form imion, wiele ich jest w polskim, a wiele w łacińskim języku? i jakie imiona do której z nich, tak w polskim, jako też łacińskim języku należą; form na słowa polskie i łacińskie i jakie są cechy poznawania, do której formy jakie słowa należą? konstrukcyi czyli składni, wielości ich i na czym się która z nich zasadza?—były dawane z gramatyki dla szkół narodowych wydanej, zaczawszy od pierwszego aż do ostatniego rozdziału. Tłomaczyli na ojczysty język wypisy na też klasę wydane: o kochaniu rodziców, o słuchaniu i czczeniu onych, o zawdzięczeniu tymże za ich dobrodziejstwa, o szanowaniu sędziwych; wykładali także niektóre bajki Fedra na ojczysty język.

Arytmetyka. Początki arytmyki były pokazywane z książki elementarnej o liczbie prostej, to jest: liczbowaniu, dodawaniu, odciąganiu, mnożeniu i dzieleniu, począwszy od rozdziału I-go aż do VI-go. Stosowane zaś były przykłady do rzeczy potrzebnych i w codziennem używaniu będących.

Geografia. Geografii początki opowiadane były uczniom tej klasy o podziale onej w powszechności; o geografii naturalnej, z czego się składa powierzchność okręgu ziemnowodnego? jakie są jego części? jak się dzieli świat dawny? jak nowy? i dlaczego tak się nazywa.

P. Łopieński, profesor.

K L A S A II.

Nauka duchowna. Artykuły wiary, tajemnice do zbawienia należące uczniom tej klasy przekładane były, tudzież wszystko to, co podług przykazań i obowiązków chrześcijańskich umieć powinni, jako to: o sakramentach, o grzechu, o znaku krzyża świętego, o intencyi etc.

Nauka moralna. Przeszły się wszystkie rozdziały o powinnościach wzajemnych między uczniem i nauczycielem, między sługą i panem.

Gramatyka. Uczyli się wszystkich rozdziałów w gramatyce na tę klasę wyznaczonych, jako to: o rodzajowaniu, stopniowaniu, przypadkowaniu, czasowaniu, tak polskiem, jako i łacińskiem z uwagami, w czem polszczyzna łacińska podobna, a w czem różna, jakoteż o obojej pisowni. Z wypisów przeszli wszystkie rozdziały o powinnościach wzajemnych między uczniem i nauczycielem, między sługą i panem. Pięć bajek z Fedra z przedmową i dziewięć listów Cyncerona.

Arytmetyka. Powtórzone były pięć rozdziałów o liczbach, jeden rzeczy gatunek znaczących i rozdziałów cztery o liczbach, znaczących gatunek rzeczy wieloraki.

Geografia. Geografia dawana była o Europie z okazaniem podziału na potence i miast stołecznych, tudzież o Polskiem Królestwie.

P. Szumczyński, profesor.

K L A S A III.

Nauka moralna. Nauka moralna w tej klasie o przystojnem obcowaniu i pożyciu, taż sama, co przeszłego roku, dawana była z przyczyny, że jeszcze

nie była wygotowana elementarna książka na tę klasę wydana ¹⁾). Historia starożytna o Asyryjczykach, Medach i Persach dawana była z książki na tę klasę wydanej. Wypisy także na tę klasę przepisane tłumaczone były.

M. Sosenkowski.

Gramatyka. Dawana była gramatyka elementarna na tę klasę wydana. Uczono się na pamięć i na ojczysty język tłumaczono: życie Tymoleona z Korneliusza Neposa, księgę II Wirgiliusza o Ziemiaństwie; Pliniusza listów 2: jeden do Tacyta, drugi do Kwintyliana, Cyцерona listów 6. W tłumaczeniu czyniono rozbiór wyrazów stosownie do przepisów gramatycznych. Na ćwiczenia domowe naznaczano różne kawałki z autorów zebrane do przekładania z polskiego na łaciński język.

ks. S. Pieślak.

Arytmetyka wyższa i początki geometrii. Z części III arytmetyki dla szkół narodowych wyznaczanej przełożywszy przepisy względem dodawania, odciągania, mnożenia i dzielenia liczb łamanych czyli frakcyi z przyłączeniem zagadnień w niej zawartych, a naznaczeniem na domowe zatrudnienia zagadnień innych, pierwszym podobnych, dawane były z części IV teżże arytmetyki porządkiem idące rozdziały względem reguły trzech pojedynczej lub złożonej, a każdej z tych prostej lub odwrotnej; względem reguły spółki etc. z zagadnieniami w niej zawartymi, a na domowe zatrudnienia naznaczane były inne, pierwszym podobne. To zakończywszy wykładane były cztery początkowe rozdziały z geometrii dla szkół narodowych podanej.

ks. Wiktor Poniatoński, profesor matematyki.

Nauka ogrodnicza. Dawana była nauka ogrodnicza, gdzie wszelkie przepisy zawierały się służące do tego, aby ogród był pożytecznym, ochronionym od szkody i przyjemnym, gdzie także nastąpiły pierwiastkowe o roślinach wiadomości. Do tego używana była książka elementarna ks. Kluka ²⁾). Do tej wiadomości tłumaczone były wypisy z autorów klasycznych na klasę trzecią.

H. Krusiński, profesor.

K L A S A IV.

Geometria. Powtórzywszy początkowe cztery rozdziały z wyżej wymienionej geometrii, przekładane były inne porządkiem następujące z przystosowaniem teorii do praktyki, zagadnienia zaś praktyczne tak do geometrii, jako i trygonometrii należące, które wprzód okazywane były w klasie, a potem pokilkakrotnie w polu, brane były częścią z teżże geometrii, częścią z geometrii Wolfiusza ³⁾, Takveta ⁴⁾, i Solskiego ⁵⁾). Okazywane przytem były sposoby map rysowania z wyrażeniem łąk, lasów, borów i t. d., także z rysowanych map powiększenie lub zmniejszenie, wyrachowanie na włóki i morgi

¹⁾ Popławski Antoni. Moralna nauka dla szkół narodowych na III klasę pierwszy raz wydana. Kraków, 1787.

²⁾ Botanika dla szkół narodowych pierwszy raz wydana. Warszawa, 1785.

³⁾ Christian Wolff, Compendium elementorum matheseos uniuersae in usum studiosae iuuentutis. Lozana-Genewa, 1742.

⁴⁾ Andrzej Tacquet, Elementa geometriae planae et solidae. Antwerpia, 1654.

⁵⁾ Solski Stanisław, Geometra polski. Kraków, 1683.

i dzielenia na równe części. Przytem z algebry początkowej dawane były przepisy względem dodawania, odciągania, mnożenia i dzielenia ilości całkowitych lub łamanych.

ks. Wiktor Poniatowski, profesor matemat.

Z prawa natury i historii greckiej. W niedostatku elementarnej książki, prawo natury w tej klasie dawane było z książki przez ks. Strojnowskiego wydanej ¹⁾; historia zaś grecka dawana była z elementarnej książki na tę klasę przepisanej. Tłomaczone także były wyminki moralne i życia wodzów greckich z Korneliusza Neposa.

Maciej Sosenkowski.

Z wstępu do fizyki. Dawana była fizyka, w której najprzód o ziemi w ogólności z dowodami, okazującemi jej kulistość; powtóre, o podziale kuli ziemskiej z wyszczególnieniem wszystkich wiadomości geograficznych; po trzecie: o odmianach pór roku, długości różnej dni i nocy; po czwarte: o wodzie, jej prawach, któremi się rządzi, i jej własnościach; po piątę: o powietrzu w ogólności, jego własnościach i o niektórych silniach, których dzielność od ciężkości i sprężystości pochodzi; po szóstę: o świetle w powszechności i prawach, podług których się odbija lub rozchodzi. Nakoniec o ogólnych wszystkich ciał własnościach. Do tej nauki używana była książka elementarna wstępu do fizyki. Nauka o rolnictwie, która zamykała powszechne uwagi rolnictwa, opisanie cudzoziemskiego rolnictwa i jego stosowanie do polepszenia rolnictwa krajowego, uwagi o trzech żywiolach, które wpływają w żywiol ziemi, o różnych gatunkach ziem stosownie do roślin zbożowych, nakoniec o niektórych narzędziach rolniczych, których użycie nieskończenie potrzebne w rolnictwie. Do tej wiadomości używana była książka o rolnictwie klasyczna ks. Kluka. Wypisy stosownie do nauki rolnictwa tłumaczone były z Pliniusza i Kolumelli.

H. Krusiński, profesor.

Z języka łacińskiego i początków wymowy. Ponieważ na tę klasę nie masz żadnej książki elementarnej do tej lekcji służącej, dawały się zatem początki wymowy z retoryki Dekoloniego o peryodach, figurach i narracyi. Naznaczano do uczenia się na pamięć i tłumaczenia Wirgiliusza ks. II-gą o Eneasz. Tłumaczono życie Milcyadesa i Pauzanasza z Korneliusza Neposa ²⁾. Uczono się na pamięć narracyi o Dedalu i Ikarze z Owidyusza. O wyniesieniu Abdalonima na tron sydoński z Kurcyusza. Na ćwiczenia domowe naznaczano robienie peryodów polskim i łacińskim językiem i różne kawałki z autorów zebrane do przekładania już z polskiego na łaciński, już z łacińskiego na ojczysty język.

ks. Szczepan Pieślak.

K L A S A V.

Z fizyki. Z układu podzielenia fizyki na dwa lata, dawana była w tym roku fizyka szczególna, gdzie, najprzód, o astronomii fizycznej wszystko to było tłumaczone, cokolwiek tylko w ogólności o wszystkich ciałach niebieskich

¹⁾ Hieronim, Nauka prawa przyrodzonego. Wilno, 1785.

²⁾ Vitae imperatorum. Varsoviae, 1781.

i w szczególności o każdym wiedzieć można, z przyłączeniem dawniejszych domniemań dzisiejszych astronomów. Powtóre traktat o ogniu, w którym wyszczególnione były fizyków o ogniu zdania, z pamiętników akademii umiejętności wyjęte; tudzież wyłożone powszechne i szczególne własności ognia. Po trzecie, traktat o rozplynie elektrycznym z opisaniem maszyny elektrycznej i wszystkimi doświadczeniami, które tylko w tej materji zachodzić mogą; do tego przyłączona była materya o piorunach z podanym sposobem ocalenia osad od piorunów. Po czwarte, traktat o powietrzu z wyszczególnieniem jego własności i opisaniem różnych narzędzi. Po piąte, traktat optyki o świetle w powszechności, katoptryki o świetle odbijającym od zwierciadeł i o onych różności, dioptryki o świetle, przechodzącym przez różne ciała przezroczyste. Tu opisane były rozliczne instrumenty. Nakoniec, nastąpił traktat o kolorach, do czego służyło dzieło Newtona „*Physicae naturalis principia mathematica*“¹⁾. Po szóste, o meteorach ognistych. Do tego służyły dzieła Muschembrock'a, Grawesande'a²⁾ i Nollet'a³⁾. Dawana była botanika z książki elementarnej na klasę V-tą. Historia o zdrowiu w dzieł p. Tyssota. Wypisy w tej klasie w niedostatku elementarnych tłómaczono z Pliniusza.

H. Krusiński, profesor.

Z prawa. W tej klasie dla niedostatku elementarnej książki prawo ekonomiczne, polityczne i narodów dawane było z książki przez ks. Stroynowskiego wydanej z użyciem tabeli p. du Pont osobliwie w prawie ekonomicznem. Tłómaczone także były wyimki polityczne.

Maciej Sosenkowski.

Z języka łacińskiego i dalszych początków wymowy. Dawana była dalsza nauka o wymowie, mianowicie o źródłach krasomówskich, z których się czerpią dowody, do przekonania i wzruszenia służące, do których robiono przykłady polskim i łacińskim językiem. Uczono się na pamięć i na ojczysty język wykładano mowę Cycerona za M. Marcellem i kilka ód z Horacyusza. Tłómaczono także mowę Seneki i Nerona z Tacyta. Na ćwiczenia domowe naznaczano pisanie listów i robienie mów krótkich czyli amplifikacyi polskim i łacińskim językiem.

ks. Szczepan Pieślak.

Z algebry. Z książki do tej nauki stosującej się, a dla szkół narodowych podanej, przekładane były zagadnienia, należące do ekwacyi pierwszego stopnia, a ułatwiające się przez wzięte jedną, dwie, trzy lub więcej ilości niewiadomych, a potem zagadnienia należące do ekwacyi 2-go stopnia z przyłączeniem zagadnień, ułatwiających się przez wiadomość własności ciągu arytmetycznego i geometrycznego.

ks. Wiktor Poniatowski, profesor matematyki.

K L A S A VI.

Z prawa i historii. Prawo polityczne narodu polskiego podług porządku w tym roku na VI klasę wypadłe, dawane było z książki przez ks.

¹⁾ Londyn, 1687, i wiele innych wydań.

²⁾ Wilhelm Jakób, *Physices elementa mathematica experimentis confirmata.* Haga, 1720.

³⁾ Jan Antoni, *Leçons de physique expérimentale.* Paryż, 1743; *Recherches sur les causes particulières des phénomènes électriques.* Paryż, 1749.

Skrzetuskiego ¹⁾ wydanej z użyciem konstytucji, gdzie potrzeba zachodziła i czas pozwolił. Historję narodu polskiego od Miecysława I do Augusta III czytali uczniowie osobliwie z ks. Wagi, mając w szkole obszerniejsze i dokładniejsze, gdzie było potrzeba, a czas pozwolił, uwiadomienia, zasięgnięone z wyszłych tomów historyi narodu polskiego M. Bielskiego i t. d.

ks. Maciej Sosenkowski.

Z wymowy. Uczniom, posiadającym już początkowe wymowy przepisy, dawana była nauka o rodzajach, częściach i rozłożeniu mowy. Tłomaczono i niektórych kawałków na pamięć się uczono: Wirgiliusza ks. 6-ta o Eneaszu, z Cyclerona Filipikę 2-gą, w której uważano sztukę i moc dowodów, Horacyusza „de arte poetica“. Dla ćwiczenia się w stylu na zabawy domowe naznaczano robienie mów z danych materyi polskim i łacińskim językiem; pisano wiersze polskie i niektóre mowy z Liwiusza tłomaczono.

ks. Szczepan Pieślak.

Z logiki. Dawana była logika, zbierana z Makona, Genuensa ²⁾ i Horwata ³⁾, z wyłożeniem niektórych propozycyi z metafizyki wziętych.

ks. Wiktor Poniałowski, profesor matematyki.

Z historyi kunsztów. Historya nauk, kunsztów wyzwolonych i mechanicznych niektórych, z wyszczególnieniem krajów, okoliczności, osób sławniejszych w sztukach i kunsztach dawana była. Do tej wiadomości używana była księga „Dictionnaire des arts et métiers des manufactures“ ⁴⁾ i dykcyonarz starożytności. W tej klasie stosownie do sztuki malowania tłomaczyli wypisy z Pliniusza.

H. Krusiński, profesor.

Lipiec 1788.

K L A S A I.

Nauka chrześcijańska. W dni niedzielne i świętne uczyłem pierwszych wiadomości o Bogu, objawieniu tajemnic religii i obowiązkach chrześcijanina. Uchwaliłem także wystawić obraz dziejów starego zakonu, który silniej o umysły młodych uderzając, dawał poznać odwieczną moc i potęgę Stwórcy nad stworzeniem.

Moralna. O wzajemnych między dziećmi i rodzicami obowiązkach. Dla wzniecenia w uczniach prawdziwej do tej nauki chęci, na pierwszym do niej

¹⁾ Wincenty, Prawo polityczne narodu polskiego. Warszawa, 1787.

²⁾ Zapewne ma na myśli nezonego, zwanego Marcus Antonio Genuensis Passer albo Passerius, który żył w XVI wieku i pisał Commentarii in libros physiconum, de coelo, de generatione, de anima, in methaphysica Aristotelis.

³⁾ Horward, Elucubrations philosophicae de corpore naturali eiusque passionibus, albo też: Marquard Hörward, Decas Scoti physica ex VIII libris auscultationis physicae Aristotelis, 1693.

⁴⁾ Diderot i d'Alembert, Encyclopédie ou dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers des manufactures. Paryż, 1751—1765.

wstępie uczyłem, co nazywamy nauką moralną? tej jaki cel? i t. d.; potem przystąpiłem do rzeczy samej, okazując, iż rodzice, zawiadując o potrzebach swych dzieci, dzieci nawzajem, mając obowiązek okazywania posłuszeństwa, uszanowania i wdzięczności swym rodzicom, czynią pewną społeczność pomiędzy sobą. A ponieważ wszelkiej społeczności obowiązki dają się poznać z potrzeb wzajemnych, tudzież należytości, które stąd wypływają i odpowiadających sobie powinności: przeto te trzy rzeczy całej moralnej były osnową.

Gramatyka. Nauka ojczystego i łacińskiego języka, dawana z gramatyki elementarnej, którą porządkiem tłumacząc, wypajałem w umysły młodzieży pierwsze grunty i zasady mowy ludzkiej; podobieństwo i różność łaciny od polszczyzny na oko okazałem, przekonywałem o potrzebie wiadomości ojczystego języka, długo zastanawiałem uwagę uczniów nad liczbą, podziałem, różnicą i użyciem ośmiu części mowy. Naostatek, podawszy wiadomość o formach przypadkowań i czasowań, zakończyłem tę naukę o troistym gatunku składni. Wypisy na tę klasę wyznaczone porządkiem tłumacząc, rozbiór gramatyczny czyniłem co do odmian i składni wyrazów. Dla lepszego spamiętania odmian imienia i słów, zadawałem uczniom przy rannych lekcjach deklinację, po południu koniugację, na pamięć dobierając wyrazów i znaczenia ich z tychże tłumaczonych wypisów.

Geografia. Na pierwszym wstępie do geografii moim zamiarem było opis uczynić tych części, które istotnie składają okrąg ziemi, potem przystąpiłem do podziału lądu mieszkalnego, granice, długość, szerokość Europy, tej podział, jaki być może, uczyniłem, wyszczególniając każdego państwa granice, podział, miasta, rzeki, góry, tudzież własności każdego kraju.

Arytmetyka. Przed rozpoczęciem pięciu działań arytmetycznych starałem się uczniom niektóre poprzednicze o znakach liczebnych podać uwagi. Potem liczby zadane pisałem i pisane czytałem, stanowiąc, że sztuka liczenia zamyka się w napisaniu wymówionej liczby lub w wymówieniu napisanej. Gdy już znaczny w tem działaniu widziałem postęp, przystąpiłem do innych, czyniąc uwagę nad różnicą liczb, w tę robotę wchodzących, jako to: w mnożeniu—liczby mnożnej, mnożącej i mnogości; w dzieleniu—liczby podzielnej, dzielnika i wielorazu. Nie opuszczałem także uwiadomić uczniów o zwyczajnych miarach i wagach, twierdząc, iż bez wiadomości tychże nie mogliby w wyższej klasie rozwiązywać z ułamkami przykładów.

Antoni Stawiński, nauczyciel kl. I mp.

K L A S A II.

Gramatyka. Nauka języka polskiego i łacińskiego podana była w porządku i ścisłości dzieła elementarnego. Że zaś w temże dziele jak obszerna teoria języka polskiego, tak szczupła i niewystarczająca na tę klasę teoria języka łacińskiego znajduje się, przeto i w istotniejszych miejscach była dopełniona, jako to: w rodzajach imion, rządzie słów i przyimków, formach imion i słów nieforemnych, nakoniec in praeteritis et supinis verborum. Teoria próżna bez praktyki: nie przestając więc uczniowie na tłumaczeniu z łacińskiego na polskie wypisów na klasę drugą wydanych, przekładali jeszcze z polskiego na łacińskie myśli moralne i polityczne wyjęte z ksiąg Cycerona o powinnościach, a pierwaj przełożone na język ojczysty. Tłumaczenie i uczenie się gramatyki w języku łacińskim było dalszem ćwiczeniem się uczniów

w tymże języku. Nakoniec, uczenie się znaczeń wyrazów ze słownika łacińskiego, jakoteż uczenie się na pamięć wypisów zabierało resztę czasu, przypadającego na gramatykę.

Moralna. Nauka moralna obejmowała powinności między uczniem i nauczycielem, między sługą i panem.

Geografia. Anizeli uczniowie przystąpili do uczenia się geografii na klasę drugą przypadającej, jako to: o Azji, Afryce i Ameryce, poprzedzić musiało uczenie się jej o Europie, gdyż tej znajomość pierwszą i interesowniejszą jest od innych części świata.

Arytmetyka. Była dawana podług sposobu, wyłożonego w uwagach nad arytmetyką elementarną w roku 1786 danych ¹⁾).

Historya. Historya starego i nowego testamentu była dawana w czasy przepisane. Co się zaś tycze nauki chrześcijańskiej, tej tajemnicy i obowiązki wraz z pierwszą klasą mieli sobie przekładane.

Franciszek Szopowicz, nauczyciel kl. II.

K L A S A III.

Z moralnej. Moralną naukę o przystojnem obcowaniu dawałem tym porządkiem i w tej obszerności, jak się znajduje w dziele, na tę klasę wydanem. Historyę także starożytną, o Asyryjczykach, Medach i Persach dawałem z elementarnego dzieła na tę klasę wydanego. Tłumaczone też były wypisy tak do moralnej nauki, jak do historyi stosowne, a na tę klasę przepisane.

Maciej Sosenkowski, naucz. prawa i historyi.

Gramatyka. Dawana była gramatyka elementarna na tę klasę wydana, której miejsca, które zdawały się wyciągać obszerniejszego tłumaczenia, mianowicie ściągające się do składni zgody i rządu w łacińskim języku, objaśnione były danymi przypisami. Z wypisów uczono się na pamięć i na ojczysty tłumaczono język dwa listy Pliniusza, Cyncerona listów 5, życie Trazybula i Epaminondesa z Korneliusza Neposa. Tłumaczono także Wirgiliusza ks. II o ziemiaństwie. W tłumaczeniu rozbiegano wyrazy i prawidła ukazywano gramatyczne. Na zabawy domoweznaczane były kawałki z różnych autorów zebrane, do nauki moralnej ściągające się, do przekładania z polskiego na łaciński język.

ks. Szczepan Pieślak, nauczyciel łaciny i wymowy, mp.

Arytmetyka. Z trzeciej części arytmetyki, na szkoły narodowe wydanej, przekładano 7 rozdziałów względem rachunku liczb łamanych czyli frakcyi, a z czwartej części względem uwag nad regułą trzech pojedynczą i złożoną, prostą lub odwrotną, względem reguły spółki etc., naznaczając na domowe zatrudnienie stosowne do tychże nauk zagadnienia. Przez trzy ku końcowi roku szkolnego miesiące wykładane były cztery początkowe rozdziały z geometryi, z okazaniem kilkakrotnem na polu początkowych wymiarów.

ks. Wiktor Poniatowski, profesor matematyki.

Ogrodnictwo. Dawana była nauka ogrodnicza o drzewach, ich częściach, o działaniach ogrodniczych, pospoliej w kraju naszym używanych,

¹⁾ Zadania z nauk matematycznych, fizycznych, prawa. Kraków, 1786.

o sposobie obchodzenia się z drzewami owocowymi. Do tej nauki stosownie tłumaczone były wypisy z książki elementarnej. Tłumaczone uczniom były niektóre kawałki z polskiego na łaciński język o przesądach ogrodniczych, już dla większej wprawy języka łacińskiego, już dlatego, aby wcześniej młodzież przekonała się, co prawdziwa fizyka utrzymuje, a co odrzuca. Do ogrodnictwa używane było dzieło ks. Kluka.

Jacek Krusiński.

K L A S A IV.

Prawo natury. Dawałem z ks. Stroynowskiego tym porządkiem i w tej obszerności, jak się u niego znajduje. Nadto przy końcu szkolnego roku wyłożyłem uczniom treść i porządek tegoż prawa podług tabeli p. du Pont. Historię zaś grecką dawałem z elementarnego dzieła, na IV klasę wydanego, w tej obszerności, jak się w niem znajduje. Na wypisy tłumaczyłem życia wodzów greckich z Neposa.

Maciej Sosenkowski, naucz. prawa i historii.

Z języka łacińskiego. Ponieważ żadnej na tę klasę niema książki elementarnej, do łacińskiej lekcji służącej, używano zatem retoryki Dekoloniego, z którego dawano naukę o peryodach, figurach, sposobach dobrego naśladowania (de imitatione) i narracyi. Naznaczano do uczenia się na pamięć Wirgiliusza księgę 2-gą o Eneaszu. Owidyusza niektóre kawałki *Metamorfoz* tłumaczono na ojczysty język, takżoż życia z Korneliusza Neposa. Dla doskonalenia się w języku łacińskim naznaczano na ćwiczenia domowe różne kawałki z autorów wybrane do tłumaczenia, już z polskiego na łaciński, już z łacińskiego na ojczysty język, takżoż robienie peryodów polskim i łacińskim językiem.

ks. Stefan Pieślak, nauczyciel łaciny i wymowy.

Z geometryi. Zaczawszy od rozdziału 4-go, wykładane były z geometryi dla szkół narodowych podanej inne, następnie idące rozdziały. Poczem dawana była trygonometria. Okazywane były na polu (w przeciągu kilku tygodni) sposoby wyznaczenia trójakiej dwóch miejsc odległości, dwójakiej wysokości, wymierzania gruntów różnego położenia etc. Także sposoby rysowania map, a z rysowanych powiększenia lub zmniejszenia i dzielenia na równe części. Naostatek dawane były początki algebry.

ks. Wiktor Poniatowski, profesor matematyki.

Z wstępu do fizyki. Dawane były z wstępu do fizyki rozdziały: o ziemi, o podziale kuli ziemskiej, o wodzie, rzekach, morzu, o powietrzu, o sile sprężystości powietrza, o świetle, o cieple od słońca, o cieple w powszechności. W tej także klasie dawane były ogólne wiadomości o rolnictwie, jego potrzebie, pożytkach, o sposobie uprawiania i poprawiania roli, o czasie siewby i t. d., do czego przyłączona była wiadomość o roślinach farbiarskich tak dzikich, jako i oswojonych, znajdujących się w kraju naszym, używanych do farbowania wszelkich materyi. Do tej wiadomości używane było dzieło ks. Kluka. Wypisy do nauki rolniczej tłumaczone były z Pliniusza i Kolumelli.

Jacek Krusiński.

K L A S A V.

Z fizyki. Podług przepisów Prześwietnej Komisji Edukacyjnej Narodowej na ten rok przypadła fizyka ogólna o własnościach ciał ogólnych, o własnościach ciał chemicznych, do czego przyłączona była wiadomość o chemii, o różnych narzędziach w tej umiejętności używanych. W tej klasie dawana była mechanika, statyka, w niedostatku zaś narzędzi do tej nauki potrzebnych, nauczyciel starał się, aby uczniom na figurach przynajmniej objaśnić wszystkie silnie, używane do dźwigania ciężarów. Hydrostatyka, hydraulika, wiadomość o młynach wodnych, wietrznych, ich składzie, sposobie powiększania ich, dzielnosci. Do tych wiadomości używane było dzieło p. Bezout ¹⁾. Prócz tego w tej klasie dawana była wiadomość o ziemi, o składzie jej wewnętrznym, o górach ognistych. Lubo zaś materya ta powinna być dawana w roku przeszłym w fizyce szczególnej, jednakże do poznania składu ziemi posłużyła uczniom wiadomość historyi o kopalniach w tym roku dawana, a mnogość materyi, w roku przeszłym dawanych, nie dozwoliła się pomieścić traktatowi o ziemi. Materya o trzęsieniu ziemi w tej klasie dawana była, do czego posłużyła dysertacya IP. Trzczińskiego ²⁾. W tej także klasie dany był traktat o magnesie i jego skutkach osobliwych. Do czego użyte były dzieła Musschembrocka, Grawesanda, a w wyższych materyach dzieło Bivalda. Prócz tego dawana była część historyi o kopalniach, podług układu Waleryusza, do której wiadomości tłomaczone były wypisy Pliniusza. Nakoniec dawana była nauka botaniki z książki elementarnej. Uczniom tej klasy naznaczane było pisanie dysertacyi w materyach fizycznych.

Jacek Krusiński.

Z solidometry. Z drugiej części geometrii okazywane były własności graniastoslupów, ostrosłupów, walców etc., a stąd sposoby wyrachowania ich powierzchni i brylowatości, tudzież powiększania lub zmniejszania w jakiejkolwiek proporcji. Potem okazywane były sposoby dochodzenia obszerności brył innych, z pierwszemi podobieństwa mających. Także sposób robienia linii brył (linea solidor.), linii kruszców (linea metallor.), które na cyrku proporcjonalnym są położone. Naostatek ułatwiane były za pomocą algebry niektóre zagadnienia do tej nauki potrzebne.

ks. Wiktor Poniatowski, profesor matematyki.

Z języka łacińskiego. Uczono się w tej klasie dalszych przepisów o wymowie, mianowicie o źródłach tak wewnętrznych, jak zewnętrznych rzeczom, z których się czerpają dowody, do których robiono przykłady z naznaczonych materyi polskim i łacińskim językiem. Uczono się na pamięć mowy Cycerona za Archyaszem poetą i na polski tłomaczono język. Wykładano niektóre ody Horacyusza. Nadto naznaczono dla ćwiczenia się w stylu do tłomaczenia mowy niektóre z Liwiusza, Kurcyusza i Tacyta i wprawiano do pisania listów.

ks. Szczepan Pieślak, nauczyciel łaciny i wymowy.

¹⁾ Stefan, Cours de mathematique. Paryż, 1764.

²⁾ Andrzej, Dysertacya o trzęsieniu ziemi. Kraków, 1787.

Dzieje rzymskie, na ten rok w piątej klasie wypadłe, dawałem od początku Rzymu do podziału państwa jego na Wschodnie i Zachodnie; dalej o cesarzach Wschodnich i zawojowaniu cesarstwa Wschodniego przez Turków; potem o cesarzach Zachodnich do upadku cesarstwa Zachodniego; nakoniec o cesarzach panujących na Zachodzie od wskrzeszenia cesarstwa Zachodniego aż do przejścia tegoż od Francuzów do Niemców. Uczniowie w czytaniu tych dziejów używali tomów ks. Szybińskiego, mając podawane sobie obszerniejsze wiadomości, zasięgnięte z dykcyonarza starożytności i dykcyonarza historycznego.

Muciej Sosenkowski, nauczyciel prawa i historii.

K L A S A VI.

Z prawa. Prawo narodów o zachodzącej przyrodzonej społeczności między narodami, ich wzajemnych potrzebach, należytościach i obowiązkach, o handlu zewnętrznym, o wojnie i traktatach dawałem z ks. Stroynowskiego, zaś o posłach i ich przywilejach, z geografii powszechnej ks. Wirwicza. W prawie narodowym mówiłem najprzód w ogólności o początku praw polskich pisanych, ich źródłach, jako to: statutach, konstytucjach, paktach konwentach, rezolucjach, Rady Nieustającej, prawach municypalnych i ekscęptach różnych prowincyi z wyliczeniem mężów, przez których prawa polskie zebrane i wydane mamy. Podzieliwszy je potem na polityczne i cywilne, w pierwszym mówiłem: a) o całości narodu, b) o prawach kardynalnych do formy rządu należących, c) o materyach stanu, d) o stanie królewskim, e) o senatorach w ogólności, a w szczególności o prymasie i ministrach, f) o urządach stanu rycerskiego, g) o sejmikach, h) o sejmach, i) o Radzie Nieustającej, k) o Komisji Skarbowej, l) o wojsku narodowym. W cywilnem zaś, na części podzielonem, takim porządkiem następujące materye były umieszczone: w pierwszej części o osobach, mówiło się o stanie rycerskim, o mieszczanach, o poddanych, o żydach, neofitach, cyganach i włóczęgach, o rodzicach i ich potomstwie, o kuratorach i opiekunach. W drugiej części o rzeczach, mówiło się o lasach i polowaniu, o rzekach, jeziorach i t. d., o znalezionych rzeczach i wszelkich kopalnych, o nabyciu rzeczy przez dawność, o donacyach i zapisach w ogólności, oraz o fundacjach i pobożnych legatach, o testamentach, o sukcesjach, o posagach, zapisach i dożywociach między małżonkami. W trzeciej części o kontraktach, mówiło się o kontraktach w ogólności, a w szczególności o zamianie, o pożyczkach, długach i konkursach, o depozycie, o zastawie, o kupnie i sprzedaży, o arendzie, o kontrakcie emfiteutyicznym, o przyrzeczeniu i poręce, o dziesięcinach. W czwartej części o sądach, wyłożone były ordynacye sądów wszystkich, tak primae, jak ultimae instantiae, z opisaniem porządku przepisanego dla procesu oczywistego, zaocznego i kryminalnego, oraz o egzekucyi dekretów. Nakoniec mówiłem o ustawach do wzajemności zewnętrznej należących, jako to: o handlu zewnętrznym, o kontraktach z obcymi narodami, o posłach zagranicznych. Czytane także były w szkole, ile czas pozwalał, niektóre statuty, konstytucye i traktaty. Dzieje narodowe dawałem od Mieczysława I do Fryderyka Augusta III. Uczniowie w czytaniu ich używali dzieła wydanego przez ks. Wagę, mając—ile czas pozwalał—podawane sobie odemnie wiadomości, wzięte z historii tomów wysz-

łych ks. biskupa Naruszewicza, a dalej z innych autorów. Uczniowie w prawie politycznym używali pierwszego tomu ks. Skrzetuskiego, w prawie cywilnym obydwóch tomów ks. Ostrowskiego, w prawach, do zewnętrznej wiadomości należących, drugiego tomu ks. Skrzetuskiego, mianowicie rozdziału 5, 8 i 9.

Maciej Sosenkowski, nauczyciel prawa i historii.

Z wymowy. Tej klasy uczniom, znającym już niższe prawidła krasomówstwa, dawana była nauka o gatunkach stylu, o częściach i rozłożeniu mowy. Tłumaczono Wirgiliusza księgę 6-tą o Eneasz, którego niektórych kawałków uczono się na pamięć; także niektóre ody Horacyusza i Salustiusza o wojnie Katyliny. Naznaczano do uczenia się i tłumaczenia mowę Cycerona za Ligaryuszem, której części, sztukę i dowody rozbierano. Dla ćwiczenia się w stylu uczniowie tej klasy robili mowy z naznaczonych materyi polskim i łacińskim językiem. Tłumaczyli mowy niektóre z Liwiusza i Tacyta, pisali listy.

ks. Szczepan Pieślak, naucz. wymowy.

Z logiki ks. Kondyllaka ¹⁾ wykładane były niektóre osobliwsze materye w pierwszej i drugiej części zawarte.

ks. Wiktor Poniatowski, profesor matematyki.

Historja kunsztów. Dawana była wyzwolonych i mechanicznych z wyliczeniem narzędzi w każdym kunszcie używanych, z przystosowaniem wszystkich w tej mierze uwag do stopnia, w którym one znajdują się w kraju naszym i w jakim znajdowałyby się mogły osobliwie kunszty te, których praktyczne wykonanie zasada się na teoryi nauk fizycznych, co zabierało materyę dysertacyi uczniom tej klasy naznaczanych. Do tej wiadomości w niedostatku książki elementarnej użyte było dzieło „Encyclopédie ou dictionnaire raisonné des arts et metiers“; poczęści także używany był dykeyonarz starożytności. Do tej wiadomości tłumaczone były wypisy z Pliniusza.

Jacek Krusiński.

Lipiec 1789.

K L A S A I.

Gramatyka. Nauka ojczyztego i łacińskiego języka dawana z gramatyki elementarnej, którą porządkiem tłumacząc, wpajałem w umysły uczniów pierwsze zasady mowy ludzkiej, podobieństwo i różność łaciny od polszczyzny okazywałem, przekonywałem o potrzebie wiadomości ojczyztego języka, długo zastanawiałem ich uwagę nad liczbą, podziałem, różnicą i użyciem ośmiu

¹⁾ Napisana dla szkół narodowych na żądanie Ignacego Potockiego, pod tytułem: Logique, Paryż 1780. Polski przekład Jana Znoski (właściwie Tomasza Huszarowskiego): Logika czyli pierwsze zasady myślenia. Wilno, 1802, 1808, 1819.

części mowy. Naostatek podawszy wiadomość o formach przypadków i czasowań, zakończyłem tę naukę o troistym gatunku gramatycznej składni.

Wypisy. Wypisy na tę klasę podane, najprzód co do myśli autorów, potem, ile tylko godziło się, co do wyrazów tłumacząc, a nad każdym wyrazem gramatycznie zastanawiając się, ozywiałem uczniów pamięć do objęcia tego, co tłumaczyli. Życia także tychże autorów na pamięć opisywali tak polskim, jako i łacińskim językiem. Zabawy w dni wolne od nauk z łacińskiego na polskie już tłumaczone tłumaczyli na łacinę, a dla formowania charakteru wpisywali je w książki na to wyznaczone, zachowując ściśle znamiona pisarskie, mianowicie języka ojczystego.

Nauka moralna. Dla wzniesienia w uczniach prawdziwej do tej nauki chęci na pierwszym do niej wstępie uczyłem, co nazywamy nauką moralną, tej jaki jest cel. Potem przystąpiłem do rzeczy samej, okazując, iż rodzice zawiadując o potrzebach swych dzieci, dzieci nawzajem mając obowiązek okazywania posłuszeństwa, uszanowania i wdzięczności swym rodzicom, czynią pewną społeczność pomiędzy sobą. A ponieważ wszelkiej społeczności obowiązki dają się poznać z potrzeb wzajemnych, tudzież z należytości, które stąd wypływają i odpowiadających sobie powinności, przeto te trzy rzeczy były osnową.

Geografia. Na pierwszym wstępie do geografii opis czyniłem tych części, które składają okrąg ziemi. Potem przystąpiłem do podziału lądu mieszkalnego. Granice, długość i szerokość Europy, tej podział, jak być może najlepszy, uczyniłem, wyszczególniając każdego państwa granice, podział, miasta, rzeki, góry, tudzież własności każdego kraju.

Arytmetyka. Przed rozpoczęciem pięciu działań arytmetycznych starałem się uczniom poprzednicze o znakach liczebnych podać uwagi. Potem liczby zadane pisali i pisane czytali; okazując, że na tem sztuka liczenia zależy. Gdy już znaczny w tej robocie widziałem postęp, przystąpili do innych działań, czyniąc uwagę nad różnicą liczb, jako to: w mnożeniu — liczby mnożnej, mnożącej i mnogości; w dzieleniu — liczby podzielnej, dzielnika i wielorazu. Nie opuściłem także uwiadomić uczniów o zwyczajnych miarach i wagach, aby łatwiej mogli w wyższej klasie rozwiązywać z ułamkami przykłady.

Nauka chrześcijańska. W nauce chrześcijańskiej wykładałem tajemnice wiary, którym wierzyć, i obowiązki religii, które pełnić powinniśmy. Wystawiałem obraz historii nowego zakonu, który silniej o umysły młodzieży uderzając, dawał im poznać odwieczną moc Stwórcy nad stworzeniem.

Ant. Sławiński, nauczyciel klasy I.

K L A S A II.

Gramatyka. W tej klasie dawała się gramatyka ks. Kopczyńskiego część drugą, tłumacząc ją polskim i łacińskim językiem.

Wypisy. Wytłomaczone były z autorów klasycznych całkowicie, sposobem przepisany i na pamięć nauczyli się ich uczniowie tak, że każde zdanie z różnej strony poznać umieją, przystosują i wytłumaczyć się potrafią polskim i łacińskim językiem.

Moralna. O powinnościach i należytościach nauczyciela ku uczniom, pana ku słudze i wzajemnie.

Arytmetyka. O ułamkach w swojej rozległości, jako też dziesiętnych, o stosunkach, proporcji czworako uważanej, regule spółki, procentu i odtrącaniu onegoż.

Geografia. O Azji, Afryce i Ameryce tak, jak się dawać powinna.

Naaka chrześcijańska. Wyciągana była z historyi Starego i Nowego Testamentu, przy dawaniu teże historyi, wydanej przez ks. Fleury pod tytułem „Catechisme historique de l'histoire sainte“¹⁾.

Franciszek Rycharski mp.

K L A S A III.

Gramatyka. Tłomaczyła gramatykę na tę klasę wydaną, o wyrazach, o przenośniach, o źródłosłowie, słoworodzie, o składni trojakiej w polskim i łacińskim języku, o iloczasię tychże języków we wszelkich okolicznościach, o czytaniu książek.

Wypisy. Z łacińskiego na polski język przekładane były wypisy z autorów, tej klasie przeznaczone: z Korneliusza Neposa życia sławnych Greków, listy Cyserona, Pliniusza, pisywane do przyjaciół w różnych materyach. Z polskiego na łaciński język tłumaczono życia mężów naukami sławnych: Cyserona, Tacyta, Wirgiliusza, Horacego, Seneki i t. d. z dykcyonarza mężów sławnych.

D. Hajewski, naucz. wymowy.

Moralna nauka. O przystojnem obcowaniu i pożyciu jednego z drugim dawana była z elementarnej książki, na tę klasę wydanej, z zachowaniem czasu i sposobu ustawami przepisanego. Dzieje także starożytne o Asyryjczykach, Medach, Persach i t. d. z elementarnej książki dawane były sposobem i w czasie przepisany. Wypisy przepisane w szkole naprzód uczniowie tłumaczone mieli, potem do własnego tłumaczenia na dni rekreacyjne naznaczone, nakoniec z własnego tłumaczenia dawali w szkole sprawę.

M. Sosenkowski, profesor prawa.

Arytmetyka. W tej klasie powtórzywszy rachunki ułamków czyli frakcyi, przekładane były uwagi czyli przepisy względem ułatwienia zagadnień pod regułę trzech pojedynczą lub złożoną, prostą albo odwrotną, tudzież pod dwojaką regułę spółki podpadających etc. Potem dawane były cztery początkowe rozdziały z geometryi narodowej, a przy wkładaniu do rysunków okazywane były kilkakrotnie na polu sposoby prowadzenia linii prostopadłych i równoległych, wymierzania i przenoszenia kątów, tudzież wymierzania trojakiej dwóch miejsc odległości bez pomocy stolika mierniczego.

ks. Wiktor Poniatowski mp.

Nauka o ogrodnictwie. Dawana była historya naturalna o ogrodnictwie, gdzie podane były wiadomości o sposobie zakładania ogrodów, trojakiego ich ogradzania; tłumaczone były pierwiastkowe wiadomości o roślinach, ich częściach, sposobach obchodzenia się z drzewami owocowemi, o ich sztucznem rozmnażaniu, do czego przyłączone były (stosownie do pojęcia uczniów) uwa-

¹⁾ Klandyusz, Catechisme historique. Katechizm historyczny krótko zawierający Pismo Święte (po francusku i po polsku). Warszawa, 1789.

gi nad przesadami niewiadomych ogrodników, ażeby uczniowie wcześniej przyzwyczaili się rozróżniać prawdziwe przyczyny skutków od pozornych, częstokroć z niewiadomości i uprzedzenia wynikłych. Tej klasy uczniowie, stosownie do tej wiadomości tłumaczyli wypisy z Kolumelli z książki elementarnej, a dla większego przyzwyczajenia się do języka łacińskiego tłumaczyli z polskiego na łaciński język wszystkie przepisy sztuki ogrodniczej. W niedostatku książki elementarnej, nauczyciel do ogrodnictwa użył dzieła ks. Kluka.

K L A S A I V .

Geometrya. Ponieważ nie mnóstwo wyobrażeń, których umysł ludzki nabywa, lecz dostrzeżenie związków między temiż wyobrażeniami czyni go światłym, być więc powinno usilnością nauczyciela nie przestać na wiernem podaniu swej nauki sposobem w dziele elementarnem wskazanym; lecz gdy już uczniowie w takowym sposobie należycie objęli naukę, zastanawiać ich nad upatrywaniem stosunków między prawdami, naukę składającymi, przypatrywać im się z rozmaitych stron, aby się nie zdawały być różne, które są jednakie, lub jednakie, które są różne. Dla tej więc przyczyny nieco odstępuje od dzieła elementarnego, a stosownie do myśli następujących podawana była geometrya:

1) Jako wszelkie nasze poznania pierwiastkowo winniśmy zmysłom, tak też niemasz nauki, któraby, będąc jakokolwiek oderwaną, nie wpływała ze źródła rzeczy jakiej zmysłowej; geometrya, nauka prawdziwie umysłowa, winna swój początek obserwacyi zmysłowej czyli fizycznej nad ciałami nas otaczającymi, która to obserwacya naucza, iż niemasz ciała w naturze, któreby nie było rozciągle, a przeto że rozciągłość jest własnością wszystkim ciałom wspólną i że niemasz rozciągłości, tylko w ciałach. Wstępem więc do geometryi być powinno zastanowienie uczniów nad rzeczoną ciał własnością.

2) Wyobrażenie ciała jest wyobrażeniem oderwanem, a tem samem ogólnem, gdyż niemasz w naturze ciała w ogólności, lecz są tylko istoty szczególne; do wyobrażeń ogólnych przychodzi się od szczególnych przez upatrzenie między nimi podobieństwa, a zatem wyobrażenie ciała musi się składać z wyobrażeń cząstkowych, jakimi są: rozciągłość, nieprzenikliwość i ograniczenie. Rozciągłość więc ciał jest nieprzenikliwa i ograniczona. Jakże przyjąć do wyobrażenia rozciągłości takiej, jaką uważa geometrya? Z pomiędzy trzech wyobrażeń, składających wyobrażenie ciała, wyłączywszy wyobrażenie ograniczenia, zostaje wyobrażenie rozciągłości nieprzenikliwej czyli materyi. Z wyobrażenia materyi wyłączywszy nieprzenikliwość, zostaje wyobrażenie rozciągłości, samej przez się wziętej, a przeto oderwanie i najogólniej uważanej. I znowu z wyobrażenia ciała wyłączywszy nieprzenikliwość, zostaje wyobrażenie figury.

3) Wyobrażenie rozciągłości, samej przez się wziętej, będąc już wyobrażeniem pojedynczem, nie może nic więcej w sobie zamykać, jak tylko rozciągłość. I dlatego, przypatrując się rozciągłości ciał, nie dostrzegamy w niej, tylko, że idzie wzdłuż, wszerek i wgląb, czyli że ona ma 3 wymiary: długość, szerokość i głębokość.

4) Jeżeli rozciągłość jest własnością, wszystkim ciałom spólną, nie można więc ją uważać bezwzględnie czyli oderwanie od tychże ciał; oraz w uwadze rozciągłości można przywiązać myśl albo do wszystkich trzech jej wymiarów, a zatem uważać ją tak, jak znajduje się w naturze, albo do dwóch tylko, albo nakoniec do jednego. W pierwszym razie formuje się wyobrażenie bryły, w drugim płaszczyzny, w trzecim linii. Płaszczyzna więc i linia są to ilości, nie znajdujące się w naturze, lecz tylko w umyśle ludzkim; wyrażają one sposób jego zapatrywania się na rozciągłość brylastą. A tak tedy nauka o rozciągłości czyli geometrya jest nauką prawdziwie umysłową i podzielić się może na trzy części podług trzech gatunków naznaczonych: rozciągłości geometrycznej, to jest na liniomierstwo, płaszczyznomierstwo i bryłomierstwo.

5) Linia, będąc rozciągłością wzdłuż tylko, a tem samem wyobrażeniem rozciągłości najprościejszem (*simplex*), zdaje się, że nic więcej w sobie nie zawiera, a zatem nic z niego wydobyć niepodobna; jednakże z wyobrażenia wyłączwszy długość, powiadamy, iż mamy wyobrażenie punktu, czyli rozciągłości bez żadnego wymiaru. Punkt więc geometryczny jest ilością prawdziwie umysłową i jego tylko tworem tak, jak płaszczyzna i linia geometryczna. Linie bowiem płaszczyzny i punkty sztuką wykreślane są to w istocie samej bryły i dla tego, rozróżniając je od punktów, linii i płaszczyzn geometrycznych, nazywamy one punktami, płaszczyznami i liniami fizycznymi.

6) Odległość dwóch miejsc czyli raczej dwóch punktów wyobrażamy sobie przez linię, a że od punktu do punktu prowadzić można niezliczoną liczbę linii, z których jedne będą dłuższe a drugie krótsze, odległość więc dwóch punktów różna być może podług różności linii, do których się ona odnosi. Wszakże powszechnie odległość ta odnosi się do linii najkrótszej, zwanej prostą (*directa*); linia ta z natury swojej będąc najprościejszą (*simplex*), jest razem najłatwiejsza umysłowi do objęcia ile początkującemu. I dlatego geometrya początkowa zatrudnia się tylko liniami prostymi i im odpowiadającymi płaszczyznami i bryłami, wyjąwszy koło, które uważa względnie do linii prostej, a to jako linię najforemniejszą ze wszystkich krzywą.

7) Linii opisać dokładnie nie można, ponieważ opisanie dobre być powinno rozbiorem; rozbierać nie można tylko to, co jest wskładanem; cóż zaś być może pojedynczego w rozciągłości, jak linia? Nie należy więc poczynać nauki o linii od jej opisania. Jakoż i niemasz tego potrzeby; umysł bowiem jaśniej widzi rzeczy podobnego gatunku, jak one słowa określić zdołają, zwłaszcza gdy rodzenie się ich wyobrażeń dokładnie widzieć się daje.

8) Przystawanie i wymiar kątów przez łuki z ich wierzchołków wykreślane są to dwa główne początki geometryi początkowej: z nich się wydobywają wszystkie prawdy, nieprzerwanym ciągnące się łańcuchem, składające tę naukę; i owszem wszystkie jej dalsze prawdy nie są czem innym, jak tylko wyrobieniem tych dwóch głównych początków tak dalece, iż pewność łatwo prawd geometrycznych zasadza się na tożsamości (*identitas*), a zatem, że one są oczywistością rozumu, a nie zmysłów lub sentymentu.

9) Początki rzeczowe, z rozmaitych stron uważane, równie ze sobą złączone, różne tworzą prawdy, które zamknąć się mogą w następujących podaniach (*propositio*):

- I. podanie o równości trójkątów,
- II. podanie o liniach równoległych,
- III. podanie o ważności kątów w figurach prostokreślnych,
- IV. podanie o równości figur,
- V. podanie o podobieństwie figur.

10) Na miejsce łuków, wymierzających kąty, podstawivszy linie proste, przychodzi się do sposobów arytmetycznych obrachowania trójkątów, do czego potrzebna jest wiadomość logarytmów.

11) Praktyka dawana była stosownie do teoryi; przypadki, zdarzyć się mogące w pomiarach, brane były z dzieła ks. Zaborowskiego¹⁾.

Franciszek Szopowicz.

Prawo natury. Uczyli się uczniowie prawa natury z książki, wydanej przez ks. Strojnowskiego, które nietylko w tej obszerności i tym porządkiem umieli, jak się w spomnianej książce znajduje, ale nadto wprawiani byli dać sprawę krótko swojemi słowy, tak na każde w szczególności z wrywką zapytanie, jako też z całej osnowy tej nauki stosownie do tabeli p. du Pont.

Historja grecka. Dawana była z dzieła elementarnego (w tej obszerności, jak jest wydana) z zachowaniem czasu i sposobu przepisanego. Na wypisy tłumaczone były życia wodzów greckich z Neposa.

ks. M. Sosenkowski, profesor prawa.

Wstęp do fizyki. W tej klasie wykładany był wstęp do fizyki z książki elementarnej, ponieważ zaś dla obszerności nie można z pożytkiem uczniów przebieść wszystkich rozdziałów w ciągu roku szkolnego, zaczęm następujące rozdziały były wyłożone: 1) o ziemi, 2) o podziale kuli ziemskiej, 3) o porach roku, 4) o różnej długości dni i nocy, 5) o rzekach, 6) o morzu, 7) o wodzie, 8) i 9) o powietrzu, 10) o słońcu, księżycu, gwiazdach, 11) o ogólnych własnościach ciał, 12) o ruchu w powszechności. Prócz tego dawana była historia naturalna o rolnictwie, gdzie przed przystąpieniem do właściwego zamiaru tej wiadomości, tłumaczył nauczyciel, jak wiele zależy na tem, aby w każdym państwie rolnictwo kwitnęło i jak z wzrostem rolnictwa wydoskonalają się kunszty i t. d.; przystąpili potem do tłumaczenia o ziemi, o jej różnych własnościach, o różnem położeniu gruntów, o sposobach przemysłowych uprawy ziemi, o czasie siania. Podana także była wiadomość o łąkach samorodnych i sztucznych, o roślinach, zdalnych do zasiewu łąk, o roślinach przędzodajnych, roślinach farbiarskich. Do tego użyte było dzieło ks. Kluka. W tej klasie tłumaczone były stosownie do tej wiadomości rolnictwa wypisy z Pliniusza i Kolumelli.

Język łaciński. W tej klasie dawane były uwagi powszechnie o wymowie i o sposobach jej nabywania; o peryodach albo okresach, składających piękną mowę; o opowiadaniu albo narracyi; o listach różnego rodzaju; o rytmotwórstwie zewnętrznem polskiego i łacińskiego języka, wyszczególniając gatunki różnych wierszów. Tłumaczono autorów różnych klasycznych, powszechnie wziętych i zachwalonych, z łacińskiego na ojezysty język. Z polskiego na łaciński przekładano życia sławnych polaków, jako to: Hozyusza,

¹⁾ Ignacy, Logarytmy pierwszy raz wydane. Warszawa, 1787; Geometrya praktyczna. Warszawa, 1786.

Czarneckiego, Karola Chodkiewicza. Pisywane były peryody w różnych podawanych materyach.

ks. Daniel Hajewski, naucz. wynomy.

K L A S A V.

Fizyka. Podług ustaw P. K. E. N. na rok ten przypadła fizyka partykularna, w której następujące materye były wykładane. Najprzód o ogniu, powietrzu, ziemi i wodzie; o tym ostatnim żywole nauczyciel w roku tym nie rozszerzał się, zachowując sobie obszerniejsze tłumaczenie do hydrostatyki; 2) Tłumaczył nauczyciel ustnie materyę o rzekach, morzu, wiatrach, obłokach, nie podając tego do pisania w szkole dla niezabrania czasu szczupłego ważniejszym materyom. 3) Wykładany był traktat o świetle, stosując to najbardziej do składu narzędzi astronomicznych; w tej materyi użył nauczyciel dzieł Bougera ¹⁾ i Newtona ²⁾. 4) Traktat o elektryczności, gdzie tłumaczone były własności materyi elektrycznej, jej skutki w przyrodzeniu i sposób administrowania tej materyi w sztuce lekarskiej; do tego traktatu posłużyły dzieła ks. Bekarya ³⁾ i Scheidta ⁴⁾. 5) Wykładał nauczyciel naukę astronomii w całej jej ogólności (wyjąwszy to, gdzie już wchodzi nauka o liniach krzywych); do tego użyte były dzieła Wolfiusza i Keplera ⁵⁾; w niedostatku zaś książki elementarnej na tę klasę nauczyciel używał Musschembrocka, Gravesanda, Sigaud de la Fond ⁶⁾ i części pierwszej dzieła, tłumaczonego przez p. Trzczińskiego ⁷⁾. Klasy tej uczniowie mieli naznaczone ciekawsze niektóre materye fizyczne do pisania na wzór dysertacyi, a w materyach systematycznych, w których przy niepewności odmienne zdania wielkich fizyków zachodzą, czynili wybór zdań z przyłączonemi od siebie na piśmie dowodami. W tejże klasie dawana była botanika z książki elementarnej, także wykładana była materya o zachowaniu zdrowia, a w szczególności wiadomość o częściach istotnych, wchodzących w skład ciała ludzkiego, o przyczynach chorób pospółstwa, o środkach prędkiego im zaradzenia, o źródłach chorób ludzi ustawicznym siedzeniem zatrudnionych. Do tej wiadomości użył nauczyciel dzieła p. Tyssota, a na wypisy łacińskie dzieła Celsa.

¹⁾ Bouguer Piotr, *Traité d'optique sur la gradation de la lumière.* Paryż, 1760.

²⁾ Izaak, *Optics, or a treatise of the reflexions, inflexions and colours of light.* Londyn, 1704.

³⁾ Beccaria Jan, *O elektryczności sztucznej i naturalnej,* tłum. Bonifacy Jun-dziłł. Wilno, 1786.

⁴⁾ Scheidt Franciszek, *O elektryczności uważanej w ciałach ziemskich i atmosferze.* Kraków, 1786.

⁵⁾ Kepler Jan, *Astronomia nova seu physica coelestis.* Praga, 1609. *Epitome astronomiae Copernicanae.* Lintz, 1618.

⁶⁾ Jan Sigaud de Lafond, *Leçons de physique expérimentale,* 1767; *Dictionnaire de physique,* 1768; *Précis historique et expérimentale des phénomènes électriques,* 1781.

⁷⁾ Erxleben Jan Polikarp, *Fizyka przez C. Lichtenberga pomnożona,* przekład Andrzeja Trzczińskiego. Kraków, 1788.

Prawo ekonomiczne i polityczne. Prawa ekonomicznego i politycznego uczyli się uczniowie z książki, wydanej przez ks. Stroynowskiego. Pilniejsi, których większa liczba była, wspomniane nauki w tej książce zawarte, w całej obszerności umieli i wprawieni byli tłumaczyć się swojemi słowy, tak z całej osnowy tychże nauk, jako też z każdego w szczególności zadania. Do tego w prawie ekonomicznem wyłożone były uczniom z tabeli du Pont prawa i powinności wszystkich klas naród rolniczy składających. Na wypisy tłumaczone były wyimki do prawa politycznego stosowne.

M. Sosenkowski, profesor prawa.

Algebra. Uczniom tej klasy po powtórzeniu niektórych znaczniejszych twierdzeń z geometryi i trygonometrii, w klasie IV wykładanych, podane były przepisy, służące do ułatwienia zagadnień, pod porównania czyli ekwacye pierwszego i drugiego stopnia podpadających, w algebrze, na szkoły narodowe wydanej, zawartych.

Wiktor Poniatowski m. p.

Język łaciński i początki wymowy. Wyszczególniane były gatunki trzech rodzajów wymowy: dowodzącego, rozważającego i sądowego, podając sposoby dobrego mówienia w każdym z tych gatunków. Postaci krasomówskie, figurae, wyliczane były z okazywaniem użytku i przystosowania ich do dobrego mówienia. Tłumaczono na język ojczysty z łacińskiego autorów załeconych, a z polskiego na łaciński mowy dawnych polaków na sejmach lub na wojnach, albo w innych publicznych zgromadzeniach miewane. Piórem własnem pisywane były listy, opisywania i różne zabawy w podawanych materiałach polskim i łacińskim językiem.

Daniel Hajewski, naucz. wymowy.

K L A S A VI.

Prawo narodów. Uczyli się uczniowie z książki wydanej przez ks. Stroynowskiego tej prawa ogólnego części, jak pytania, na popis roczny wydane, dowodzą.

Prawo narodu polskiego. Prawa politycznego krajowego uczyli się uczniowie z 1-go tomu ks. Skrzetuskiego, a prawa cywilnego krajowego o osobach, rzeczach i t. d. z 1-go tomu ks. Ostrowskiego, o sądach zaś i procesie 2-go tomu ks. Ostrowskiego używali tym sposobem: każda lekcya następująca pierwiej w szkole była czytana, gdzie nauczyciel objaśnienia, gdy były potrzebne, przydał, czego uczniowie mieli się nauczyć, a co opuścić lub do historii odesłać, wytknął; a z tak przeczytanej, objaśnionej i t. d. lekcyi uczniowie, przygotowawszy się w pomieszkaniu, dopiero następujących godzin dawali sprawę. Ustawy, na teraźniejszym sejmie wyszłe, nie były przepomniane, a niektóre dawniejsze, ile czas pozwalała i potrzeba wyciągała, z tomów czytane były.

Historya narodu polskiego. Historję narodową czytali uczniowie z ks. Wagi i t. d., mając w szkole obszerniejsze, ile czas pozwolił, wiadomości z tomów wyszłych JW. biskupa Naruszewicza, a dokąd te nie doszły, z innych autorów przez nauczyciela wzięte.

M. Maciej Sosenkowski, profesor prawa, m. p.

Wymowa. Kiedy zamiarem mówienia jest przekonać rozum i wzbudzić serce i umysł słuchacza, okazywane były w tej klasie drogi i sposoby, służące do tego. Części mowy były wyliczane i rozbierane w szczególności: styl dobrego mówienia stosownie do wydarzonej materyi jaki być powinien, też sposoby nabywania pięknego stylu i myśli wyborych podawane były. Czynniono uwagi o rymotwórstwie zewnętrznem, opisując, na czem zależy i które są szczególne tej poezyi podziały. Mowy i wiersze celniejszych autorów łacińskich już prozą, już wierszem na ojczysty język przenoszone były, a własnem piórem pisywali po polsku i po łacinie. Mowy w różnych podawanych materyach stosownie do przepisu wymowy albo do wzorów, podawanych sobie z autorów. Klasa IV, V i VI ponieważ książek elementarnych do tej nauki nie ma, nauczyciel starał się krótko z różnych autorów prawidła zbierać; do tego służyły książki Cycerona ¹⁾ Kwintyliana ²⁾, De Colonia, Rollina ³⁾, Konarskiego ⁴⁾, Karpińskiego ⁵⁾—z wymowy; Horacyusza ⁶⁾, Juwencyusza ⁷⁾ Racina ⁸⁾, Dmochowskiego ⁹⁾ z rymotwórstwa. Prawidła te dawane bywały ojczystym językiem, które uczniowie tłumaczyli. W tłumaczeniu autorów łacińskich niższe klasy dawały uwagę na składnią, moc i użycie wyrazów, podobieństwo albo różnicę ich od ojczystego języka, opowiadając to krótko własnymi słowy z pamięci, czego się nauczyli z tłumaczenia książki. Wyższe klasy nadto zastanawiali nad rozbiorem uwag krasomówskich, figur, mocy, piękności i połączenia myśli; nakoniec wiadomość albo dzieł starożytnych, albo ludzi sławnych, albo miejsc w tłumaczeniu krajów wyrażonych była łączona. Materye zabaw były dawane nietylko dla ćwiczenia się w wymowie, ale też dla nabywania wiadomości potrzebnych, a te, gdy od uczniów odczytane były, nauczyciel poprawując dawał wzór pięknych oryginałów albo z autorów, albo z własnego pióra.

Daniel Hajewski, naucz. wymowy.

Logika. Nauka ta dawana była stosownie do dzieła elementarnego. Materye i prawdy ją składające ściągaly się do następujących podań: 1) Władza czucia jest najpierwsza z władz duszy; dobre zaś jej użycie zależy od zręcznego nawodzenia zmysłów na przymioty, które poznać chcemy. 2) Natura sama najpierwej nas oświeca i w błędach poprawia, stąd błędzić zaczynamy wtenczas, gdy nas przestrzegać przestaje natura. 3) Wierne trzymanie się tej drogi, którą idąc za przewodnictwem samej natury, przyszlśmy kiedy do poznania rzeczy, jest jedynem nabycia wszystkich innych poznać prawidłem; tą zaś drogą, od natury nam wskazaną, jest rozbiór. 4) Rozbiór myśli tym samym sposobem dzieje się, co i rozbiór przedmiotów zewnętrznych,

1) De oratore.

2) De institutione oratoria.

3) Karol, *Traité de la manière d'étudier et d'enseigner les belles lettres*. Paris, 1755.

4) De emendandis eloquentiae vitiis. Warszawa, 1741.

5) O wymowie w prozie albo w wierszu. Zabawki wierszem i prozą. Warszawa, 1782, tom II, str. 3.

6) De arte poetica. Epistola III libri II, Ad Pisones.

7) Józef, *De ratione discendi et docendi*. Florentiae, 1703. Reimpressum in typographia collegii Warsovienis Soc. Jesu, bez roku.

8) Mowy i listy.

9) Franciszek, *Sztuka rymotwórcza*. Warszawa, 1788.

poznanych przez zmysły. 5) Czucia uważane ile nam wystawują przedmioty pod zmysły podpadające, są właściwie tem, co my wyobrażeniem nazywamy; dokładność zaś wyobrażeń i poznań zależy zawsze od sposobu i porządku, jakim tychże uczuć używamy. 6) Nie można się oświecać i nabywać poznań, tylko postępując od rzeczy znanych do nieznanych; stąd łatwo pojąć można, jak wyobrażenia rodzą się następnie jedne z drugich, jak pierwsze tej lub owej rzeczy są zawsze pojedyncze. 7) W podziale wyobrażeń należało koniecznie pewne ustanowić klasy, które rodzajami i gatunkami nazwano. 8) Wyobrażenia z natury swojej pojedyncze stają się natychmiast powszechnemi; te powszechne dzielą się znowu na różne gatunki. Potrzeby są jedyną pobudką czynienia takowych podziałów, z których powstaje układ wyobrażeń. 9) Jaką sztuką robi się ten układ: czyli on wypływa z natury rzeczy, jak daleko skład lub rozkład wyobrażeń ma się rozciągać? 10) Ze skutków dochodzimy przyczyn, lubo dokładnego wyobrażenia skutki nam nie dają. 11) Jak należy sądzić o bytności przyczyny jakiej, która nie podpada pod zmysły. 12) Z działań ciała dochodzimy działań duszy, wyobrażeń cnoty, występku i całej moralności spraw za pomocą zmysłów nabywamy. 13) We władzy uczucia nabywają się inne władze wszystkie duszy, jako to: uwaga, porównywanie, sąd, rozważanie, imaginacya, a to biorąc uczucia, ile są wyobrażeniami rzeczy; też same znowu uczucia uważając, ile nam są miłe lub przykre, z nich pochodzą wszystkie działania, któremi się wola zabawia, jakie są: potrzeba, nieukontentowanie, niespokojność, pragnienie, pasya, nadzieja i t. d. 14) Natura sama uczy nas rozumować, kierując używaniem władz naszych a zatem, zapominając iść za przewodnictwem natury, rozumujemy podług złych nałogów. 15) Stąd pochodzą wielorakie błędy, do których nas takowe nałogi prowadzą, tak dalece, że, aby umieć porządnie kierować myślami swojemi, nie zostaje jak tylko odmienić wszystkie nałogi, z dzieciństwa nabyte. 16) Znaki języka zrozumiałego wszystkim powinny być wrodzone, jednostajne, zmysłowe, w sobie i w drugich uważane. 17) Kiedy się poczęły języki, dokąd były dokładnemi i kiedy stały się niedoskonałemi sposobami rozbioru? 18) Znaczenia wyrazów w każdym języku zależą częścią od upodobania ludzi, częścią od podobieństwa z rzeczami. 19) Języki są składem wszystkich poznań, opinii i przesądów. 20) Wyobrażenia oderwane i powszechne są tylko nazwiskami. 21) Definicje, służąc do pokazania rzeczy, nie mogą być zasadą rozumowań, nie potrzeba zaś, ani można opisywać wszystkiego. 22) Rozumowanie jest dobre, kiedy się wyraża językiem jak najprościejszym. 23) Trojaką można mieć pewność w poznawaniu rzeczy. 24) Fenomena czyli zjawiska, dostrzeżenia, doświadczenia różnią się między sobą. 25) Domysły i przypuszczenia bardzo często stawiają nas na drodze wyznań. 26) Analogia jest pomocna w poznawaniu; różne jej są stopnie.

Franciszek Szopowicz.

Historja sztuk. W tłumaczeniu historii sztuk starał się nauczyciel czynić wywód historyczny najpewniejszy, ile być może, sztuk wzwolonych i niektórych mechanicznych, a tych osobliwie, których praktyczne wykonanie gruntuje się na teorii nauk fizycznych. Do tej wiadomości użył nauczyciel dzieła „L'Encyclopédie ou dictionnaire raisonné des arts etc”, a na wypisy łacińskie dzieła Pliniusza.

Raport o nauczycielach.

Gołaszewski Bernard, 1783—1789, kaznodzieja, z województwa podlaskiego, wieku lat 51, w zgromadzeniu rok 9-ty, zdrowie dobre, zdatność dobra, pilność regularna, w obyczajach prawdziwie duchowny, płaca roczna 1200 złp.

Hajewski Daniel, 1789, profesor wymowy, z województwa brzesko-litewskiego, wieku lat 34, zdrowie dobre, zdatność nadmierna, pilność wielka, w obyczajach uważny.

Jakukiewicz Adam, 1783—1789, rektor, koadjutor-kustosz warszawski, z województwa płockiego, wieku lat 42, w zgromadzeniu 10 lat, od ustanowienia Prześwietnej Komisji jest na jej usługach, płaca roczna 3000 złp. ¹⁾

Krusiński Jacek, 1788—1789, profesor fizyki, z województwa sandomierskiego, lat 21, w zgromadzeniu 2, zdrowie słabe, zdatność arcydobra, pilność dobra, obyczaje dobre.

Kukiel Adam, 1783, profesor matematyki, z województwa połockiego, lat 34, w zgromadzeniu 8, zdrowie mierne, zdatność badzo dobra, pilność dobra, w obyczajach nienaganny, przydatkowe powinności: egzaminuje z woli Komisji geometrów.

Łopieński Piotr, 1783—1786, profesor I-ej klasy, ²⁾ z województwa podlaskiego, lat 31, w zgromadzeniu 7, zdrowie mierne, zdatność zupełna, pilność dobra, w obyczajach dobry; przydatkowe powinności: daje katechizmu na przemianę; płaca roczna 1350 złp.

Maliszewski Piotr, 1785—1786, adjunkt, z województwa chełmińskiego, lat 22, w zgromadzeniu 1, zdrowie mierne, zdatność dobra, pilność dosyć dobra, w obyczajach dobry, płaca roczna 1050 złp.

¹⁾ Rektor pisał raporty, więc rubryki o jego pilności, zdatności i obyczajach nie mogły być wypełniane przez niego samego.

²⁾ To znaczy że w I-ej klasie daje wszystkich przedmiotów.

de Murray Emanuel, 1788—1789, metr języka francuskiego, z Paryża, lat 38, w zgromadzeniu 1, zdrowie mierne, zdatność dobra, pilność słaba, w obyczajach uważny.

Paszkiwicz Baltazar, 1783—1786, profesor fizyki, z województwa kaliskiego, lat 31, w zgromadzeniu 4, zdrowie dobre, zdatność dobra, pilność bardzo dobra, w obyczajach nienaganny, płaca roczna 1600 złp.

Pieślak Szczepan, 1783—1789, profesor wymowy, od r. 1789 prefekt, z województwa mińskiego, lat 43, w zgromadzeniu 9, zdrowie mierne, zdatność dobra, pilność nieustająca, w obyczajach—jak się należy; płaca roczna 1600 złp.

Poniatowski Wiktor, 1785—1788, profesor matematyki, z województwa mścisławskiego, lat 31, w zgromadzeniu 2, zdrowie dobre, zdatność dobra, pilność dosyć dobra, w obyczajach dobry, płaca roczna 1600 złp.

Przybylski Jacek, 1783, profesor nauki moralnej i prawa, z województwa krakowskiego, lat 27, w Warszawie rok drugi, zdrowie dobre, zdatność dobra, pilność dobra, w obyczajach nienaganny.

Rycharski Franciszek, 1789, profesor II-ej klasy, z województwa mazowieckiego, lat 28, zdrowie dobre, zdatność mierna, pilność mierna, w obyczajach stateczny.

Sławiński Antoni, 1788—1789, profesor klasy I-ej, z województwa lubelskiego, lat 30, w zgromadzeniu 2, zdrowie dobre, zdatność dobra, pilność dobra, w obyczajach dobry.

Sosenkowski Maciej, 1785—1789, profesor prawa, z województwa sandomierskiego, lat 40, w zgromadzeniu 1, zdrowie dobre, zdatność dobra, pilność chwalebna, w obyczajach nienaganny, płaca roczna 1600 złp.

Szopowicz Franciszek, 1788—1789, profesor klasy II-ej, z księstwa żmudzkiego, lat 25, w zgromadzeniu 2, zdrowie dobre, zdatność arcywielka, pilność dobra, w obyczajach dobry.

Spielert Tomasz, 1783—1789, metr języka niemieckiego, z Królewca, lat 43, uczy rok 5-ty, zdrowie dobre, zdatność dobra, pilność należyta, w obyczajach dobry, płaca roczna 800 złp.

Szumczyński Paweł, 1783—1786, profesor klasy II-ej, z województwa lubelskiego, lat 28, w zgromadzeniu 8, zdrowie dobre, zdatność dobra, pilność należyta, w obyczajach nienaganny; dodatkowe powinności; daje katechizmu na przemię z profesorem I-ej klasy; płaca roczna 1600 złp.

Turkowski Tadeusz, 1783—1788, prefekt, proboszcz krzemienicki, z województwa rawskiego, lat 35, w zgromadzeniu 9, zdrowie dobre, zdatność zupełna, pilność dobra, w obyczajach arcydobry, płaca roczna 1600 złp.

Raport o dyrektorach.

1. Brzeszkowski Andrzej, 1789, uczniów 9, nadmierna, czyni zadosyć; po zakończonych naukach obrał sobie lekye wymowy i geometryi, na których regularnie bywa.

2. Chromiński Kazimierz, 1783, uczniów 8, nadmierna, czyni zadosyć, jest w klasie VI.

3. Chromiński Walenty, 1786, uczniów 4, nadmierna, czyni zadosyć; skończył wszystkie nauki.

4. Cieszkowski Wawrzyniec, 1788—1789, uczniów 4—6, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie IV.

5. Dworakowski Jakób, 1785—1789, uczniów 4—12, mierna, czyni zadosyć; po skończonych naukach chodzi tylko na wymowę i logikę.

6. Dworakowski Jan, 1788—1789, uczniów 3—7, bardzo mierna, czasem chybja swych powinności; jest w klasie IV.

7. Dzierzbicki Józef, 1785—1789, uczniów 4—6, mierna czyni zadosyć; skończył nauki, chodzi tylko na logikę.

8. Dzwonkowski Anzelm, 1783, uczniów 4, mierna, często opuszcza powtarzanie lekyi z uczniami; jest w klasie VI.

9. Faltynowski Rafał, 1783, uczniów 4, mierna; wcale niedbały, na powtarzaniu lekyi nigdy nie bywa, ustawnie zainteresowany; jest w klasie V.

10. Frankowski Wacław, 1786, uczniów 2, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie IV.

11. Gabrysiewicz Jędrzej, 1785, uczniów 6, nadmierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.

1) Rok po nazwisku oznacza kiedy dana osoba była dyrektorem albo korepetytorem młodszych uczniów; druga rubryka oznacza liczbę uczniów, których miał pod sobą dyrektor; rubryka trzecia jego zdatność; w czwartej rubryce daje się opinia, czyli dyrektor czyni zadosyć swoim obowiązkom; piąta zaś ma tytuł: „dalsze zda nie względem nauk, obyczajów odsyła się do raportu o studentach, stosownie do klas, w których się sam dyrektor uczy.

12. Giewartowski Jakób, 1788—1789, uczniów 4—15, mierna, często zwykł opuszczać repetycje; jest w klasie V.
13. Głuszkiewicz Klemens, 1789, uczniów 8, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.
14. Gościcki Jędrzej, 1786—1789, uczniów 5—10, mierna, czyni zadosyć; po skończonych naukach chodzi na logikę.
15. Górski Jakób, 1783, uczniów 2, mierna, czasem niedbały w powtarzaniu lekcji; jest w klasie IV na samej geometrii.
16. Grunenberg Jan, 1786—1789, uczniów 3—12, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.
17. Gutowski Maciej, 1785—1786, uczniów 7—11, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.
18. Helbich Antoni, 1785, uczniów 3, mierna, często ze stancyi odchodził dzieci; nie chodził do klas.
19. Helbich Franciszek, 1786, uczniów 3, mierna, czyni zadosyć; skończył nauki.
20. Jabłoński Ignacy, 1783—1785, uczniów 6—8, mierna, czyni zadosyć, czasami opuszcza powtarzanie lekcji ze swymi uczniami; jest w klasie VI.
21. Jamiółkowski Benedykt, 1788, uczniów 3, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie IV.
22. Jamiółkowski Kazimierz, 1789, uczniów 5, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie V.
23. Jamiółkowski Szymon, 1785, uczniów 5, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie IV.
24. Jaworowski Mateusz, 1786—1789, uczniów 3—8, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.
25. Kalinowski Józef, 1783—1785, uczniów 5—8, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI na samej logice.
26. Karalusiński Antoni, 1786, uczniów 5, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.
27. Klatka Walenty, 1787—1789, uczniów 4—13, mierna, czyni zadosyć; skończył nauki.
28. Konopka Grzegorz, 1787—1789, uczniów 6—13, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie V.
29. Komierowski Mateusz, 1788, uczniów 9, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie V.
30. Kosiorowski Roch, 1786—1789, uczniów 3—14, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.
31. Kotelski Jan, 1783, uczniów 4, nadmierna, pełni powinność swoją; jest w klasie VI.
32. Krzewski Grzegorz, 1785—1789, uczniów 4—11, mierna, czyni zadosyć; skończył nauki.
33. Kwosowski Józef, 1783, uczniów 7, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.
34. Kwosowski Piotr, 1783—1785, uczniów 5—7, mierna, czyni zadosyć; nie chodzi do klas, iż wszystkie skończył.

35. Lassota Jan, uczniów 3, mierna, czyni zadosyć; skończył już klasy ze wszystkim.
36. Leopold Feliks, 1783, uczniów 4, mierna, czyni zadosyć; skończył już nauki.
37. Leśnikowski Antoni, 1785, uczniów 8, mierna, często opuszcza powtarzanie lekcji, domestyk nie poprawia; jest w klasie VI.
38. Łopieński Fabian, 1783—1787, uczniów 4—12, nadmierna czyni zadosyć; jest w klasie VI.
39. Łopieński Leon, 1783, uczniów 4, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI (ale w wykazie uczniów opuszczony, albo imię myłne).
40. Łopieński Paweł, 1783, uczniów 4, mierna, pełni powinność smogę; jest w klasie IV na samej geometrii.
41. Majewski Wojciech, 1788, uczniów 1, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie IV.
42. Malinowski Adam, 1789, uczniów 6, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie V.
43. Malinowski Piotr, 1785, uczniów 2; adjunkt szkół.
44. Mancewicz Wiktor, 1783—1786, uczniów 4—8, mierna, czyni zadosyć; skończył nauki.
45. Markowski Walenty, 1783, uczniów 6, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie IV na samej geometrii.
46. Mękowski Celestyn, 1787, uczniów 3, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie IV na samej geometrii.
47. Mioduski Marcin, 1787—1779, uczniów 3—7, mierna, czyni zadosyć; skończywszy nauki, chodzi na wymowę i logikę.
48. Mokłok Antoni, 1783, uczniów 3, mierna, czyni zadosyć; dla słusznych przyczyn nie chodzi do żadnej klasy.
49. Mościcki Feliks, 1789, uczniów 7, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie IV.
50. Napiórkowski Adam, 1789, uczniów 4, ledwo mierna, czasem chybja; jest w klasie V.
51. Narembski Wojciech, 1787, uczniów 4, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie V.
52. Niwiński Ambroży, 1785—1787, uczniów 6—7, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.
53. Noryszkiewicz Roch, 1788, uczniów 4, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.
54. Osękowski, 1783, uczniów 3, nadmierna, pełni powinność swoją, nie chodzi do klas, jest w stanie akademickim.
55. Osmulski Roch, 1783, uczniów 18—20, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie IV na samej geometrii.
56. Paderewski Maciej, 1786, uczniów 6, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.
57. Pawełcki Sebastyan, 1783, uczniów 5, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie IV.
58. Poll Franciszek, 1783, uczniów 4, mierna, czyni zadosyć; skończył nauki.

59. Powahl Paweł ks., 1783, uczniów 3, nadmierna, czyni zadosyć; będąc w stanie kapłańskim, do żadnej klasy nie należy.

60. Prusiecki Paweł, 1787—1788, uczniów 4, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie IV.

61. Rosochacki Dominik, 1786—1789, uczniów 3—17, nadmierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.

62. Samberger (Zamberger) Ignacy ks., 1783—1788, uczniów 1—3, nadmierna, czyni zadosyć; w stanie kapłańskim zostaje, do żadnej przeto nie chodzi klasy.

63. Sędzimir Kajetan, 1789, uczniów 3, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie V.

64. Ślotwiński Jan, 1783, uczniów, 2, nadmierna, pełni powinność swoją; jest w klasie IV na samej geometryi.

65. Sobotowski Adam, 1785—1788, uczniów 2—14, nadmierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.

66. Studziński Franciszek (Józef), 1783, uczeń 1, nadmierna, czyni zadosyć; skończył nauki wszystkie, przeto do żadnej klasy nie chodzi.

67. Stypułkowski Ignacy, 1783—1787, uczniów 10—19, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.

68. Stypułkowski Jędrzej, 1785—1786, uczniów 3—4, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie V.

69. Szczepański Jakób, 1783, uczeń 1, nadmierna, czyni zadosyć; do żadnej klasy nie chodzi.

70. Szczyglicki Wincenty, 1789, uczniów 7, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.

71. Tąkiel Elias, 1787—1788, uczniów 7, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.

72. Tłuchowski Antoni, 1785, uczniów 6, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.

73. Tokarzewski Michał, 1788, uczniów 2, mała, opieszala; jest w klasie IV.

74. Truntt Antoni, 1783—1785, uczniów 3—6, nadmierna, czyni zadosyć; był w klasie IV na samej geometryi; nie chodził do klas, które już skończył.

75. Turowski Józef, 1783, uczniów 7, nadmierna, czyni zadosyć; skończył już wszystkie nauki, do żadnej klasy nie chodzi.

76. Ustrzycki Jan, 1783, uczniów 3, mierna, pełni powinność swoją; jest w klasie VI.

77. Wądołowski Grzegorz, 1783—1786, uczniów 7—9, mierna, czasem na repetycyę się spóźnia; jest w klasie VI.

78. Wądołowski Wojciech, 1783, uczniów 3, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie III.

79. Weyc Józef, 1783—1785, uczniów 5—9, mierna, czasem nie powtarza lekcji z uczniami; jest w klasie VI.

80. Woytulewicz Jan, 1788, uczniów 1, mierna, czyni, zadosyć; jest w klasie IV.

81. Zaleski Józef, 1783, uczniów 14, mierna, pełni powinność swoją; jest w klasie VI.

82. Zalewski Józef, 1788—1889, uczniów 2—4, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie IV.

83. Zalewski Tomasz, 1785, uczniów 3, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie IV.

84. Zalewski Stanisław, 1787—1788, uczniów 4, bardzo mierna, często nie powtarza lekcyi z uczniami; jest w klasie VI.

85. Zatkalik Bazyli, 1789, uczniów 9, nadmierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.

86. Zembrzucki Antoni, 1783, uczniów 10, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie V.

87. Zembrzucki Jan, 1785—1787, uczniów 6—7, mierna; opieszały w funkcyi dyrektora, jakoteż ucznia; jest w klasie VI.

88. Żyliński Wincenty, 1783—1785, uczniów 7—12, mierna, czyni zadosyć; jest w klasie VI.

Raport o uczniach.

	Abramowicz Antoni, 13, w. podlaskie, I, 84 ²⁾ .
*	" Franciszek, 10, II, 87—89.
	" Jan, V, 82.
*	" Józef, 9, I, 82—87.
*	" Karol, 10, pocz., 87—89.

¹⁾ Z czerwca r. 1782 dochodował się tylko sam raport o uczniach; było ich poczynających się uczyć 115, w klasie I-ej 125, w II-ej 98, w III-ej 65, w IV-ej 53, w V-ej 38, w VI-ej 29. Razem 523.

W marcu r. 1783 było uczniów: w klasie I-ej 125, w II-ej 95, w III-ej 63, w IV-ej 46, w V-ej 34, w VI-ej 16; Ogółem 384. W lipcu tego samego roku było: poczynających się uczyć 83, w klasie I-ej 120, w II-ej 99, w III-ej 71, w IV-ej 49, w V-ej 29, w VI-ej 15; ogółem 466.

W lipcu r. 1784 było: poczynających 63, w I-ej 123, w II-ej 97, w III-ej 62, w IV-ej 38, w V-ej 29, w VI-ej 14. Razem 426.

W lipcu r. 1785 było: poczynających 82, w I-ej 104, w II-ej 76, w III-ej 60, w IV-ej 35, w V-ej 20, w VI-ej 20. Razem 397.

W lipcu 1786 było: poczynających 90, w I-ej 88, w II-ej 81, w III-ej 49, w IV-ej 28, w V-ej 16, w VI-ej 16. Razem 368.

W lipcu r. 1787 było: poczynających 91, w I-ej 81, w II-ej 71, w III-ej 50, w IV-ej 25, w V-ej 17, w VI-ej 16. Razem 351.

W lipcu r. 1788 było: poczynających 40, w I-ej 99, w II-ej 72, w III-ej 56, w IV-ej 24, w V-ej 16, w VI-ej 14. Razem 321.

W lipcu r. 1789 było: poczynających 68, w I-ej 89, w II-ej 76, w III-ej 58, w IV-ej 23, w V-ej 18, w VI-ej 18. Razem 350.

²⁾ Pierwsza liczba oznacza wiek ucznia, gdy po raz pierwszy wspomniany jest w wyzkaach; p.—powiat; w.—województwo. z.—ziemia, z których uczeń pochodzi; gwiazdka przed nazwiskiem znaczy, że uczeń pochodzi z Warszawy; jeżeli zaś w nawiasie jest druga wskazówka co do pochodzenia, to znaczy, że znajduje się ona w następnym wykazie i dowodzić może, że rodzice ucznia zmienili miejsce zamieszkania. Liczby rzymskie oznaczają klasy, pocz.—poczynający uczniowie (klasa wstępna), ostatnie zaś liczby oznaczają lata, w przeciągu których uczeń do odpowiednich klas uczęszczał; 83=1783, 84=1784 i t. d.

- Adamczewski Franciszek, 16, w. poznańskie, III, 84.
Adamowicz Leopold, 10, z. czerska, I, 82—87
Adamowski Leopold, 11, w. brzesko-litewskie (trockie), II, 83—84.
- * Andowicz Michał, 12, I, 83.
 - Antonowicz Józef, 11, I, 88.
 - * Arent Jakób, 14, I, 89.
 - * „ Jan, 9, w. mazowieckie, pocz., 85—87.
 - * „ Mateusz, 10, pocz., 89.
 - * Baccygalupi Jan, 7, pocz., 84—87.
 - * „ Józef, 9, pocz. — I, 84—87.
 - * Bojanowski Franciszek, 12, II, 87.
 - * Bajer Jan, 8, I, 83.
 - Balassy Antoni, IV, 82.
 - * Balkowski Mikołaj, 13, pocz., 87.
 - Baranowski Bartłomiej, 12, z. gostyńska, I—II, 83—84.
 - * „ Franciszek, 9, I—II, 84—86.
 - Bartkowski Franciszek, 15, w. mazowieckie, II, 89.
 - Bartold Franciszek, 16, w. mazowieckie, IV, 82—83.
 - Bauchoffer Józef, pocz., 82.
 - Berliński Dominik, 21, w. mazowieckie, VI, 83.
 - „ Jan, V, 82.
 - „ Józef, V, 82.
 - Beym Karol, V, 82.
 - * Bęczkowski Feliks, 10, w. mazowieckie, II—III, 87—89.
 - Białobłocki Szymon, 11, z. Pragi, I, 83.
 - Biegański Wincenty, pocz., 82.
 - Bielecki Jan, 16, w. mazowieckie, pocz., 89.
 - Bielewicz Ludwik, 15, w. poznańskie, I—III, 87—89.
 - * Bieliński Franciszek, 12, III—IV, 82—85.
 - 12, I, 88.
 - * „ „ Jan, 13, II—III, 82—84.
 - * Biernacki Antoni, w. podlaskie, I—IV, 82—86.
 - „ Ignacy, 14, w. podolskie, III—IV, 82—83.
 - * „ Tomasz, 7, pocz.—I, 85—89.
 - „ Walenty, 11, w. podlaskie, I—IV, 82—85.
 - „ Walenty, 17, z. Gdańska, V, 86.
 - Bielecki Grzegorz, 9, w. podlaskie, pocz., 89.
 - * Bileński Franciszek, 14, IV, 84.
 - Bilicz Stanisław, 16, ze Lwowa, III, 83.
 - Bitzer Jakób, 14, I, 88.
 - * Bliziński Benedykt, 12, I—III, 82—87.
 - * „ Jakób, 12, II—IV, 82—85.
 - * Blum Józef, 12, II—III, 82—84.
 - Bobkiewicz Kazimierz, 13, I, 83.
 - Bobicki Hilary, 13, z. czerska, III—V, 83—85.
 - Bobr Ksawery, 17, V, 89.
 - * Bochyński Tomasz, 10, I—II, 82—85.

- * Boczkowski Adam, 12, I, 83.
- * „ Franciszek, 10, I, 83,
- * Bogdan August, 10, pocz., 88—89.
- * Bogusławski Stanisław, 13, w. mazowieckie, I—II, 84—89.
- Bojarski Wojciech, 11, w. poznańskie, pocz —III, 86—89.
- Bolechowski Józef, pocz., 82.
- * Bolesta Antoni, 8, I—IV, 82—87.
- * „ Ignacy, 7, w. podlaskie, I—IV, 83—88.
- * „ Maciej, 13, w. podlaskie, IV, 88.
- * „ Wojciech, 8, w. podlaskie, I—IV, 82—87.
- Borkowski Franciszek, 9, w. łęczyckie, pocz., 89.
- „ Józef, pocz., 82.
- „ Józef, pocz., 88.
- * „ Kajetan, 12, pocz., 89.
- „ Kazimierz, I, 82.
- „ Stanisław, 11, z Łowicza, pocz., 86—87.
- Borowski Antoni, IV, 82.
- Borysławski Ksawery, staroście korystowiecki, 11, w. podolskie, II, 82—83.
- * Borzymowski Wojciech, 10, I—II, 87—89.
- * Brant Franciszek, 12, I—II, 88—89.
- Brantmiller Jan, 14, I, 89.
- * „ Józef, 11, I—II, 83—85.
- * „ Paweł, 10, pocz., 89.
- * „ Wojciech, 13, I, 89.
- * Braum Jakób, 10, pocz., 89.
- Braun Wojciech, pocz., 82.
- * Brocki Adam, 9, pocz.—I, 87—89.
- * „ Michał, 8, I—II, 83—87.
- * Brodacki Ignacy, 12, II, 88—89.
- * Broniewski Augustyn, 12, II, 82—83.
- * Browarski Antoni, 8, pocz., 87—89.
- * Bruszewski Maciej, 9, I, 87—89.
- Brzeski Jan, 8, w. mazowieckie, I—II, 82—83.
- Brzeziński Mateusz, 11, z Sieradza, I, 87.
- * Brzeziński Franciszek, 9, I—II, 82—85.
- * „ Stanisław, 9, I—II, 83—85.
- „ Stanisław, 20, V, 89.
- Brzostowicz Antoni, pocz., 83.
- * Brzoszkowski Adam, 7, pocz., 87.
- „ Andrzej, 20, w. podlaskie, VI, 89.
- * „ Jędrzej, 15, w. podlaskie, IV—V, 82—83.
- * „ Józef, 13, pocz.—I, 87—88.
- * „ Kazimierz, pocz., 82.
- * „ Stanisław, 9, w. podlaskie, I—III, 87—89.
- Brzozka Rafał, 15, w. podlaskie, pocz., 89.
- Brzozkowski Józef, 14, pocz. 89.
- Brzozowski Franciszek, 14, w. podlaskie, pocz., 89.
- „ Gabryel, 14, w. łęczyckie, pocz., 89.

- * Brzozowski Kajetan, 9, w. mazowieckie, I, 84—85.
- " Marcin, 18, w. podlaskie, I, 86.
- * " Mateusz, 13, III—V, 82—85.
- " Paweł, 18, w. podlaskie, I, 88.
- * Buczkowski Adam, 11, I—III, 82—86.
- * " Franciszek, 9, pocz.—III, 82—86.
- * Budnowski Józef, 14, IV—V, 82—83.
- * Bukowski Jan, 9, pocz., 85.
- Buliński Antoni, pocz., 82.
- Bułdey Dominik, 22, w. czernichowskie, VI, 84.
- * Burdasiewicz Jan, 7, pocz., 84.
- * Burgacki Antoni, 18, IV, 88.
- * " Leon, 13, pocz.—IV, 82—88.
- Burzyński Ignacy, wojewodzie miński, VI, 22.
- * Bytner Józef, 8, pocz.—II, 85—88.
- * Bzinkowski Karol, 10, w. mazowieckie, I—III, 87—89.
- Bzowski Franciszek, 11, z. łukowska, I—III, 85—89.
- Cader Antoni, V, 82.
- * " Franciszek, 17, V, 82—83.
- Capalski Feliks, pocz., 82.
- Cebulski Tomasz, 15, z. czerska, III—IV, 86.
- * Celner Jan, 13, IV, 82—85.
- " Leon, I, 82.
- * " Michał, 11, I, 85.
- Chełkowski Jan, 11, w. sieradzkie, I, 88.
- * " Jędrzej, 10, z. warszawska, pocz.—II, 83—88.
- * " Kazimierz, 7, w. mazowieckie, pocz—I, 85—89.
- * " Stanisław, 8, w. mazowieckie, pocz.—I, 84—89.
- Chempel Franciszek, pocz., 82.
- * Chmielewski Józef, 9, I, 83—85.
- * " Kacper, 7, pocz.—II, 85—89.
- Chojęcki Stanisław, 20, w. trockie, II, 87.
- Choiński Józef, I, 82.
- * Chomicki Adam, 13, z. bielska, IV—VI, 83—87.
- * Choromański Ignacy, 11, w. mazowieckie, pocz.—III, 83—88.
- Chromiński Kazimierz, VI, 82.
- " Walenty, 20, w. lubelskie, VI, 83.
- Chruściński Jędrzej, 15, w. mazowieckie, III, 84.
- * Chrzanowski Antoni, 7, pocz.—I, 86—88.
- Chrzeliński Augustyn, II, 82.
- * Cichocki Aleksander, 12, I, 83.
- * " Wojciech, 10, z. Pragi (z. łukowska), I—IV, 85—89.
- * Cichowski Aleksander, 13, pocz., 84.
- " Wincenty, 19, w. mazowieckie, pocz., 84,
- * Ciecierski Sebastyan, 12, I, 83.
- Cieciszewski Jakób, sędzie ziemski liwski, 13, III—VI, 82—86.
- Cielicki Wincenty, pocz., 82.
- Komisya Edukacyjna

- Ciepliński Wiktor, pocz., 82.
Cieszkowski Wawrzyniec, 18, z. bielska, I—IV, 85—89.
Cissowski Jan, staroście starorypiński, 14, z. dobrzyńska, IV—V, 82—83.
 „ Julian, „ „ 13, „ IV—V, 82—83.
 „ Mateusz, IV, 82.
 „ Tomasz, staroście starorypiński, z. dobrzyńska, VI, 82.
* Ciszewski Adam, 14, II—III, 82—83.
* Ciszkowski Kazimierz, 14, w. krakowskie, III—IV, 87—88.
* Cweyrosen Adam, 10, pocz.—I, 82—83.
 „ Józef, pocz., 82.
* Cyborski Marcin, 13, I, 83.
Cymarys Jakób, 7, z Krakowa, pocz., 85—86.
* Cymerman Jan, 11, pocz., 85.
Czachowski Józef, 11, w. podlaskie, I, 85.
Czaczkowski Józef, 13, z. bielska, II—III, 86—87.
* Czaplicki Stanisław, 15, w. mazowieckie, III—V, 87—89.
Czarnek Józef, IV, 82.
* Czaykowski Filip, 10, pocz., 89.
Czechowicz Kazimierz, pocz., 82.
* Czechowski Kajetan, 13, III—VI, 82—86.
Czekański Stanisław, 17, z Galicyi, III, 85.
Czempiński Jan, 13, w. mazowieckie, IV—V, 82—84.
* „ Teodor, 12, z. warszawska, II—IV, 82—85.
Czerwiński Adam, 19, z. czerska, I—II, 88—89.
 „ Wojciech, 16, z. łomżyńska, IV, 85.
Czyżewski Ignacy, 19, w. nowogrodzkie, VI, 83.
* Danielczyk Michał, 14, z Prus, I—II, 83—85.
* Danisiewicz Jan, 10, pocz.—III, 85—89.
* Daniszewicz Karol, 4, pocz., 86.
* „ „ 12, pocz., 89.
Dańkowski Jan, 19, w. łączyckie, IV, 83.
 „ „ 18, w. rawskie, IV, 83.
Daubel Ignacy, 14, I, 88.
Dawidowski Franciszek, 14, w. mazowieckie, IV—V, 84—85.
Dąwiel Antoni, III, 82.
Dąbkowski Filip, 15, z. łomżyńska, I, 87.
 „ Józef, 13, I—II, 84—85.
Dąbrowski Adam, pocz., 83.
* „ Feliks, 10, w. podlaskie, I—II, 82—84.
* „ Jakób, 12, II—IV, 82—85.
 „ Jan, pocz., 88.
* „ Józef, II, 82.
* „ Józef, 13, I, 83.
 „ Józef, 10, z. warszawska, I—III, 85—89.
 „ Stanisław, 12, w. podlaskie, I—III, 82—84.
 „ Stanisław, 10, z. nurska, I, 87.
 „ Tadeusz, 13, w. podlaskie, pocz.—I, 83—84.
* „ Wojciech, 14, w. podlaskie, I—II, 82—83.

- * Dechays Piotr, 15, II—III, 83—84.
- * Dehe Piotr, 15, II, 83,
- * Dekanski Wincenty, 9, pocz.—I, 82—84.
- Dekert Antoni, IV, 82.
- „ Filip, IV, 82.
- Dełagowski Jan, 13, z. palcowska, pocz., 87.
- * Deręgowski Antoni, 13, II—IV, 82—86.
- * „ Józef, 9, I—IV, 82—87.
- * Deszmit Stanisław, 10, I, 89.
- Detyniecki Jan, 18, w. mazowieckie, IV, 89.
- Deynecki Antoni, 9, w. mazowieckie, pocz.—I, 83—86.
- * „ Franciszek, 14, w. mazowieckie, I—III, 83—87.
- „ Jan, 14, w. mazowieckie, pocz.—III, 85—88.
- * Dębicki Adam, 13, II—V, 82—86.
- * „ Józef, 9, pocz., 86.
- * „ Wojciech, 11, I, 82—83.
- Dębiński Wojciech, pocz., 83.
- Dębowski Joachim, I, 82.
- * Dębski Ignacy, 10, pocz., 89.
- * Dobrzański Antoni, 8, pocz., 89.
- * „ Ignacy, 12, I, 89.
- Doliński Norbert, IV, 82.
- * Domański Józef, 10, w. sandomierskie (z. słowieńska), I—III, 83—86.
- Domziński Ludwik, I, 82.
- * Dradz Franciszek, 14, I, 85.
- Drażowski Kacper, 12, w. podlaskie, pocz., 87.
- „ Mateusz, 13, w. podlaskie, pocz.—II, 82—85.
- „ Wojciech, I, 82.
- Drozdowski Jan, 12, w. podlaskie, pocz., 87.
- * Dube Józef, 8, pocz., 87.
- * Duchnowski Wojciech, 9, pocz., 87.
- Duczewski Walenty, II, 82.
- Duczymiński Onufry, 13, z. warszawska (w. kaliskie), III—IV, 83—84.
- * Dudzicki Józef, 13, z. Łęczycy, II—III, 83—85.
- * Dukło Jan, 9, pocz.—II, 85—89.
- * Dulfus Ludwik, 13, w. mazowieckie, II—III, 82—83.
- „ Stanisław, 15, w. mazowieckie, II, 82—83.
- * Dumański Wojciech, 15, I, 88.
- Dunin Józef, 14, w. sandomierskie, III, 89.
- Duszyński Józef, VI, 82.
- Dworakowski Antoni, 15, w. podlaskie, pocz.—I, 82—83.
- „ Franciszek, 20, podlaskie, III, 83—85.
- „ Franciszek, 23, w. podlaskie, VI, 82—83.
- „ Jakób, 20, z. bielska, III—VI, 83—89.
- „ Jan, 19, w. podlaskie, II—V, 83—89.
- „ Jędrzej, 14, w. podlaskie, pocz., 85.
- „ Krzysztof, 15, w. podlaskie, pocz.—III, 85—88.
- „ Michał, 11, w. podlaskie, I, 87,

- Dworakowski Paweł, 12, w. podlaskie, I—III, 87—89.
„ Szymon, 17, z bielska, I—II, 84—86.
„ Wawrzyniec, 15, w. podlaskie, I, 86—88.
* Dyamentowski Antoni, 20, z. warszawska, III—IV, 82—85.
Dybowski Franciszek, 12, w. mazowieckie, pocz., 85.
„ Józef, 10, w. mazowieckie, II, 83.
„ Karol, 14, w. mazowieckie, II, 83.
* „ Stanisław, 11, I—IV, 82—86.
Dziekoński Józef, strażnikiewicz W. Ks. Litewskiego, 12, III—VI, 82—86.
„ Kazimierz, 8, powiat wołkowyski, I—II, 85—86.
„ Michał, strażnikiewicz W. Ks. Litewskiego, III—V, 82—86.
Dzieniażewicz Jan, pocz., 82.
Dzierżawski Bartłomiej, pocz., 82.
Dzierżbiński Józef, 19, w. rawskie, IV—VI, 85—89.
Dzieszkowski Jakób, 13, w. trockie, III—V, 84—87.
Dziewanowski Jan, 17, w. mazowieckie, V—VI, 82—83.
Dzwonkowski Antoni, 11, w. mazowieckie, pocz.—I, 83—83.
„ Anzelm, 18, z. łomżyńska, IV—VI, 82—83.
* Encha Piotr, 9, pocz., 89.
* Erfort Jan, 6, pocz.—I, 85—89.
Falkowski Franciszek, 8, w. podlaskie, pocz., 86—87.
* „ Ignacy, 12, II, 89.
Faltynowski Piotr, 16, z. zakroczyńska, II, 83.
* „ Rafał, 21, w. podlaskie, V, 82—83.
* Fądzielski Józef, 11, I, 83.
* Felklewicz (Ferklewicz) Michał, 11, w. mazowieckie, I—II, 87—88.
* Felmbrych Stanisław, 10, pocz., 86.
* Ferański Franciszek, 6, pocz.—I, 83—85.
* „ Tomasz, 8, pocz.—I, 83—85.
* Fidelkiewicz Jan, 9, pocz., 89.
Fidykt Mateusz, 10, w. sandomierskie, pocz., 89.
Filipowicz Maksymilian, 14, w. mińskie, III—IV, 85—86.
„ Paweł, IV, 82.
Flakiewicz Wincenty, II, 82.
* Flaszkiwicz (Flackiwicz) Franciszek, 11, III—IV, 84—87.
* Fleyszman Mateusz, 11, w. podlaskie I—III, 83—86.
* Fontana Jan, 11, II—IV, 82—84.
* „ Joachim, 8, I, 85.
* „ Maciej, 12, II—IV, 82—84.
* „ Onufry, 9, II, 84—85.
Frankowski Stanisław, II, 82.
„ Wacław, w. podlaskie, I—V, 83—87.
Fryszkiwicz Feliks, pocz., 83.
Fuxberger Paweł, pocz., 82.
Gabrysiewicz Jędrzej, 23, w. rawskie, VI, 85.
* Gaderman Bogusław, 14, z Warmii, I, 84—85.
Gadomski Stanisław, 13, z Pragi, I, 85.
* Ganc Jan, 10, I—II, 82—84.

- Gamel Ferdynand, 12, z Afryki, II, 83.
- * Garbowski Jan, 11, w. mazowieckie, pocz.—I, 85—86.
„ Stanisław, 10, w. mazowieckie, pocz., 87.
- Garczyński Jan, 23 (27), w. płockie, VI, 82—83.
- * Garlicki Jędrzej, 11, w. poznańskie, I—III, 82—87.
„ Wojciech, 9, w. poznańskie, I—III, 82—89.
- * Garliński Franciszek, 12, II, 82—83.
- * Garnowski Mateusz, 10, w. mazowieckie, I—II, 87—89.
- * Gawarkiewicz Wincenty, 8, I, 83—84.
- Gawroński Ignacy, V, 82.
- * Gąsiorowski Tomasz, 14, II, 85.
- Gduczynski Jan, II, 82.
- * Germiński Jakób, 10, I, 84.
- Gettich Jan, I, 82.
- * Gidelski Jakób, 11, I—II, 82—83.
- * „ Sebastyan, 16, V, 82—83.
- Gidlewski Bartłomiej, 13, z. rożańska, pocz., 86.
- Gierałowski Stanisław, 23, w. podlaskie, pocz., 87.
- * Gierkowski Jakób, 11, II, 85.
„ Jan, 11, w. podlaskie, II, 85—86.
- * Gierlich Antoni, 13, III—IV, 82—84.
- * Giermiński Jakób, 9, I, 83.
- * Gierych Antoni, 9, pocz., 87.
- Giewartowski Jakób, 19, w. mazowieckie, IV—V, 87—89.
- * Gimberski Józef, 11, I, 89.
- * Gimelian Dominik, 7, I—II, 84—88.
- Gintowt Dziwiałowski Nikodem, miecznikowicz bełzki, 12, I—II, 83—84.
- Gisler Ignacy, 11, w. chełmińskie, I—II, 84—86.
- Gissler Ludwik, 8, pocz.—II, 84—86.
- * Gitner Antoni, 9, pocz.—II, 83—88
- * „ Feliks, 7, pocz.—II, 85—88.
- Giwartowski Wiktor, 11, w. mazowieckie, I, 89.
- Glinka August, 18, w. mazowieckie, I, 89.
„ Franciszek, 18, z. nurska, III, 88.
„ Teodor, 14, z. nurska, II—III, 88—89.
- Gliński Józef, 12, w. mazowieckie, I—II, 82—83.
- * Gładkowski Jędrzej, 9, pocz.—II, 82—85.
- * Gładyszewski Ignacy, 7, pocz., 83—85.
- * Gładyszewski Ignacy, 10, pocz., 86.
- * Głaszyński Tomasz, 13, II—III, 82—85.
- Głazewski Franciszek, pocz., 83.
- * Głęb Franciszek, 10, pocz.—I, 82—84.
- Głowacki Józef, pocz., 82.
- Głuszkiewicz Klemens, 23, z. pińska, VI, 89.
- * Głuszyński Tomasz, 13, II, 83.
- Gniewczyński Ignacy, 12, w. sandomierskie, III—IV, 82—88.
„ Jakób, 15, w. sandomierskie, IV—V, 82—85.
„ Piotr, 15, w. sandomierskie, V, 82—83.

- * Gołaszewski Nikodem, 17, III, 88.
- * Gołębiowski Ignacy, 16, I, 83.
 - „ Stanisław, pocz., 82.
- Gołkowski Izidor, pocz., 82.
- * Gordon Tomasz, 9, I, 83—84.
- * „ Wincenty, 12, II—III, 83—84.
- Gościcki Andrzej, 20, w. kaliskie, V—VI, 86—89.
 - „ Ignacy, 20, w. kaliskie, VI, 87.
 - „ Józef, 20, w. rawskie, IV, 83—84.
- Gościński Franciszek, 14, z Poznania, II, 83.
- * Gosławski Jan, 9, pocz.—II, 84—88.
- Goszewski Wojciech, 12, z. łomżyńska, II, 86.
- * Gotlib Bogumił, 9, pocz., 87.
- * Gotzwiller (Gudzwiler) Jan, 12, II—III, 87—89.
- Górski Jakób, VI, 82.
 - „ Jakób, 23, w. sandomierskie, IV, 83.
 - „ Józef, 12, w. łeczyckie, II—IV, 82—85.
- * „ Wojciech, 8, pocz., 86—87.
- * „ Wojciech, 12, w. podlaskie, pocz.—II, 85—89.
- Grabiński Antoni, pocz., 82.
 - „ Wincenty, II, 82.
- Grabowski Bernard, 14, z. łomżyńska, I, 87—89.
- * Grasiński Antoni, 16, w. mazowieckie, III—IV, 83—84.
- Greyber Franciszek, III, 82.
 - „ Wojciech, 13, III, 82—84.
- * Grodzicki Marcin, 10, I—II, 87—89.
- Grodzki Gabryel, 17, w. podolskie (podlaskie). I—II, 85—87.
 - „ Marcin, 12, z. warszawska, II, 88.
- * „ Szymon, 8, z. Bolimowa, I—III, 84—89.
- „ Wojciech, pocz., 83.
- „ Wojciech, 17, w. podlaskie, IV, 82—83.
- * Gromblewski Antoni, 10, w. lubelskie, I—II, 87—89.
- * Gronkiewicz Maciej, 7, pocz.—I, 87—89.
- * „ Piotr, 10, pocz.—II, 87—89.
- * „ Wojciech, 12, w. mazowieckie, pocz.—II, 87—89.
- Grotkowski Bogumił, 6, w. mazowieckie, pocz., 84.
- Grunenberg Ignacy, V, 88.
 - „ Jan, 17, z. Warmii, IV—VI, 86—89.
- * Gruszkowski Stanisław, 8, pocz., 86.
- Gryzkowski Józef, 21, w. chełmińskie, V, 83.
- * Grzegorzewski Antoni, 11, I—III, 83—86.
- Grzybowski Fabian, 19, w. plockie, III, 87.
 - „ Franciszek, 8, pocz., 85.
 - „ Tadeusz, 12, w. mazowieckie, I, 89.
- * Grzywaczewski Antoni, 13, II, 84—85.
- * „ Jan, 9, w. mazowieckie, pocz.—I, 88—89.
- * Grzywiński Michał, 10, I—III, 82—85.
- * Gugenmus Antoni, 11, II—III, 86—88.

- * Gugenmus Jan, 14, III, 86—88.
- Guliński Jędrzej, 6, pocz., 85—87.
- * „ Szczepan, 13, II—IV, 82—85.
- * „ Tomasz, 9, I—III, 82—86.
- * Gumiński Michał, 9, pocz., 86.
- * Guński Jakób, 13, pocz.—I, 82—83.
- * Gurzyński Edward, III, 82.
- „ Stanisław, II, 82.
- * Gutowski Jakób, 18, IV—V, 82—83.
- „ Maciej, 26, w. plockie, VI, 85—86.
- „ Roch, 11, z. rożańska, I—IV, 82—87.
- „ Serafin, 10, z. rożańska, I—IV, 82—86.
- „ Tomasz, 10, z. rożańska, II—III, 86—87.
- * „ Wojciech, 9, pocz., 87.
- Gwieździński Marcin, pocz., 83.
- * Hakenbeil Piotr, 19, III - IV, 82 - 83.
- Hampel Feliks, 10, z Warmii, pocz., 85—86.
- * Hankiewicz Stanisław, II, 82.
- * Hasselbek Józef, 10, I, 83.
- Hassman, Jan, 18, z Pułtuska, V, 83.
- Hebdowski Jan, pocz., 82.
- * Heine Wojciech, 9, pocz., 86.
- Helman Józef, pocz., 83.
- * Hentz Antoni, 13, I—III, 82—83.
- * „ Wojciech, 8, pocz., 85.
- * Herman Ignacy, 9, I, 88.
- * „ Marcin, 10, I, 89.
- Hęcka Jan, pocz., 82.
- * Hoffman Fryderyk, 8, pocz., 89.
- „ Łukasz, III, 82.
- „ Stanisław, IV, 82.
- „ Stanisław, 10, z Prus, II, 89.
- Horain Jan, w. brzesko-litewskie (nowogrodzkie), VI, 83.
- Horodyński Dominik, pocz., 82.
- „ Wincenty, pocz., 82.
- * Hubert Jan, 9, pocz.—I, 82—83.
- * Hurtyg Adam, 11, I—III, 86—88.
- Husarzewski Stanisław, IV, 82.
- Hussarzewski Stanisław, 10, w. lubelskie (mazowieckie), II—III, 86—87.
- Idźkowski Benedykt, 14, w. podlaskie, pocz.—II, 86—89.
- „ Jan, 18, w. podlaskie, pocz., 87.
- „ Maciej, 10, w. podlaskie, pocz.—I, 88—89.
- „ Mikołaj, 17, w. podlaskie, III, 89.
- „ Szymon, 15, z. bielska, I—II, 84—86.
- * „ Wawrzyniec, 10, I, 86.
- * Ignatowski Jan, 14, w. mazowieckie, II—V, 85—88.
- * Ipnarski Józef, 8, w. mazowieckie, I—II, 87—89.
- * „ Marcin, 9, pocz., 88—89.

- * Ipnarski Wincenty, 6, pocz., 87—89.
- * Iwanicki Antoni, 7, pocz., 85—87.
- * Iwaskiewicz (Iwaskiewicz) Antoni, 5, w. podlaskie, pocz.—I, 84—89.
- * „ Ignacy, w. podlaskie (trockie), pocz —II, 83—89.
- * „ Jan, 12, II—IV, 82—85.
- * „ Wojciech, 10, w. podlaskie, I—II, 81—85.
- * Izajewicz Józef, 11, I, 83.
- * „ Wojciech, 10, I, 83.
- Izrael Michał, IV, 82.
- Jabłonowski Feliks, 16, w. podlaskie, III—IV, 82—83.
- „ Ignacy, II, 82.
- „ Ignacy, IV, 82.
- „ Jan, II, 82.
- „ Jan, 10, w. podlaskie, I, 83.
- Jabłoński Ignacy, 16, w. podlaskie, II, 89.
- „ Ignacy, 20, w. podlaskie, V, 83.
- „ Ignacy, 19, w. trockie, V—VI, 83—85.
- „ Józef, I, 82.
- Jaczewski Jan, 17, z. liwska, VI, 86.
- * Jakalaski Rafał, 11, pocz., 89.
- Jakubowski Józef, 16, w. brzesko-litewskie, III—IV, 82—83.
- „ Maciej, 10, w. mazowieckie, pocz., I, 84—88.
- „ Stanisław, 9, w. poznańskie, pocz., 87.
- Jamiołkowski Benedykt, IV, 88.
- „ Józef, I, 82.
- „ Kazimierz, 18, z. bielska, I—V, 85—89.
- „ Szymon, 16, z. łomżyńska, I—IV, 82—85.
- * Janicki Aleksander, 6, pocz., 83—84.
- * „ Jędrzej, 14, III—IV, 82—83.
- * „ Kacper, 5, pocz., 83—84.
- * „ Stanisław, 15, IV—VI, 82—85.
- Janiszewski Józef, 12, w. mazowieckie, I—II, 86—88.
- * Jankiewicz Franciszek, 9, I—II, 82—85.
- Jankowski Jan, pocz., 88.
- Janowski Franciszek, 12, z. zakroczymska, III—IV, 88—89.
- „ Onufry, I, 82.
- „ Wojciech, 9, w. mazowieckie (rawskie), pocz.—II, 85—87.
- Jański Feliks, 13, w. poznańskie (z. warszawska), I—II, 87—88.
- „ Jan, 12, w. poznańskie (z. warszawska, dobrzyńska), I—II, 87—89.
- „ Piotr, 12, w. mazowieckie (brzesko-kujawskie), I—III, 87—89.
- „ Wojciech, V, 82.
- * Jarocki Karol, 10, pocz., 89.
- * Jaroczyński Wojciech, 13, w. podlaskie, I—II, 82—84.
- * Jarzyński Feliks, 12, w. malborskie, I—II, 82—83.
- Jasiobęcki Wincenty, 12, z. nurska, I—II, 84—86.
- * Jasiński Aleksander, 7, pocz., 89.
- * „ Antoni, 11, w. lubelskie, pocz.—I, 85—88.
- * „ Feliks, 6, pocz.—I, 86—89.

- * Jasiński Józef, 9, pocz.—I, 88—89.
- * „ Michał, 12, I—III, 86—89.
- * „ Wojciech, 9, w. lubelskie, pocz.—III, 84—89.
- * Jastrzębski Adam, 14, pocz., 89.
- * „ Antoni, pocz., 86.
- * Jaśkiewicz Józef, 13, I, 83.
- * „ Walenty, 11, I, 82—83.
- * „ Wojciech, 11, II, 83.
- * Jaworowski Kazimierz, 16, z. bielska, I—III, 85—88.
- * „ Mateusz, 16, w. podlaskie, I—VI, 83—89.
- * Jaworski Feliks, 12, I, 87.
- * „ Jakób, 8, pocz., 89.
- * „ Ludwik, 8, pocz.—I, 88—89.
- * „ Marcin, 10, II, 88.
- * „ Michał, 12, II, 88.
- * „ Piotr, 10, pocz., 89.
- * Jax Józef, pocz., 83.
- * Jaźwiński Jędrzej, 10, w. krakowskie, pocz.—III, 82—86.
- * „ Józef, 8, w. krakowskie, pocz.—II, 82—86.
- * Jaźwirski Piotr, 8, pocz., 87.
- * Jedyk Jan, 10, pocz.—I, 83—84.
- * „ Józef, pocz., 83.
- * Jeleński Adam, 10, pocz., 89.
- * Jeziorański Jędrzej, 15, w. mazowieckie, I—III, 87—89.
- * „ Michał, 12, w. mazowieckie, I—III, 87—89.
- * Jezierski Kazimierz, 10, pocz.—III, 83—86.
- * Jeziorowski Józef, 11, z. Pragi, pocz., 87.
- * Jędrzejewicz Paweł, 11, I, 85—86.
- * Jędrzejewski Franciszek, 10, I—II, 82—84.
- * Jodłowski Stanisław, I, 82.
- * Jupe Kacper, 11, pocz.—I, 82—83.
- * Jurkiewicz Jan, pocz., 82.
- * „ Jędrzej, 8, I, 83; 13, I, 87.
- * „ Wawrzyniec, 11, I—II, 82—83.
- * Kaczanowski Łukasz, 14, w. brzesko-litewskie, I—II, 88—89.
- * Kaczorowski Ferdynand, 10, pocz.—I, 84—85.
- * Kaczyński Wojciech, 15, z. drohicka, II, 86.
- * Kakowski Antoni, 13, w. rawskie, I, 89.
- * „ Franciszek, 29, w. mazowieckie, IV, 84.
- * Kalinowski Feliks, pocz., 82.
- * „ Jan, 15, w. podlaskie, I, 84.
- * „ Józef, 24, w. podlaskie, VI, 82—83.
- * „ Kajetan, 10, w. mazowieckie, I—III, 86—89.
- * Kamel Ferdynand, I, 82.
- * Kamiński (Kamiński) Ignacy, 9, w. nowogrodzkie (w. wileńskie, z. chełmska), pocz.—III, 83—89.
- * Kamiński Paweł, pocz., 82.
- * Kamzyce Adam, 8, pocz., 89.

- * Kanarkiewicz Maciej, 11, w. podlaskie, I—III, 83—86.
- Karalusiński Antoni, 9, w. chełmińskie, VI, 86.
- * Karasiewicz Antoni, 12, I—III, 82—86.
- * „ Michał, 11, I—III, 82—85.
- Karasiński Józef, pocz., 83.
- Karchowski Michał, 16, w. mazowieckie, IV, 83.
- * Karl Gabryel, 10, I, 89.
- * Karpiński Floryan, 13, III—IV, 82—84.
- Karrer Franciszek, pocz., 83.
- Karski Onufry, II, 82.
- Karwosiński Jan, 16, z. ciechanowska, III—IV, 82—83.
- Karwowski Onufry, II, 82.
- Kaszczyński Fabian, 13, ze Szczeblewa, pocz., 86.
- * Kawęcki Tomasz, 14, I, 83.
- Kaziewicz Michał, 11, II, 83.
- Kapiński Józef, pocz., 82.
- Kestner Daniel, 14, I, 84.
- Kielczewski Franciszek, V, 82.
- „ Teodor, pocz., 83.
- Kielowicz Mikołaj, III, 82.
- „ Wincenty, pocz., 88.
- Kierczewski Teodor, 13, w. podlaskie, III, 89.
- Kierz Antoni, 16, w. sandomierskie, II, 84.
- Kierzkowski Franciszek, 16, w. podlaskie, I—III, 82—86.
- * Kistner (Kestner) Daniel, 14, I—II, 84—85.
- * Kielowicz Wincenty, 11, pocz., 84.
- Kiszter Ignacy, pocz., 83.
- * Kiwalski Jakób, 12, pocz.—I, 86—89.
- * Klassen Filip, 5, pocz., 83—84.
- * „ Jan, 10, I, 83—84.
- Klatka Walenty, 25, w. rawskie, VI, 87—89.
- * Klauzowski Ignacy, 9, z Litwy, I—III, 84—88.
- * Klenkowski Antoni, 9, pocz., 89.
- * Klimkiewicz Wojciech, 8, pocz., I, 84—86.
- Kłabiewicz Wincenty, 16, z. pińska, I, 85.
- Kłembowski Augustyn, 10, w. mazowieckie, pocz., 86.
- Kłosowski Walenty, 12, w. wołyńskie, pocz., 86; III, 89.
- Kłoszowski Antoni, w. wołyńskie, pocz., 87.
- * Kłudnicki Piotr, 12, I, 89.
- * Knobsoch Roch, 8, pocz., 87.
- * Knytowski Karol, 12, pocz., 85.
- Koberski Wojciech, pocz., 82.
- Kobyłański Antoni, 11, w. wołyńskie, III, 89,
- „ Jan, 12, w. wołyńskie, III, 89.
- * Kochanowicz Wojciech, 8, pocz.—I, 83—84; 12, I—II, 88—89.
- Kochanowski Mateusz, 11, z. ciechanowska, pocz., 86—87.
- Kociszewski Piotr, pocz., 82.
- * Kocman Jan, 13, I, 83.

- Kojen Ludwik, 14, w. wileńskie, V, 88.
Kończyczyński Wojciech, II, 82.
Kołłątaj Eustachy, 16, w. wołyńskie, VI, 88.
Komar Stanisław, 13, z. lwowska, II, 86.
Komorowski Augustyn, I, 82.
* Konkowski Karol, 14, II, 89.
Konopka Antoni, pocz., 82.
 „ Benedykt, 12, z. łomżyńska, I—II, 87—88.
 „ Grzegorz, 18, z. łomżyńska, I—V, 83—89.
Konopacki Konstanty, 17, z. Mińska, III, 88.
Korbut (Korybut) Maciej, pocz., 82—84.
Korzybski Bonawentura, 14, w. płockie, I—II, 82—83.
* Korzyński Franciszek, 7, pocz., 86.
* Kosiński Jakób, 9, pocz., 86.
Kosiorowski Mateusz, V, 88.
* „ Roch, 17, w. rawskie (sandomierskie), I—VI, 82—89.
* Kossowski Piotr, 10, pocz., 89.
* Kostecki Antoni, z Bronebergu, pocz.—I, 87—89.
* „ Józef, 8, z Bronebergu, pocz.—II, 87—89.
* „ Wojciech, 11, pocz.—I, 82—84.
* Kostkiewicz Jędrzej, 12, pocz., 85.
Kostro Walenty, V, 82.
Kozubski Józef, 16, w. rawskie (mazowieckie), IV—V, 82—83.
Kozuczyński Paweł, 12, z Paryszewa, II—IV, 86—89.
Kozupczyński Paweł, 9, z Pragi, I, 85.
Kotelski Jan, 25, z. przemyska, VI, 82—85.
Kowalewski Bartłomiej, 15, w. płockie, III—IV, 82—83.
Kowalski Franciszek, pocz., 82.
 „ Jakób, I, 82.
* „ Józef, 10, pocz., 88—89.
* „ Michał, 11, pocz., 87.
* „ Paweł, 9, pocz., 88—89.
 „ Wojciech, w. sieradzkie, 14, II, 84; 20, III, 89.
Kozakiewicz Michał, 11, I, 89.
* Kozierski (Kozerski, Koziarski) Józef, 7, pocz.—I, 86—89.
Kozłowski Alojzy, 13, z. nurska, II—V, 85—89.
* „ Augustyn, 9, pocz.—I, 84—85.
* „ Jan, 12, w. ruskie, I—II, 84—89.
* „ Jan, 9, I, 89.
* „ Kajetan, 11, pocz.—I, 82—85.
 „ Karol, 9, z. nurska, I—V, 85—89.
Kozmiński Stanisław, 8, w. mazowieckie, pocz., 85.
* Krafft Michał, 8, pocz.—I, 82—83.
* „ Wilhelm, 12, I—II, 82—83.
* Krajewski Antoni, 12, I, 89.
 „ Michał, 16, III, 85.
* „ Paweł, 10, z. łomżyńska, I—III, 83—88.
 „ Stanisław, 11, z. warszawska (sanocka), II—V, 82—87.

- Kranich Augustyn, I, 82.
- * „ Kacper, 18, V—VI, 82—85.
- * Krasiniński Antoni, 10, pocz., 89.
- Krasnodębski Jan, 22, z Połagi (Pallange), pocz., 87.
- „ Piotr, 20, I, 88.
- * Krasuciński Stefan, 8, pocz., 89.
- Krusucki Stanisław, 15, w. podlaskie, III, 82—83.
- Kraus Józef, pocz., 83.
- * „ Walenty, 10, pocz., 85.
- * Krayc Kacper, 10, pocz., 89.
- Kreczmer Jakób, I, 82.
- * „ Jan, 12, I, 83.
- * „ Ksawery, 15, III, 83.
- „ Stanisław, II, 82.
- * Kreps Antoni, 11, pocz., 85—86.
- * Kress Franciszek, 8, I, 83—84.
- Krowski Feliks, 18, z. bielska, II—III, 86, 89.
- * Krolikiewicz Mateusz, 13, III, 89.
- Kropielnicki Antoni, 11, w. podlaskie, I, 89.
- „ Franciszek, 18, w. podlaskie, II, 89.
- Kropiewnicki Józef, 14, w. sandomierskie, III, 88.
- „ Szymon, 15, I, 88.
- Kropiwnicki Józef, 18, w. podlaskie, III—IV, 82—84.
- „ Piotr, V, 82.
- Krupiński Ludwik, 13, w. brzesko-litewskie, III, 84.
- Kruszewski Jakób, I, 82.
- Kruszyński Jan, 15, z. warszawska, IV—V, 88—89.
- * Krynicki August, 12, I, 89.
- * Kryński Stanisław, I, 82.
- „ Stanisław, 9, w. mazowieckie, pocz.—II, 84—86.
- „ Stanisław, 10, w. brzesko-litewskie, II—IV, 87—89.
- Krysiński Jan, I, 82.
- „ Maciej, IV, 82.
- * Krzeczkowski Józef, 9, pocz., 89.
- * Krześliński Feliks, 8, pocz.—I, 85—86.
- Kzewski Grzegorz, 21, z. łomżyńska, III—VI, 83—89.
- * „ Wojciech, 11, I—II, 82—85.
- Krzysztofowicz Marcin, VI, 82.
- Krzywiński Feliks, pocz., 82.
- Krzyżanowski Grzegorz, I, 82.
- * Kubaciński (Kubaczyński) Wawrzyniec, 9, z Torunia, pocz.—II, 86—88.
- * Kuberski Wojciech, 11, pocz., 85.
- Kubowicz Piotr, I, 82.
- Kucharski Paweł, 16, w. sieradzkie, pocz.—I, 83—84.
- * Kukawski Tomasz, 12, w. mazowieckie, I—II, 86—89.
- Kukliński Kacper, pocz., 82.
- Kulamowicz Józef, pocz., 82.
- * Kulczewski Maciej, 10, I—II, 82—84.

- * Kulesza Ignacy, 12, z. bielska, I—IV, 84—88.
 - " Maciej, pocz., 83.
- Kulikiewicz Kacper, 18, w. sandomierskie, IV, 86.
- * Kuliński Bartłomiej, 15, II, 82—83.
- * " Ferdynand, 13, II, 82—83.
- Kułakowski Franciszek, 16, w. mazowieckie, I, 84.
- * " Ludwik, 9, I, 87—88.
 - " Stanisław, 13, z Pragi, I, 82—83.
 - " Stanisław, 13, z Rypina, II, 83—85.
- * Kurczyński Karol, 12, pocz.—I, 82—83.
- * Kurkie Jędrzej, 14, II—III, 82—83.
- * Kurowski Jan, 10, pocz.—I, 85—86.
 - " Kajetan, 11, I—II, 82—82.
 - " Paweł, 11, I, 88.
- Kurządkowski Antoni, II, 82.
- Kurzyna Mateusz, 15, w. podlaskie, I, 84.
- * Kwartnicki Jakób, 16, IV—V, 82—83.
- Kwasiborski Walenty, 17, z. wyszogrodzka, III, 84.
- Kwiatkowski Błażej, pocz., 82.
- * " Feliks, 8, pocz.—I, 82—86.
- * " Józef, I—II, 82—84.
- * " Kazimierz, 17, z. czerska, III—IV, 82—85.
- Kwosowski Józef, V, 82.
 - " Piotr, 25, w. sandomierskie, VI, 85.
- * Langa Dominik, 13, I—III, 83—86.
- * " Franciszek, 14, I—II, 82—83.
- * " Stanisław, 8, pocz.—I, 86—89.
- Lankowski Franciszek, 21, z Prus, IV, 89.
- Landowicz Jan, 10, w. krakowskie, pocz.—I, 83—85.
 - " Wincenty, 12, w. krakowskie, I—II, 83—85.
- Langanki Jan, III, 82.
- * Lask Jan, 13, pocz., 86.
- * Laskowski Feliks, 8, pocz., 84.
 - " Piotr, V, 82.
 - " Wojciech, II, w. mazowieckie (lubelskie), II—IV, 86—89.
- Lassey Dominik, 9, pocz., 84.
- Lassota Jan, VI, 82.
- Lassy Jakób, 10, z Kurlandyi, pocz., 85.
- * Lazarowicz Romuald, 8, pocz., 84—86.
- * Legrand Gabryel, 7, pocz., 83—85.
- * Lekszycki Karol, 8, pocz.—I, 83—86.
- Lemnicki Franciszek, 10, w. mazowieckie, I, 84—86.
 - " Józef, 8, w. mazowieckie, pocz., 85.
- Lenartowicz Michał, 14, III, 85.
 - " Tomasz, I, 82.
- * Lenczewski Wojciech, 9, I, 84.
- Leszczyński Tomasz, 14, w. podlaskie, IV—V, 82—84.
 - " Wawrzyniec, 13, I, 88.

- * Leśniewski Mikołaj, 9, pocz.—I, 86.
- Leśnikowski Antoni, 19, w. bełzkie (ruskie), IV—VI, 82—85.
- Letner Bartłomiej, pocz., 82
- * „ Jakób, 11, I, 83.
- Lewicki Jan, pocz., 83.
- Linda Bonawentura, 17, w. rawskie, IV, 88—89.
- Lipiński Józef, 14, w. rawskie, I—III, 83—88.
- „ Karol, 12, w. krakowskie, II—IV, 83—85.
- „ Kazimierz, V, 82
- „ Maciej, 17, w. podlaskie, II—III, 82—84.
- „ Mateusz, 15, z. łukowska, pocz. —II, 87—89.
- „ Paweł, I, 82.
- * „ Piotr, 8, pocz., 87.
- „ Onufry, 17, w. lubelskie, II—III, 82—84.
- Lipka Walenty, 15, w. podlaskie, pocz., 85.
- Lipski Antoni, kasztelan rawski, 10, I—VI, 83—88.
- * Lisiecki Franciszek, 11, pocz., 89.
- * Lodowski Józef, 11, pocz., 85.
- Loessel Augustyn, I, 82.
- „ Fryderyk, II, 82.
- Lubaszkiwicz Stanisław, pocz., 88.
- * Lubaszkiewicz Feliks, 8, pocz., 85.
- Lubiecki Jan, pocz., 83.
- * Lutostański Antoni, 11, z. łomżyńska, pocz.—II, 83—87.
- Łubański Wincenty, 18, powiat orszański, III, 84.
- Łabużyński Jan, IV, 82.
- Łachowski Jan, V, 82.
- Łapiński Antoni, 10, w. podlaskie, pocz.—I, 85—86.
- „ Franciszek, II, 82.
- * „ Jan, 12, II—III, 82—84.
- „ Michał, 16, w. podlaskie, pocz., 86.
- Łaskiewicz Aleksander, I, 82.
- Łaskiewicz Wojciech, 18, w. podlaskie, III, 83.
- * Ławędowski Ignacy, 8, pocz., 87.
- * „ Stanisław, 6, pocz., 87.
- Łazowski Roch, 16, w. mazowieckie, IV—V, 82—83.
- Łączyński Celestyn, 8, w. mazowieckie, I, 88—89.
- * „ Franciszek, 10, I—III, 85—89.
- * „ Kazimierz, 8, pocz.,—III, 84—89.
- „ Piotr, 7, w. mazowieckie (sandomierskie), pocz.—III, 85—89.
- * „ Wawrzyniec, 12, II, 88.
- Łopieński Antoni, 18, w. podlaskie, I, 86.
- „ Fabian, 20, powiat brański, IV—VI, 82—87.
- „ Onufry, 13, w. podlaskie, I, 84.
- „ Paweł, VI, 82.
- „ Paweł, 22, w. podlaskie, IV, 83.
- „ Tomasz, 20, w. podlaskie, V, 84.
- Łopuski Antoni, sędzic ziemski drohicki, V, 82.

- * Łowicki Jan, 9, pocz., 84.
- Ługowski Wojciech, 11, z. łukowska, pocz.—I, 86—87.
- Łukasiewicz Józef, II, 82.
- * Machulski Ludwik, 11, I—IV, 82—87.
- * „ Wojciech, 6, pocz., 84—87.
- * Maciejowski Józef, 8, I—II, 87—89.
- Maciński Kajetan, 10, w. mazowieckie, pocz., 87.
- Magier Tomasz, 11, z. warszawska, II—IV, 86—89.
- * Magierowicz Michał, 10, I—III, 82—86.
- Majewski Augustyn, 15, w. brzesko-litewskie, II—III, 83—85.
- „ Ignacy, 10, w. mazowieckie, pocz., 86.
- * „ Jędrzej, 9, pocz.—III, 82—88.
- * „ Szymon, 15, IV, 82—83.
- * „ Walenty, 12, pocz., 85.
- * Makowiecki Tomasz, 11, II, 88.
- Makowski Bartłomiej 18, w. podlaskie, I, 86.
- „ Bernard, 18, z. bielska, II—III, 87—88.
- * „ Jan, 10, pocz.—II, 83—86.
- „ Jędrzej, 12, w. podlaskie, pocz., 87.
- „ Józef, 19, w. podlaskie, II, 89.
- „ Mateusz, 17, z. bielska, I—IV, 84—89.
- * „ Piotr, 7, pocz., 87, 89.
- „ Piotr, 15, I, 88.
- „ Stanisław, 15, w. podlaskie, I, 89.
- Makulski Ludwik, 15, III, 86.
- Malczewski Jan, VI, 82.
- Malewicz Józef, 14, z Białostoku, III, 83.
- * Malicki Kacper, 8, pocz., 86.
- * Malinowski Adam, 12, w. podlaskie, II, 83.
- „ Adam, 8, pocz., 85.
- „ Adam, 17, w. rawskie (podlaskie), III—V, 87—89.
- „ Adam, 17, w. rawskie, II, 89.
- „ Andrzej, 18, w. sandomierskie, II, 89.
- * „ Antoni, 12, w. podlaskie, I—II, 87—89.
- * Maliszewski Jakób, 7, pocz.—I, 84—87.
- * „ Jakób, 11, pocz., 89
- „ Leonard, 11, w. mazowieckie (podlaskie), pocz.—I, 84—85.
- „ Paweł, VI, 82.
- „ Walenty, 14, w. mazowieckie, I, 85.
- Małachowski Kazimierz, 17, p. stonimski, III, 84.
- Małaszewski Michał, 13, w. mazowieckie, II, 89.
- * Małecki Jakób, 7, pocz., 85.
- * „ Tomasz, 9, pocz., 85.
- Mancewicz Wiktor, 23, w. nowogrodzkie, VI, 82—83.
- * Manget Ignacy, 14, III—IV, 82—83.
- Manowski Tomasz, 12, w. mazowieckie, I, 84, 86—87.
- „ Wojciech, 13, z Pragi, pocz., 85.
- * Maraszkwicz Michał, 11, I, 83—84.

- * Maraszekiewicz Szymon, 6, pocz., 83—84.
- * Marcinkowski Józef, 9, I, 83.
- * Marciszewski Adam, 13, z Krakowa, II—III, 82—83.
 - „ Józef, 14, w. krakowskie (lubelskie), III—IV, 82—83.
 - „ Paweł, III, 82.
- * Marczewski Jan, 9, pocz.—I, 87—89.
- * Markiewicz Ignacy, 16, IV—V, 82—83.
- Markowski Antoni, II, 82.
- * „ Ignacy, 13, I, 86.
- * „ Jan, pocz., 82.
- * „ Szymon, 7, pocz.—I, 87—89.
- * „ Walenty, 20, w. podlaskie, V, 82—83.
- * Marszałekiewicz Ignacy, 10, II, 84—86.
 - „ Szymon, 10, II, 86; 15, III, 89.
- Maruszewski Paweł, 21, w. podlaskie, III, 83.
- * Marx Franciszek, 10, I—II, 88—89.
- * Maryański Antoni, 11, pocz., 89.
- * „ Kazimierz, 9, pocz.—I, 83—85.
- * „ Mikołaj, 10, pocz., 82; 12, II, 85—86.
- * Matciński Kajetan, 10, w. mazowieckie, I, 88—89.
- Matyszewski Antoni, VI, 82.
- Matyszewski Wincenty, IV, 82.
- * Melkowski Jan, 11, pocz., 89.
- * „ Józef, 11, w. mazowieckie, I—II, 88—89.
- Metelski Paweł, 10, z. gostyńska, II, 85.
- * Mezer Michał, 13, II—III, 82—84.
- Mekarski Celestyn, 20, w. krakowskie, IV, 87.
- Meżyński Maciej, 17, w. podlaskie, pocz. — II, 87—89.
- * Miaskowski Józef, 11, pocz., 89.
- * Michalski (Michulski) Adam, 8, pocz.—I, 83—85.
- * „ Józef, 7, pocz.—I, 87—89.
- * „ Kazimierz, pocz.—I, 83—84.
- Michałowski Feliks, III, 82.
 - „ Franciszek, w. lubelskie (sandomierskie), III—IV, 82—85.
- * „ Franciszek, 10, I, 89.
- * „ Jan, pocz., 88.
- * „ Ludwik, 12, I, 88—89.
- * „ Marcin, 11, w. lubelskie (sandomierskie), II—III, 88—89.
- * „ Stanisław, III, 82.
- * Michel Mateusz, 11, I, 89.
- * Michlicki Wacław, 10, I, 89.
- Mierzwiński Jan, 17, z. bielska, II, 86.
- * Mikołajewski Wojciech, 11, I—II, 82—83.
- * Mikucki Tadeusz, 12, pocz., 87.
- Mikulciński Jan, pocz., 88.
- * Mikuleński Filip, 13, I, 89.
- * „ Jan, 9, pocz., 89.
- * Mikulski Adam, 15, I, 89.

- * Mikulski Jan, 13, II, 85.
- * „ Kazimierz, 10, w. wileńskie, II—IV, 85—89.
- * Miler Jakób, 10, I, 84.
- * Miller (Müller) Filip, 12, II—III, 85—87.
Minasowicz Augustyn, V, 82.
Mioduski Marcin, 21, z. dobrzyńska, VI, 86—89.
- * Mioduszewski Stanisław, 6, pocz.—II, 83—88.
- * Miskiewicz (Miśkiewicz) Franciszek, 12, II—IV, 83—87.
- * „ Jan, 15, III—IV, 85—86.
- * „ Jan (Myszkiewicz), 12, II—III, 83—84.
- * Młodzianowski Franciszek, 7, pocz., 84; 11, II, 88—89.
- * „ Wojciech, 10, pocz.—I, 85—87.
- Moczydłowski Józef, 15, w. podlaskie, I, 82, 84.
- Modliński Aleksander, IV, 82.
„ Alojzy, III, 82.
- Modzelewski Stanisław, 18, w. podlaskie, I, 84.
- Mondecki Wojciech, I, 82.
- Morani Jan, II, 82.
- * „ Józef, 12, pocz., 89.
- * „ Piotr, 11, pocz., 89.
- Morawicki Antoni, IV, 82.
- Morawski Jan, V, 82.
- Mosicki Stanisław, 16, w. mazowieckie, pocz., 86.
- Mostowski Tadeusz, wojewodzie mazowiecki, VI, 82.
- Mościcki Feliks, 20, w. podlaskie, IV, 89.
- Mrokowski Kacper, pocz., 82.
„ Łukasz, II, 82.
- * Mrozowski Józef, 9, pocz., 87.
- * Muradowicz Adam, 12, III—IV, 82—83.
- * „ Aleksander, 13, III—IV, 82—83.
- Murawski Antoni, 18, z. ciechanowska, I, 86—87.
„ Józef, III, 82.
„ Józef, 8, w. mazowieckie, pocz., 86.
- * Mydłowski Adam, 13, pocz., 87.
- Mystkowski Tomasz, VI, 82.
- Nadgrodzki Franciszek, 10, z Prus, I, 83—84.
- Naglewski Stanisław, pocz., 83.
- Napiórkowski Adam, 21, w. mazowieckie, V, 89.
- Narębski (Narembski) Antoni, II, 82.
- * „ Antoni, 8, w. sieradzkie, pocz.—III, 86—89.
- * „ Wojciech, 12, w. kaliskie, III—V, 83—87.
- Narzynski Mateusz, 17, z. nurska, III, 86—87.
„ Stanisław, 15, z. nurska, III—V, 86—89.
- * Nawrocki Łukasz, 8, pocz., 87.
- Nazarewicz Jędrzej, 19, w. brzesko-litewskie, VI, 84.
- Necki Jan, V, 82.
- Niedabyłski Józef, 14, z. czerska, II, 89.
- Komisya Edukacyjna

- * Niedziałkowski Romuald, 8, pocz., 84.
- Nielubowicz Jakób, 8, z. pińska, I, 86.
- „ Julian, 10, w. brzesko-litewskie, II, 87.
- * Niemczanowicz Marcin, 10, pocz.—I, 88—89.
- * „ Stanisław, 7, pocz., 88—89.
- * Niemyski Jan, 9, pocz., 86.
- * Niewarzewski Antoni, 12, I, 87.
- * „ Ignacy, 9, pocz.—II, 82—88.
- Niewiarowski Maciej, II, 82.
- * Nikorowicz Antoni, 10, I, 88.
- Niwiński Ambroży, 18, w. podlaskie, V—VI, 84—87.
- * „ Andrzej, 13, II, 89.
- * „ Antoni, 10, I, 88.
- * „ Franciszek, 10, II, 89.
- „ Jan, 16, w. podlaskie, IV, 83.
- „ Jerzy, 18, w. podlaskie, III, 83.
- „ Jędrzej, II, 82.
- „ Józef, 18, w. podlaskie, III, 83.
- „ Kazimierz, 15, w. podlaskie, III, 88.
- * „ Maciej, 7, pocz., 85—86.
- „ Marcin, 10, z. bielska, I—II, 85—86.
- „ Szymon, 12, w. podlaskie, I—IV, 82—87.
- * „ Wojciech, 7, pocz.—I, 85—87.
- Noryszkiewicz Roch, 21, VI, 88.
- „ Stanisław, 21, w. poznańskie, VI, 89.
- * Nosikiewicz Jan, 14, III, 82—83.
- Noskowski Ignacy, pocz., 82.
- Nowaczyński Jakób, pocz., 88,
- „ Kanty, pocz., 88.
- Nowakowski Dominik, I, 82.
- * „ Ignacy, 13, I—III, 82—86.
- * „ Józef, II, 88.
- * „ Tomasz, 8, pocz., 87.
- * „ Walenty, 10, pocz., 87, 89.
- Nowicki Tymoteusz, IV, 82.
- Nurowski Michał, 8, z. pińska (w. podlaskie), I—IV, 83—89.
- Obusiński Wojciech, pocz., 82.
- Obuszyński Tomasz, I, 82.
- * „ Wincenty, 11, I—II, 82—83.
- Odolski Antoni 11, z. Pragi, I, 83.
- „ Bartłomiej, 11, z. Pragi, I, 83—84.
- Offmański Feliks, 12, w. płockie, III, 88.
- * „ (Ochmański) Ignacy, 9, w. wołyńskie, pocz.—II, 84—87.
- Olesiński Franciszek, 22, w. brzesko-litewskie, IV, 87.
- Olędzki Adam, 13, w. nowogrodzkie, II, 89.
- „ Sylwester, 14, z. bielska, I—III, 85—88.
- * Olszakiewicz (Orszakiewicz) Elias, 11, pocz.—IV, 82—86.
- Olszewski Antoni, 14, w. płockie, II—III, 82—86.

- * Olszewski Feliks, 11, w. plockie, II—III, 86—89.
- „ Franciszek, w. plockie, I—III, 83—87.
- * „ Michał, 11, II, 85.
- * „ Tomasz, 7, w. podlaskie, pocz., 84—86.
- Ołtarzewski Józef, pocz., 82.
- * Orłański Adam, 9, w. mazowieckie, pocz.—II, 87—89.
- * Orłowski Franciszek, 8, w. mazowieckie, I—II, 87—89.
- „ Ignacy, 16, w. mazowieckie, IV, 83.
- * Orzechowski Antoni, 16, III—V, 87—89.
- „ Józef, V, 82.
- * Osekowski Antoni, 13, III, 83—84.
- * „ Maciej, 14, III, 83.
- * „ Marcin, 15, III, 84.
- Osmulski Roch, 23, w. podlaskie, VI, 82—84.
- Ossowski Karol, 8, w. mazowieckie (brzesko-
kujawskie, łączyckie),
I—II, 86—88.
- * Ostaff Marcin, 14, I, 83—84.
- Ostrowski Antoni, podseńkiewicz łączycki, 15, IV—VI, 83—85.
- * „ Jan, podseńkiewicz łączycki, 16, IV—VI, 85—85.
- * „ Jan, 9, pocz., 85.
- Owitowski Jan, 18, z. bielska, II, 86.
- * Ozarowski Ignacy, 14, z. chełmska, III—VI, 84—88.
- Pachewicz Leonarty, 16, w. sieradzkie, III, 89.
- Paciorkowski Karol, 8, w. mazowieckie, I—IV, 85—89.
- Paczewski Aleksander, 11, w. poznańskie, I—III, 87—89.
- Paderewski Maciej, 21, z. drohicka, VI, 86—87.
- * Palewski Jakób, 5, pocz.—I, 85—89.
- „ Jan, pocz., 88.
- * „ Michał, 7, pocz., 87—89.
- * „ Onufry, 12, II—IV, 82—85.
- * „ Tomasz, 10, I—IV, 82—87.
- * Palmowski Ignacy, 12, I, 87—88.
- Papieski Łukasz, 11, z. Pragi, pocz.—I, 82—83.
- Paprocki Wincenty, pocz., 88.
- * Paruszewski Józef, 12, pocz.—I, 88—89.
- * Paszkowski Gabryel, 9, pocz.—I, 87—89
- „ Józef, z. łukowska (łomżyńska), II—III, 86—87.
- „ Piotr, z. łukowska, pocz., 86; I, 89.
- * „ Tomasz, 15, III, 89.
- * „ Wincenty, 11, pocz., 89.
- Pawełcki Sebastyan, 19, w. rawskie, IV, 82—83.
- Pawlicki Wincenty, 20, w. mazowieckie, III—IV, 82—83.
- * Pawłowski Jakób, 7, pocz., 86—87.
- Peters Walenty, 19, z. Prus, VI, 89.
- * Petrykowski Jan, 8, pocz.—I, 85—87.
- Piasecki Stanisław, III, 82.
- * Piaskowski Jakób, 12, III—V, 82—85.

- * Piaskowski Jędrzej, 9, pocz.—I, 86—87.
- * Piechowski Antoni, 10, pocz.—I, 88—89.
- * " Jakób, 14, II, 88—89.
- * " Jacek, 12, w. mazowieckie, II—III, 88—89.
- * " Wincenty, 10, w. mazowieckie, II—III, 88—89.
- Piekutowski Grzegorz, 13, w. podlaskie, pocz.—I, 83—84.
- " Jan, 16, w. podlaskie, I, 83—85.
- " Tomasz, III, 82.
- * Pierściński Antoni, 10, pocz., 86.
- * Pietrkowski Walenty, 13, III, 85.
- Piętka Feliks, 9, w. podlaskie, I, 85.
- " Piotr, 6, w. podlaskie, pocz., 85.
- Piotrkowski Antoni, 14, w. mazowieckie, I, 89.
- * " Jędrzej, 12, w. chełmińskie, pocz.—III, 82—85.
- Piotrowicz Wojciech, pocz., 82.
- Piotrowski Adam, 13, w. mazowieckie, II, 89.
- * " Błażej, 15, II, 82—83.
- * " Jakób, 11, pocz.—II, 82—84.
- * " Jan, 7, pocz., 89.
- " Jan, 10, w. mazowieckie, I, 89.
- * " Michał, 16, IV, 82—83.
- * " Szymon, 9, pocz., 87.
- * Pisarski Józef, 10, pocz.—I, 82—84.
- Piszczalkowski Jan, 10, w. podlaskie, pocz., 86.
- " Paweł, 18, w. podlaskie, pocz., 86.
- Piszczatowski Ignacy, 14, pocz.—I, 88—89.
- " Jan, 11, w. podlaskie, I—II, 87—89.
- * " Wincenty, 10, pocz., 89.
- * Plato Józef, 9, pocz. 89.
- * Pleszewski Antoni, I, 82.
- * Pleśniarski Antoni, 10, pocz., 86.
- Pluciński Kazimierz, VI, 82.
- " Marcin, pocz., 82—83.
- * Pluszczewicz Antoni, 8, pocz., 83—86.
- Płaszkiwicz Wojciech, 18, w. podlaskie, II—III, 82—83.
- * Płatkowski Piotr, 13, II, 89.
- * Pniewski Stanisław, 10, z Pragi, pocz.—IV, 84—89.
- Podbielski Bartłomiej, pocz., 82.
- " Jan, 13, w. mazowieckie, pocz.—I, 85—87.
- Podlewski Kajetan, VI, 82.
- Podobalski Maciej, 10, z Łomżyńska, I—II, 84—86.
- Podruski Tomasz, 17, z lwowska, II, 83.
- Podurski Tadeusz, I, 82.
- Pogorzelski Antoni, 10, w. podlaskie, I, 84.
- " Marcin, 18, w. podlaskie (mazowieckie), I—III, 87—89.
- " Szymon, 15, w. podlaskie, I, 87.
- Polkowski Franciszek, 18, w. łęczyckie, III—V, 84—87.
- " Jan, 14, w. mazowieckie, pocz.—III, 86—89.

- Pomianowski Wojciech, I, 82.
Poniatowski Fabian, 13, p. piński, III—VI, 83—87.
 " Jan, 16, w. mściśławskie, III—V, 86—88.
* Poniński Stanisław, 18, z Galicyi, pocz.—II, 87—89.
Popman Józef, 12, z Warmii, II, 84.
Popowski Dominik, 13, z. nurska, III—V, 86—89.
* Poradowski Jakób, 9, pocz.—II, 85—89.
Poraziński Antoni, 20, w. mazowieckie, VI, 87.
* Porębski Stanisław, 8, pocz.—I, 85—86.
Porowski Maciej, 13, w. podlaskie, I—II, 82—83.
Porzeczowski Marcin, 22, w. podlaskie, III, 85.
Potrykowski Stanisław, 14, z. warszawska, III, 83.
 " Tadeusz, 13, z. warszawska, III, 83.
 " Walenty, 11, w. mazowieckie, II, 83.
 " Wojciech, 10, w. mazowieckie, II, 83.
* Potye Karol, 10, pocz., 84.
Pracki Antoni, 14, w. mazowieckie, I, 83.
* " Marcin, 8, w. mazowieckie (z. łączycka), pocz.—II, 83—86.
 " Wojciech, 16, w. mazowieckie, I, 83.
* Preys Jan, 8, pocz.—I, 87—89.
Prusiecki Paweł, 19, w. mazowieckie (chełmińskie), IV, 87—88.
Pruszyński Ignacy, 14, z. zakroczymska, II—IV, 84—86.
* " Michał, 10, z. zakroczymska, I—III, 84—88.
 " Rafał, 11, w. podlaskie, I, 87—88.
Przesmycki Walenty, VI, 82.
Przewoski Stanisław, pocz., 83.
Przędziecki Ignacy, 18, w. mazowieckie, IV—VI, 82—84.
* Przybylski Józef, 9, I—III, 83—87.
* " Marcin, 8, pocz., 89.
Pszenny Mikołaj, 12, w. sandomierskie, I, 88—89.
Puchalski Paweł, 15, z. bielska, II, 86.
 " Tomasz, 14, w. podlaskie, I, 83.
* Puławski Adam, 12, III, 14.
* Pytliński Jan, 8, pocz.—I, 84—89.
Raczyński Kajetan, II, 82.
* Radywan Tomasz, 13, z Litwy, II—IV, 82—86.
* Radzikowski Franciszek, 8, z Rawy, pocz.—II, 84—89.
* " Józef, 6, pocz., 84—86.
* " Maciej, 9, I, 87—88.
Rakowski Bartłomiej, 13, z. wiska, I, 84—86.
* Ratyński Antoni, 12, II, 82—83.
Rautenberg Franciszek, 17, z Warmii, V, 84.
* Ręga (Rąga) Michał, 16, IV—V, 82—83.
* Redel Jakób, 14, II—IV, 82—85.
Rogacki Jacenty, pocz., 82.
* Rogalski Jan, 14, I, 83.
Rogosiński Aleksander, 8, w. mazowieckie, pocz.—I, 83—84.
* Rogulski Antoni, 8, z Pragi, I, 84—85.

- Rogulski Wincenty, 12, z Pragi, I, 83.
Roguski Sebastyan, 20, w. mazowieckie, IV—V, 87—88.
Romani Józef, 13, w. łęczyckie, I—II, 84—85.
Romanowski Michał, 9, z Prażmowa, pocz., 87.
Ropelewski Franciszek, 16, z. ciechanowska, I—II, 87—88.
* Rosadowski Michał, 10, I, 89.
* Rosiewicz Jakób, 7, pocz.—II, 84—89.
* „ Józef, 8, pocz.—II, 84—89.
Roskoszyński Adam, 13, w. podlaskie, pocz.—I, 83—85.
Rosochacki Dominik, 19, w. podlaskie, III—VI, 85—89.
„ Ludwik, 13, z Pragi, pocz.—II, 85—89.
* Rosolkiewicz Jakób, 11, pocz.—I, 83—85.
Roszkowski Krzysztof, III, 82.
* Roter, Jan, 11, I, 89.
„ Michał, V, 88.
* Rotter Antoni, 9, I—V, 82—89.
* „ Kacper, 11, I—V, 82—89.
Rozmyślański Antoni, 7, z Pragi, pocz. 85.
* Rozyngweyg Adam, 8, pocz. — III, 83—89.
* „ Eliasz, 6, pocz.—I, 83—86.
* „ Józef, 8, I—IV, 83—89.
Rożkowski Kajetan, 18, w. podlaskie, I, 89.
Rudkiewicz Łukasz, pocz., 82.
Rudnicki Jan, I, 82.
* „ Ludwik, 8, pocz.—I, 86—89.
Rudzki Ignacy, 15, w. wołyńskie, III—V, 85—88.
„ Michał, 12, w. wołyńskie, II—IV, 86—88.
Ruszkowski Stanisław, 16, w. podlaskie, pocz., 86.
* Ruthye Jan (Antoni), 9, pocz.—II, 82—84.
Rutkowski Józef, 7, w. płockie, pocz., 86.
Rybicki Jakób, 16, w. płockie, I, 87.
* Rybiński Franciszek, pocz.—I, 82—83.
Rycharski Piotr, 12, z. wyszogrodzka, II, 89.
Rychter Samuel, 10, w. mazowieckie, I, 84.
* Rydler Karol, 9, pocz., 85.
* Rykowski Antoni, 12, II, 83.
„ Józef, pocz., 83.
* „ Józef, 12, I, 88.
Rynczewski Jan, 12, z Gdańska, II—III, 82—85.
* Rysiel (Ryszel) Adam, 12, I—II, 82—83.
* „ Tomasz, 11, I—III, 82—85.
* Rządkowski Piotr, pocz., 82.
* „ Walenty, 12, z. gostyńska, I—III, 83—87.
Rzecznik Antoni, pocz., 82.
„ Józef, pocz., 82.
„ Witalis, pocz., 82.
Rzeszotarski Kajetan, II, 82.
* Rzewucki (Rzewuski) Antoni, 8, pocz.—IV, 82—89.

- * Rzewucki Franciszek, 10, pocz., 89.
- * „ Jan, 9, pocz., 88—89.
- * „ Mikołaj, 8, pocz.—II, 86—89.
Rzewuski Mikołaj, pocz., 83.
- * Rzędkowski Wojciech, 12, I, 83.
- * Sądłowski Stanisław, 8, I, 84.
Sadowski Ignacy, 16, w. wileńskie, III, 84.
„ Józef, 14, w. brzesko-litewskie, II, 84.
„ Martynian, pocz., 84.
- * Sakowski Antoni, 11, pocz.—II, 82—85.
- * Sałubiński Wincenty, 14, I—II, 83—85.
Samson Mikołaj, pocz., 82.
Samsonowicz Maciej, 12, z Pragi, II—III, 83—85.
- * Sapieszka Antoni, 12, pocz.—I, 82—83.
- * „ Jakób, 10, pocz.—I, 82—83.
Sardyński Ignacy, pocz., 83.
- * Sawicki Jakób, 10, pocz., 86—87.
- * Schabowski Wawrzyniec, 12, pocz., 89.
Schodowski Jakób, 16, z Prus, V—VI, 88—89.
- * Seredyński Ignacy, 8, I—III, 84—88.
Seroczyński Mikołaj, pocz., 83.
- * Seropkiewicz Michał, 13, I—II, 84—85.
- * „ Mikołaj, 13, II—III, 86—87.
Sędrowski Sebastyan, 11, z Piotrkowa, II, 84.
Sędzimir Kajetan, 15, z. czerska (w. sandomierskie), III—V, 87—89.
Sękowski Jan, VI, 82.
Siadrawski Maciej, 13, w. mazowieckie, II, 83.
Siekłucki Wincenty, w. płockie (podlaskie), II—III, 82—84.
Sielski Kajetan, 14, w. mazowieckie (poznańskie), I, 85—86; III, 88.
Sienicki Józef, 7, w. mazowieckie, pocz., 87; II, 89.
- * Sierpiński Feliks, 11, I, 89.
- * Sierputowski Józef, 12, II, 85.
Sikorski Stanisław, I, 82.
Sipajło Karol, pocz., 82.
- * Sipniewski Jakób, 9, I, 83.
- * Sitkiewicz Józef, 10, pocz.—I, 82—83.
„ Sebastyan, 5, pocz., 85.
Skalski Antoni, 16, w. lubelskie, III, 84.
- * Skibiński Walenty, 9, I, 83.
- * Skimborowicz Stefan, 13, II—III, 83—84.
Skolski Józef, 16, w. mazowieckie, II—III, 88—89.
- * Skopniewski (Skubniewski) Wincenty, 13, I, 82—83.
Skorubski (Skorupski) Jan, 13, II—III, 82—85.
Skorytowski Mikołaj, IV, 82.
Skurkowski Ludwik, III, 82.
- * Skurzewski Bogumił, 13, I, 88—89.
- * Sławik Mikołaj, 11, pocz., 89.
- * Słomiński Jan, 7, pocz., 85.

- Słomkowski Kajetan, 14, w. lubelskie, III—IV, 82—83.
Słotwiński Jan, 19, w. ruskie (sandomierskie), IV, 83—84.
Słowiński Franciszek, 11, I, 88.
Słubicki Antoni, pocz., 82.
Smiśkiewicz Tadeusz, 14, w. mazowieckie, I, 85.
* Smoliński Ignacy, 10, pocz., 89.
* „ Józef, 9, I, 85.
* Sobecki Józef, 7, pocz., 87.
Sobolewski Adam, III, 82.
„ Ignacy, podkomorzyc warszawski, 16, V—VI, 82—83.
„ Walenty, kasztelan warszawski, VI, 82.
„ Wawrzyniec, pocz., 83.
Sobotowski Adam, 22, z. drohicka, IV—VI, 84—88.
Sokolewicz Idzi, 14, w. podlaskie, IV, 84.
„ Józef, 13, w. podlaskie, II—V, 82—85.
* Sokołowski Antoni, 10, pocz., 86—87.
Sołubiński Wincenty, pocz., 82.
* Sopiński Jakób, 9, pocz., 86.
* Sosnowski Jędrzej, 9, z. chełmska, I—III, 84—88.
* „ Józef, 8, I, 86—87.
* „ Kajetan, 15, I, 86.
* „ Tadeusz, 7, z. chełmska, pocz.—II, 84—88.
* Spera Antoni, 13, II—III, 82—85.
Spolewicz Jędrzej, pocz., 88.
Srzedziński Antoni, 15, I, 82; III, 85.
Stanecki Stanisław, 10, w. krakowskie, II, 88.
* Staniszewski Franciszek, 17, III—IV, 82—83.
„ Jan, II, 82.
„ Józef, 18, z. Warmii, IV, 88.
„ Kajetan, pocz., 82.
„ Walenty, II, 82.
* Staszewski Adam, 12, w. mazowieckie, I—III, 86—89.
Stawski Kazimierz, I, 82.
* Stecki Wojciech, 10, I, 85—86.
Stelmowski Franciszek, 10, w. sandomierskie, I, 89.
„ Zygmunt, 12, w. sandomierskie, I, 89.
Stemplowicz Jan, 14, I, 88.
* Stęchlewicz Antoni, 10, pocz.—I, 82—83.
* Stępkowski Jan, 10, pocz., 87.
Stężycki Rafał, pocz., 82.
Stokański Ignacy, I, 82
Stopczański Aleksander, 21, w. czerniechowskie, VI, 84.
Strzeszewski Jakób, 14, z. wyszogrodzka, II—III, 82—84.
Strzygacki Ignacy, pocz., 88.
* Stypułkowski Antoni, 11, z. bielska, I—III, 85—88.
„ Ignacy, 22, z. bielska, V—VI, 82—87.
„ Jacenty, I, 82.
„ Jan, I, 82.

- * Stypułkowski Jędrzej, 20—31, III—VI, 82—87.
- " Kacper, 12, w. podlaskie, pocz.—II, 86—89.
- " Kazimierz, 13, w. podlaskie, pocz., 87.
- * " Ludwik, 7, pocz., 84.
- " Michał, 12, z. bielska, pocz.—III, 86—89.
- * " Szymon, 8, 14; pocz., 87; II, 89.
- " Wiktor, 15, w. podlaskie, I, 85.
- Suchecki Mateusz, 20, w. sandomierskie, II, 89.
- * Suchyński Józef, 12, pocz., 86.
- * " Wojciech, 13, I—II, 87—88.
- Sudrawski Maciej, I, 82.
- Suffczyński Jan, łowczyc czerski, 21, III, 83.
- " Joachim, łowczyc czerski, 14, III—IV, 83—84.
- " Wincenty, łowczyc czerski, 18, III, 83.
- * Sułkowski Józef, 12, w. mazowieckie, II—III, 88—89.
- * " Szymon, 8, pocz., 87.
- Sumiński Wincenty, 12, z. dobrzyńska, I, 84.
- * Sumkowski Józef, 12, II, 86.
- Supiński Maciej, 15, w. mazowieckie, II—III, 88—89.
- Suski Ignacy, 14, w. podlaskie, I, 86.
- " Jędrzej, VI, 82.
- * Sygityński Jan, 12, II, 89.
- " Kajetan, III, 82.
- " Szczepan, 11, z Węgier, II, 89.
- Syller Teodor, pocz., 88.
- * Sypniewski Jakób, 13, z. ciechanowska, II—III, 85—86.
- * " Józef, 10, II, 84.
- * Systowski (Systowiecki) Wincenty, 10, pocz.—I, 82—83.
- * Szachtyngier Jan, 13, I, 88—89.
- * " Jerzy, 12, II, 83.
- " Józef, II, 82.
- * " Karol, 12, II—III, 88—89.
- Szamota Marcin, 9, w. mazowieckie, I—II, 87—89.
- * Szatt Jan, 8, I, 88—89.
- * Szczeblewski Jan, 14, I, 86.
- * Szczebłowski Jakób, pocz.—I, 83—84; II, 87.
- Szczeptański Ignacy, 19, w. płockie, III, 84.
- " Kazimierz, 10, I—II, 88—89.
- * Szczerbiński Jan, 7, pocz., 84.
- * Szczyglicki Dominik, 8, pocz., 89.
- * " Wincenty, 15, V—VI, 88—89.
- * Szeliński Józef, 11, I, 83; 12, w. podlaskie, II, 85.
- * Szelingowski Feliks, 11, pocz.—I, 82—83; II—III, 86—88.
- " Wojciech, I, 82.
- Szeluta Adam, cześnikiewicz czerski, 17, IV—VI, 82—85.
- * Szempelski Józef, 9, I—III, 82—86.
- * " Tomasz, 12, II—III, 83—85.
- Komisya Edukacyjna

- Sznarkowski Jan, I, 82.
- * Szott Jan, 11, II, 89.
- * Sztangerberg Gotfryd, 9, pocz.—II, 83—86.
- * Szteler Józef, 9, pocz., 83—84.
- * Sztępnbrzych Jakób, 8, I—II, 86—89.
- * „ Józef, 9, II—III, 86—89.
- Szubert Jędrzej, 12, w. mazowieckie, II, 84.
- „ Józef, 11, w. mazowieckie, II, 84.
- * „ Sebastyan, 9, pocz., 86.
- Szudrawski Maciej, 14, z. łomżyńska, III, 85—86.
- * Szulc Antoni, 10, pocz.—I, 83—84.
- „ Jan, III, 82.
- * Szumkowski Józef, 10, I, 84—85.
- Szupiński Maciej, I, 82.
- * Szuścikiewicz Wincenty, 12, I, 88—89.
- * Szware Antoni, 12, pocz., 83; I—II, 85—87.
- * Szwencfajer Antoni, 9, pocz.—III, 83—88.
- * „ Józef, 6, pocz., II, 83—87.
- * „ Karol, 12, II, 88.
- * Szweykowski Bernard, IV, 82.
- * Szybiński Jan, 8, pocz.—II, 86—89.
- Szydłowski Antoni, pocz., 83.
- „ Jędrzej, I, 86.
- „ Józef, kasztelanie żarnowski, 14, II—V, 82—87.
- * Szyller Franciszek, 13, I, 88.
- * „ Walenty, 11, I, 88.
- * Szymański Wincenty, 13, II, 85.
- * Szywert Szymon, 6, pocz.—I, 87—89.
- * „ Tomasz, 7, pocz.—III, 84—89.
- Ślaskowski Franciszek, pocz., 82.
- * Ślęczkowski Józef, 9, pocz.—II, 83—87.
- Śliwicki Walenty, I, 82.
- * Śliwiński Józef, 14, w. kaliskie, I—II, 82—83; V, 85.
- Ślubicki Jan, pocz., 88.
- Śmietanka (Śmiątanka) Józef, 10, w. sandomierskie (krakowskie, podlaskie), I—III, 82—86.
- Świątkowski Stanisław, 16, w. podlaskie, I—II, 88—89. }
- Świdorski Jan, pocz., 82.
- Świętochowski Józef, 10, w. mazowieckie, I, 84—85.
- Świętorzecki Aleksy, 8, w. mińskie, pocz.—II, 87—89.
- Świętosławski Jan, 10, w. łęczyckie, I—III, 84—89.
- Świnarski Józef, sędzic starodubowski, 16, IV—VI, 82—84.
- „ Szczepan, 14, w. mazowieckie, IV—VI, 82—85.
- Tanhaus Wincenty, pocz., 83.
- Targoński Jakób, 14, w. podlaskie (z. łomżyńska), I—III, 86—89.
- „ Józef, 14, z. łomżyńska, III, 88.
- „ Leon, 15, z. łomżyńska, I—II, 83—85.
- Tarnowski Michał, pocz., 88.

- Tarnowski Piotr, 12, w. rawskie, II, 84—85.
- * " Tomasz, 13, I, 85.
- " Walenty, 18, z. łomżyńska (przemyska), II—III, 82—87.
- " Wojciech, 15, w. podlaskie, pocz.—I, 85—86.
- * Tatarowicz Ludwik, 7, I—II, 84—88.
- * " Paweł, 12, I—III, 82—87.
- Tąkiel Eliasz, 20, w. podlaskie, VI, 87—88.
- Teżyński Piotr, 13, I, 83.
- Terner Jan, 9, z Wołynia, pocz., 89.
- " Szymon, pocz., 88.
- * Teżyński Franciszek, 10, w. lubelskie, I, 88—89.
- * " Józef, 13, II, 84.
- * " Piotr, 13, 16; I, 88; III, 86.
- * " Wojciech, 9, pocz.—I, 88—89.
- Tłuchowski Antoni, 22, z. dobrzyńska, VI, 85.
- Toczyński Jan, III, 82.
- * Tokarski Franciszek, pocz.—I, 88—89.
- Tokarzowski Michał, 17, z. bielska (w. brzesko-litewskie), III—IV, 86—89.
- Tokus Ludwik, pocz., 88.
- * Tomaszewski Jędrzej, 8, pocz.—I, 86—89.
- " Justyn, 10, w. podlaskie, pocz.—I, 82—83.
- Trunt Antoni, 27, w. sandomierskie, IV—V, 82—84.
- Truskolaski Franciszek, 16, z. bielska, I—IV, 86—89.
- " Józef, 17, w. podlaskie, III, 82—83.
- " Krzysztof, 13, I, 88.
- " Maciej, 14, w. podlaskie, I, 88.
- Truszczyński Jan, 11, z Pragi, pocz.—I, 84—85.
- * Trzaska Seweryn, 18, III, 83.
- * " Walenty, 11, pocz., 89.
- Trzeciński Piotr, 15, w. podlaskie, III, 89.
- " Karol, 16, w. podlaskie, II, 89.
- Trzemeski Ignacy, 18, z Litwy, II, 89.
- * Trzepakowski Antoni, 6, pocz., 86.
- * " Józef, 5, pocz., 86.
- Trzeszkowski Łukasz, II, 82.
- " Maciej, 19, w. podlaskie, I—II, 82—84.
- Trzytyński Filip, 14, z Pragi, I, 83.
- * Tumański Wojciech, 10, I, 88.
- * Tunicki Antoni, 13, I, 82—83.
- * Turczyński Szymon, 12, I, 85.
- * Turkowski Jan, 12, I, 83.
- " Kajetan, 14, I, 88.
- * Turski Józef, 9, pocz.—I, 87—89.
- * Turzyński Wincenty, 15, w. mazowieckie, I—II, 86—87.
- Twardowski Antoni, 15, w. poznańskie, II, 83.
- " Augustyn, II, 82.
- Tylcer Ksawery, I, 82.
- Tylman Wojciech, 20, w. łeczyckie, VI, 83—84.

- * Tyrc Adam, 12, I—II, 85—87.
- * Ulanicki Ludwik, 13, I, 84.
Ulanicki Ludwik, pocz., 82.
„ Walenty, II, 82.
- Uniskiewicz Aleksander, 15, III, 85.
- Ustrzycki Jan, 20, w. mazowieckie (ruskie), V—VI, 82—83.
- * „ Ludwik, 9, I—II, 88—89.
- Uszakowski Antoni, 14, z. przemyska (łomżyńska), III, 86—87.
- Uszyński Hilary, 17, I, 88.
- * Wagner Franciszek, 10, pocz.—I, 82—85.
„ Jan, II, 82.
- * „ Józef, 14, III—VI, 82—85.
- * „ Piotr, 14, II—III, 82—85.
- Waldemar Jan, 9, I, 83.
- Waliskiewicz Wojciech, 12, I, 84.
- Wasilewski Rafał, 12, w. mazowieckie, I, 87.
- ** Wawrowski Fabian, 14, w. mazowieckie, pocz.—II, 82—84.
- * „ Jakób, 12, pocz., 87.
- * „ Tomasz, 6, pocz., 87.
- * Waydowicz Jan, 11, z Pragi, II—III, 83—86.
- * Waygierszlegier Fidelis, 17, III, 82—83.
- * „ Franciszek, 14, III—IV, 82—84.
- Wądołowski Bernard, 18, z. wiska, pocz., 82; I—II, 84—85.
- „ Grzegorz, 21, z. wiska, IV—VI, 82—86.
- „ Jan, 15, w. mazowieckie, I, 86.
- „ Wojciech, 20, z. wiska, III—IV, 83—85.
- Wąsowicz Wojciech, 11, w. mazowieckie, I, 84.
- Wąsowski Wojciech, pocz., 82.
- Wencedel Adam, II, 82.
- * Wencel Franciszek, 5, pocz., 86.
- * Werner Klemens, 10, pocz.—I, 86—89.
- Werowski Adam, III, 82.
- Wesołowski Jędrzej, III, 82.
- Wessel Jan, 13, z Pragi, II—III, 82—84.
- Weybach Walenty, pocz., 83.
- Weyc Józef, 19, w. chełmińskie, IV—VI, 82—85.
- * Weyzbach Kazimierz, 16, z. stężycka, III—VI, 82—87.
- * Wianuskiewicz Franciszek, 10, II, 83.
- * „ Wojciech, 8, I, 83.
- Widlakowski Franciszek, pocz., 82.
„ Paweł (Paulin), 11, pocz.—I, 82—84.
- Widurski Jan, 9, w. sieradzkie, I—II, 86—87.
- Wieczkowski Józef, 14, z Pragi, III, 84.
- Wielądko Wojciech, V, 82.
- Wierciochowski Kazimierz, 18, z Warmii, IV, 84.
- * Wierzbiński Franciszek, 11, pocz., 89.
- Wierzchowski Piotr, VI, 82.
- Wigant Mikołaj, II, 82.

- * Wilczyński Jan, 14, I, 88.
- Wilkowski Szymon, 13, w. rawskie, II, 82—83.
- Wilkszycki Antoni, 16, cześnikiewicz orłowski, V—VI, 82—84.
- „ Jan, cześnikiewicz orłowski, V, 82.
- „ Jakób, cześnikiewicz orłowski, 10, w. łączycykie, II—III, 82—84.
- Wilmowicz Kajetan, II, 82.
- * Wiman Walenty, 13, III—V, 82—84.
- * Win Piotr, 10, pocz., 89.
- * Winiarski Michał, 12, I—II, 82—84.
- * Wiśniewski Dominik, 11, I, 82—83; II, 85.
- * „ Feliks, 7, pocz.—II, 84—89.
- * „ Kacper, 8, pocz.—IV, 84—89.
- „ Mikołaj, 15, z. lwowska, I—II, 82—83.
- „ Mikołaj, 12, w. mazowieckie, I, 89.
- „ Wojciech, 12, z. ciechanowska, II—III, 82—87.
- Wiśniowski Michał, 11, z. ciechanowska, I, 88.
- * Witfer Jakób, 14, I, 89.
- Witkowski August, 10, w. mazowieckie, II, 89.
- * „ Jędrzej, 9, I, 88—89.
- „ Józef, 11, w. mazowieckie, II, 89.
- * „ Wincenty, 13, I, 83.
- Wnorowski Wilhelm, 12, I, 88.
- Wodkiewicz Nepomucen, pocz., 83.
- Wodziński Jan, 15, w. mazowieckie, I—II, 87—88.
- Woiński Antoni, 13, z. Pragi, I—II, 82—84.
- Wojalowski Łukasz, 15, w. podlaskie, II, 82—83.
- Wojtyński Filip, 13, z. Pragi, I—II, 82—84.
- * Woldemar Jan, 9, pocz.—I, 82—83.
- Wolski Paweł, 13, w. mazowieckie, I, 89.
- „ Walenty, pocz.—I, 82.
- * Wołkiewicz Jan, 12, pocz.—I, 88—89.
- * Wołosowicz (Wosołowicz) Tomasz, 16, I—III, 83—86.
- Woroński Paweł, 12, z. Pragi, I, 83.
- * Woszczyński Kajetan, 12, I—III, 82—85.
- Woycicki Adam, 12, II, 86.
- Woyczyński Ignacy, VI, 82.
- * Woytasiewicz Jędrzej, 9, I, 83.
- Woytulewicz Jan, 19, z. Białegostoku, IV, 88.
- * Wróblewski Karol, 10, pocz.—I, 85—87.
- „ Piotr, 16, w. lubelskie (z. łukowska), I—II, 83—87.
- * „ Stanisław, 12, z. Wróblewa, I, 86—87.
- * Wrzesiński Antoni, 16, w. mazowieckie (pomorskie), III—VI, 82—86.
- * „ Dominik, 13, w. chełmińskie, II—IV, 82—86.
- * „ Franciszek, 17, w. mazowieckie, V—VI, 82—84.
- „ Kacper, V, 82.
- * „ Wincenty, 12, I—III, 82—87.
- * Wrzoszek Maciej, 10, pocz.—I, 83—84.
- * Wunder Adam, 9, w. mazowieckie, pocz.—I, 85—86.

- Wyganowski Paweł, 14, w. brzesko-litewskie, III—IV, 85—86.
Wyroziemski Kazimierz, 18, w. podlaskie, I, 85.
Wysocki Jan, 15, z Brześcia-Litewskiego, pocz., 86.
* „ Wincenty, I, 82.
* „ Wojciech, 12, I, 89.
Wyszkowski Apolinary, podkomorzyc łomżyński, 15, IV—VI, 83—85.
* „ Michał, podkomorzyc łomżyński, 14, IV, 83.
Wyszyński Augustyn, II, 82.
* „ Franciszek, 14, z Pragi, II—III, 82—86.
* „ Franciszek, 8, pocz.—I, 83—84.
* Wyszyński Ludwik, 12, pocz.—I, 83—84.
Wyzbart Stanisław, 10, z Końskich, pocz., 86.
Zaboklicki Łukasz, 15, z. liwska, I, 85.
* „ Mateusz, 12, I, 89.
Zaborowski Adam, 11, w. rawskie, II, 84.
Zaborski Hilary, 30, w. krakowskie, V, 84.
* „ Józef, 15, I, 88.
Zagurski Jędrzej, III, 82.
* Zalechowski Adam, 11, pocz., 85.
Zaleski Józef, 23, w. podlaskie, VI, 82—84.
* „ Wojciech, 13, w. podlaskie, I—II, 82—84.
Zale(w)ski Józef, 19, w. podlaskie, II—IV, 82—85.
* „ Stanisław, 18, z. łomżyńska (w. podlaskie), I—VI, 82—89.
* „ Tomasz, 19, w. podlaskie, II—V, 82—86.
Zalewski Józef, 6, w. podlaskie, pocz., 86.
* „ Józef, 25, w. mazowieckie, IV, 88—89.
* „ Kazimierz, 13, w. podlaskie, I, 85.
* „ Maciej, 16, w. podlaskie, I, 89.
* „ Paweł, pocz., 82.
* „ Wojciech, 20, w. podlaskie (z. bielska), II, 85—86.
Załęski Stanisław, I, 82.
Załuska Antoni, III, 82.
* Zambrzycki (Zembrzycki) Michał, 8, 12; I, 84; I, 88.
* „ „ Mikołaj, I, 82.
* „ „ Wojciech, 10, pocz., 87—88.
Zaroczyński Antoni, 18, w. nowogrodzkie, II, 89.
Zarzycki Jan, IV, 82.
Zatkalik Bazyli, 20, z Podlasia, VI, 89.
Zawadzki Józef, 15, z. chełmska, IV, 88.
* „ Mikołaj, 7, I, 84—85.
* „ Szymon, 12, I, 84.
* „ Walenty, 8, z. chełmska (w. chełmińskie), I—III, 83—87.
* „ Wojciech, III, 82.
Zawicki Józef, 13, w. podolskie, I, 83.
* „ Józef, 13, w. sieradzkie, II—III, 85—87.
* Zawistowski Stanisław, 13, I, 83.
* „ Szymon, 15, w. mazowieckie, pocz., 87.
Zaykowski Józef, 17, w. podlaskie, I, 83.

- * Zaykowski Kazimierz, 7, 13; pocz., 93; I, 88.
 - „ Wawrzyniec, 17, w. podlaskie, I—II, 84—85.
- * Zbrodowski (Zbrzdowski) Jan, 11, I, 83—85.
- * „ „ Józef, 10, I, 86.
- * Zdanowski Antoni, pocz., 82.
 - „ Wincenty, pocz., 82.
- * Zderkiewicz Jan, 12, I—IV, 82—86.
 - Zdrojewski Jan, pocz., 82.
 - Zdzieszynski Jędrzej, 15, w. mazowieckie, I, 85.
 - Zembrzucki Antoni, 19, w. podlaskie, V, 82—83.
 - „ Jan, 19, z. ciechanowska, II—VI, 82—87.
- * Zembrzycki Wojciech, 10, pocz., 87.
 - Zenowicz Michał, podkomorzyc polocki, 16, IV—V, 83—84.
- * Zerbony Jan, 13, I, 83.
- * Zielechowski Adam, 12, I, 86.
 - Zieliński Jan, podkomorzyc nurski, VI, 82.
- * „ „ Jakob, 8, pocz.—III, 85—89.
 - „ Marek, IV, 82.
 - „ Mateusz, podkomorzyc nurski, V, 82.
 - „ Urban, pocz., 82.
- * Ziemiński Onufry, 13, pocz.—I, 82—85.
 - Ziemiecki Wincenty, 13, w. brzesko-kujawskie, I, 83.
 - Złocki Jan, 14, z. liwska, VI, 86—87.
 - Złotkowski Piotr, 15, w. podlaskie (mazowieckie), II—III, 87—89.
- * Znajewicz Onufry, 12, I, 89.
 - Znosko Józef, 11, w. mazowieckie, I—II, 83—84.
 - Zwierzchowski Piotr, pocz., 82.
- * Zydek Franciszek, 11, I, 87.
- * „ „ Marcin, 12, II—III, 83—84.
- * Zydykowski Ambroży, 15, I, 82—83.
 - „ Antoni, 15, I, 83.
 - „ Kacper, 15, w. mazowieckie, IV, 82—83.
- * Zygiel Antoni, 18, w. pomorskie, II—V, 82—85.
- * Żabicki Józef, 18, w. sandomierskie, IV, 83.
 - „ Józef, 14, w. sieradzkie, I, 84.
 - „ Tymoteusz, 13, w. sandomierskie, III—IV, 83—85.
- * Żabiński Michał, pocz., 88.
- * Żachowski Wincenty, VI, 82.
- * Żebrowski Franciszek, 10, I—II, 85—86.
 - „ Jan, 11, I—III, 84—87.
 - „ Joachim, 17, w. mazowieckie (rawskie), III—IV, 83—84.
 - „ Maciej, 18, w. mazowieckie, III, 82; IV, 85.
- * „ „ Wojciech, 15, IV, 89.
- * Żelechowski Adam, 12, II, 87.
- * Żeromski Piotr, 14, w. sieradzkie, I, 83—84.
- * Żukowski Mikołaj, 7, pocz., 85.
 - „ Aleksander, 8, ze Skierniewic, pocz., 86.

- * Żukowski Stanisław, 16, z. michałowska, IV—V, 82—84.
- „ Wincenty, 18, w. mazowieckie, (z. liwska), IV—V, 82—83.
- * Żyliński, 18, I, 89.
- „ Wincenty, 20, w. rawskie, V—VI, 82— 85.

Omyłka drukcu: str. 45. czytaj: Malinowski zamiast Maliszewski.

107

KSIĘGARNIA

ANTYKWARIAT

№ 187042

22960/
12